

Ledningskorridor genom Viske härad

**Utredning för landdelen av ny gasledning
mellan Norge och den svenska Västkusten**

Arkeologisk utredning etapp 2

Värö och Veddige socknar, Varbergs kommun

Mattias Öbrink & Leif Häggström

med bidrag av Pär Connelid och Torbjörn Brorsson

Västarvet Rapport 2009:2

Ledningskorridor genom Viske härad

Utredning för landdelen av ny gasledning mellan Norge och den svenska Västkusten. Sträckningen mellan Nordvåra och Veddige

Arkeologisk utredning etapp 2

Ny del av Vårö 262:1, nyfynd Vårö 344, 345, 346, 347, 348 och 349

samt Veddige 325 och 326, Nordvåra 2:3 m.fl., Vårö och Veddige socknar, Varbergs kommun

Västarvet Rapport 2009:2

ISBN 978-91-633-4408-4

Författare Mattias Öbrink & Leif Häggström med bidrag av Pär Connelid och Torbjörn Brorsson

Layout, grafisk form och teknisk redigering Gabriella Kalmar

Omslagsbild Foto taget av Mattias Öbrink. Fotot visar Värö 345 sedd från nordväst

Tryck IT Grafiska 2009

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Kartor godkända från sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Västarvet

Edsvägen 1B

462 35 Vänersborg

tel. 0521-26 41 50, fax 0521-27 50 19

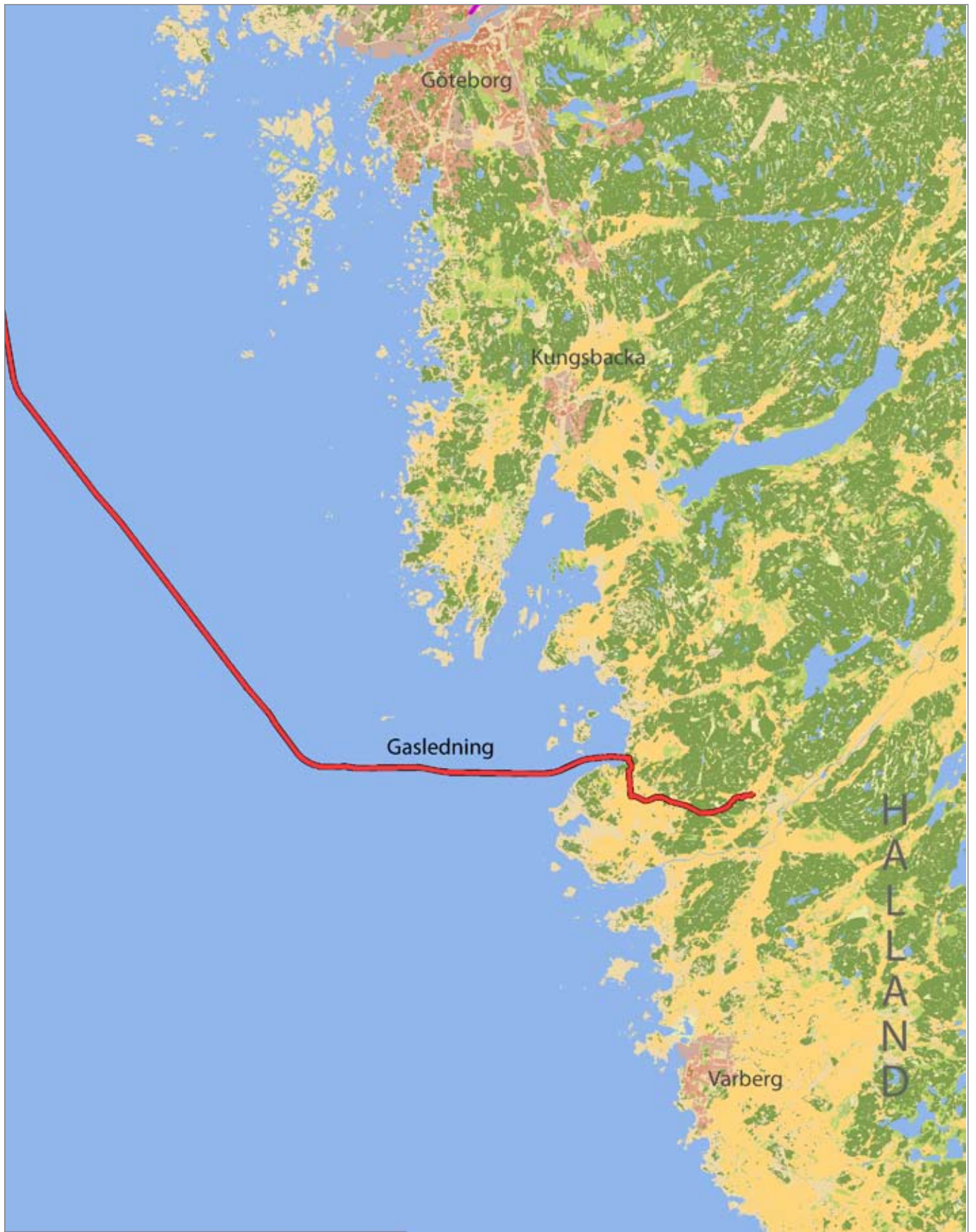
www.vastarvet.se

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	10
<i>Rapportens upplägg</i>	10
Kompletterande utredning etapp 1.....	11
Metod.....	12
Analyser.....	13
Resultat.....	13
Område G:2.....	13
Bakgrund.....	13
Beskrivning av området.....	13
Resultat.....	14
Åtgärdsförslag.....	15
Område J:1 och J:2.....	15
Bakgrund.....	15
Beskrivning av området.....	16
Resultat.....	16
Åtgärdsförslag.....	16
Område J:3 och J:4 (Värö 344).....	16
Bakgrund.....	16
Beskrivning av området.....	16
Resultat.....	17
<i>Värö 344</i>	17
Åtgärdsförslag.....	18
Område J:5 (Värö 262:1, 345, 346, 347 och 348).....	18
Bakgrund.....	18
Beskrivning av området.....	18
Resultat.....	19
<i>Delyta I</i>	19
<i>Delyta II</i>	19
<i>Delyta III</i>	20
<i>Delyta IV</i>	20
<i>Delyta V</i>	20
<i>Värö 262:1</i>	21
<i>Värö 345</i>	22
<i>Värö 346</i>	23
<i>Värö 347</i>	23

Värö 348	24
Åtgärdsförslag	24
Område G:6 (Värö 349)	25
Bakgrund	25
Beskrivning av området	25
Resultat	25
Värö 349	25
Åtgärdsförslag	25
Område G:8	26
Bakgrund	26
Beskrivning av området	26
Resultat	26
Åtgärdsförslag	27
Område G:9	27
Bakgrund	27
Beskrivning av området	27
Resultat	27
Åtgärdsförslag	27
Område G:10 (Veddige 325 och 326)	28
Bakgrund	28
Beskrivning av området	28
Resultat	28
Veddige 325	28
Veddige 326	29
Åtgärdsförslag	29
Materialets potential	29
Kunskapsläget i Värö socken	30
Äldre stenålder	30
Yngre stenålder	30
Bronsålder	31
Järnålder	31
Historisk tid	31
De nyfunna lämningarna i Värö socken	32
Kunskapsläget i Veddige socken	33
Äldre stenålder	33
Yngre stenålder	33
Bronsålder	33
Järnålder	34

<i>Historisk tid</i>	34
<i>De nyfunna lämningarna i Veddige socken</i>	34
Utvärdering	34
Slutsatser samt åtgärdsförslag	35
Referenser	36
Litteratur	36
Otryckta källor	37
Tekniska och administrativa uppgifter	38
Figurförteckning	40
Tabellförteckning	40
Bilagor	41

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan/Fastighetskartan med platsen för undersökningen markerad.

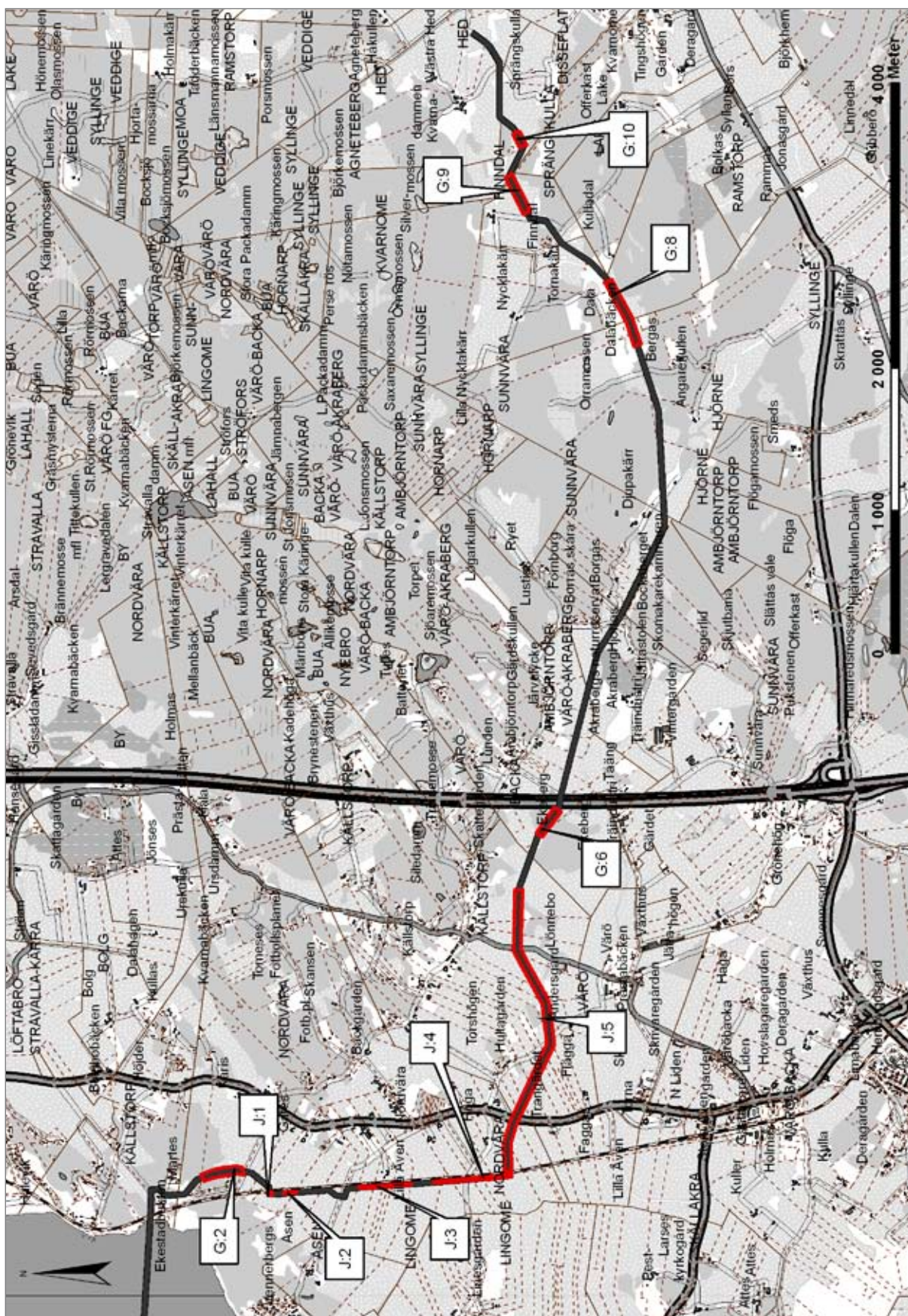
Sammanfattning

Under 2008 genomförde Västarvet och Kulturmiljö Halland en utredning etapp 2 av den planerade sträckningen för en ny gasledning genom Värö och Veddige socknar, Varbergs kommun (figur 1 och 2). Inom de tio utredningsområden som undersöktes påträffades totalt nio nya fornlämningar (figur 3 och tabell 1). Inom ledningskorridoren finns även sedan tidigare kända fornlämningar vilka ej berördes av utredningen. I samband med utredningen gjordes även en historisk-geografisk analys (bilaga 2).

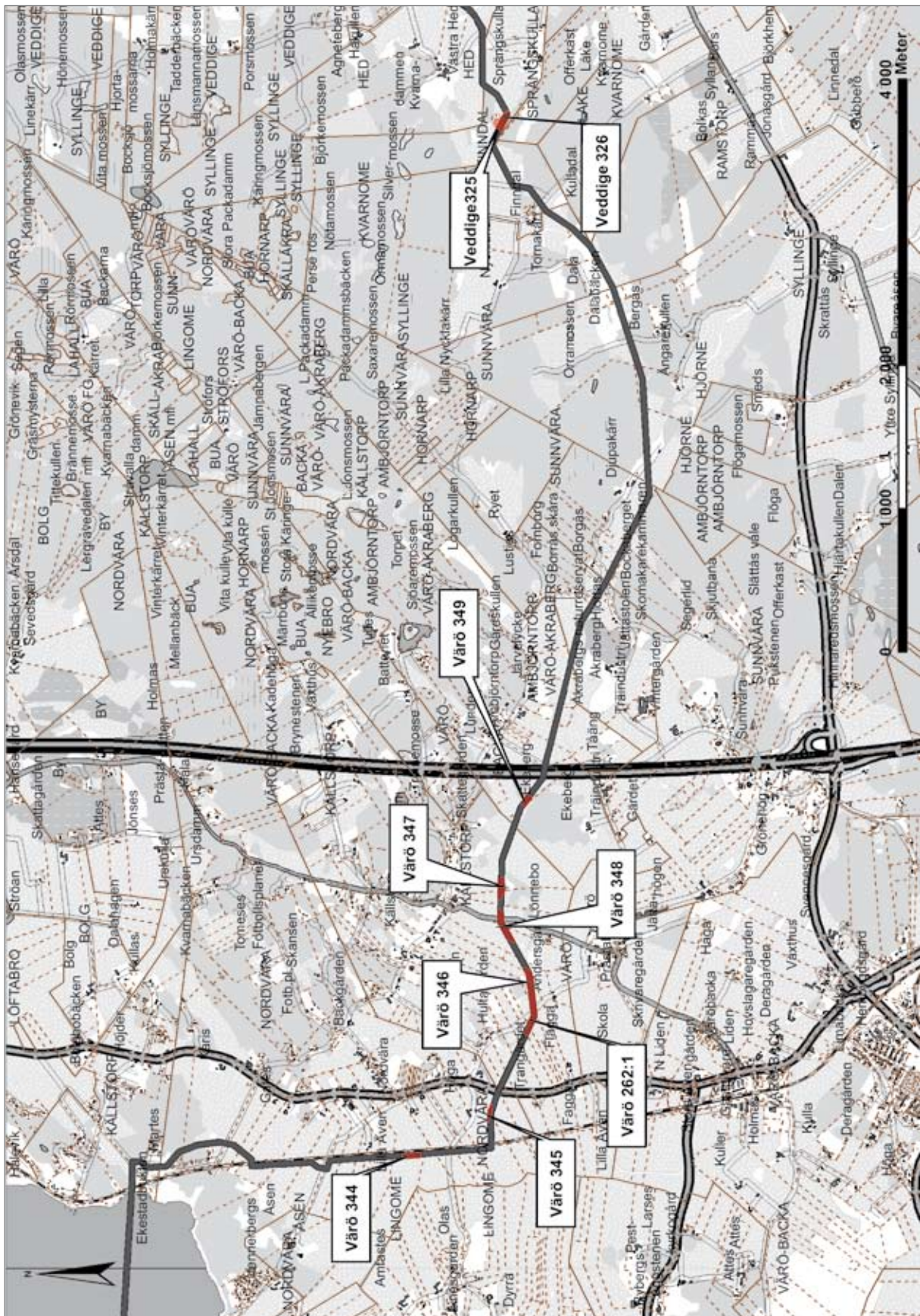
De lämningar som påträffades bör förundersökas om de berörs av en exploatering, se tabell 1. De är endast avgränsade inom den aktuella ledningskorridoren och fortsätter sannolikt utanför denna. Vid en eventuell exploatering utanför den nu utredda korridoren, till exempel om planerad gasledningssträckning förändras, bör därför kompletterande arkeologiska utredningar göras. Även tidigare kända fornlämningar (som Värö 267:1), som ej omfattats av denna utredning, bör förundersökas om de berörs av den planerade ledningssträckningen.

Utrednings-område	Nyfynd, fornlämning	Typ	Datering	Åtgärd	Kommentar
G:2				Ingen åtgärd	Sentida odlingsrösen
J:1				Ingen åtgärd	Mellan J:1 och J:2 finns Värö 267:1
J:2				Ingen åtgärd	Mellan J:1 och J:2 finns Värö 267:1
J:3				Ingen åtgärd	
J:4	Värö 344	Boplats	Äldre bronsålder (daterad med ¹⁴ C och keramik)	Bör förundersökas	
J:5	Värö 345	Boplats	Ej daterad	Bör förundersökas	Flinta ytligt, boplatsen kan vara från neolitikum-järnålder
J:5	Ny del av Värö 262:1	Boplats	Mellanneolitikum-järnålder (daterad med ¹⁴ C, keramik och flinta)	Bör förundersökas	Nyfynd sammanslaget med tidigare känd fornlämning
J:5	Värö 346	Stensättning	Ej daterad	Bör förundersökas	Troligen bronsålder-järnålder
J:5	Värö 348	Boplats	Ej daterad	Bör förundersökas	Troligen järnålder
J:5	Värö 347	Boplats	Vendel-vikingatid (daterad med keramik och spänne)	Bör förundersökas	
G:6	Värö 349	Boplats	Ej daterad	Bör förundersökas	Troligen bronsålder-järnålder
G:8				Ingen åtgärd	
G:9				Ingen åtgärd	
G:10	Veddige 325	Boplats	Yngre bronsålder-förromersk järnålder (daterad med ¹⁴ C och keramik)	Bör förundersökas	
G:10	Veddige 326	Gravfält	Ej daterat	Bör förundersökas	Troligen bronsålder-järnålder

Tabell 1. Sammanfattning av utredningsområden, nyfynd av fornlämningar och åtgärdsförslag.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med samtliga utredningsområden markerade. Skala 1:40 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med samtliga nylagda fornlämningar markerade. Skala 1:40 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Inledning

Swedegas Intercon AB planerar att i samarbete med det norska bolaget Gassco AS bygga en ny ledning för naturgas från Norge till den svenska västkusten, Skanled-NGAS. Syftet med projektet NGAS är att ansluta det svenska naturgasnätet till det norska för att ge industrin i Västsverige ökad tillgång till naturgas. Ledningens huvudsträckning kommer att vara belägen till havs och landanslutningar planeras till Preemraff i Lysekils kommun, Bohuslän, och till det idag befintliga gasnätet i Västsverige vid Solberga i Kungälv kommun, Bohuslän, och vid Veddige i Varbergs kommun, Halland. Dessutom planeras för en fortsättning av ledningen västerut till Jylland.

Under våren 2007 genomförde Västarvet en kulturhistorisk förstudie av de då aktuella ledningsstråken på land och till sjöss (von Arbin & Ytterberg 2007). Under sommaren och hösten 2007 genomförde Västarvet i samarbete med Kulturmiljö Halland en arkeologisk utredning etapp 1 av de ledningsstråk på land som var aktuella för den planerade gasledningen. Här identifierades de områden som borde provgrävas vid en arkeologisk utredning etapp 2 (Carlie et al. 2007). Under hösten 2007 genomfördes även en arkeologisk utredning etapp 2 av ledningsstråken på land i Bohuslän (Svensson 2007).

Efter att den arkeologiska utredningen etapp 1 färdigställdes kom ledningsstråkets sträckning genom Värö socken att ändras. Flera tidigare utredningsområden utgick och fem nya tillkom, som kom att kallas J:1–5, se nedan. I samband med detta gjordes en kompletterande utredning etapp 1. Även efter detta har ledningsstråket förändrats och område J:1 förkortades då till att endast omfatta ett litet område direkt norr om fornlämningen Värö 267:1 (30 meter långt).

Under 2008 genomfördes den arkeologiska utredning etapp 2 av det planerade ledningsstråket på land i Halland. Tio undersökningsområden i Värö och Veddige socken, Varbergs kommun, Hallands län (figur 1 och 2) omfattades. Utredningsgrävningarna genomfördes under perioderna 25 mars–1 april, 27–28 augusti och 23 oktober–12 november 2008. Utredningen genomfördes i enlighet med länsstyrelsen i Hallands län beslut dnr 431-16442-07 och 431-18347-07. Utredningen har utförts på uppdrag av FB Engineering AB. Kulturmiljö Halland hade av Länsstyrelsen tilldelats uppdraget att genomföra utredningen etapp 2. Fältarbetet skulle genomföras i samarbete med Västarvet. På grund av hög arbetsbelastning kom dock Västarvet att ta över huvudansvaret för utredningen.

De områden som utredningsgrävdes var från nordväst till sydöst: G:2, J:1, J:2, J:3, J:4, J:5, G:6, G:8, G:9 och G:10 (figur 2). Inom ramarna för utredningen etapp 2 gjordes även historisk-geografisk analys, den redovisas separat i bilaga 2.

Rapportens upplägg

Inledningsvis beskrivs den kompletterande utredningen, etapp 1, som gjordes när ledningsstråkets sträckning genom Värö socken ändrades. Denna genomfördes som ett självständigt projekt och inte som en del av utredningen etapp 2. Detta material redovisas här då det inte har publicerats tidigare.

Därefter beskrivs de metoder och analyser som användes vid utredningen. Sedan beskrivs de tio utredningsområden som undersöktes var för sig, redovisningen följer en geografisk ordning från nordväst till sydöst. För varje utredningsområde beskrivs bakgrund, landskapsbild, resultat och åtgärdsförslag. I *Bakgrund* anges vilka förväntningar som fanns på området, i *Beskrivning av området* redogörs för topografi och fornlämningsmiljö.

Under *Resultat* görs en genomgång av undersökningen och resultaten av denna. Schaktplaner finns i bilaga 3. Under *Åtgärdsförslag* sammanfattas de antikvariska bedömningar som gjorts av området inför en eventuell exploatering.

Under *Materialets potential* görs en genomgång av det arkeologiska kunskapsläget i Värö och Veddige socknar. Detta görs kronologiskt och sockenvis. I slutet av varje genomgång kommenteras de nyfunna fornlämningarna från utredningen inför gasledningen. Detta följs av en utvärdering av projektet och en avslutande summering av slutsatser samt åtgärdsförslag.

De fornlämningar som finns registrerade i Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS) sedan tidigare utmed sträckningen redovisas samlat i bilaga 1. Den historisk-geografiska analysen redovisas i bilaga 2. Bland bilagorna finns även schaktplaner, anläggnings-, fynd-, provgrops- och schakttabeller samt analysrapporter.

Kompletterande utredning etapp 1

Med anledning av den nya sträckningen för ledningsstråket genom Värö socken gjordes en kompletterande utredning, etapp 1 av Kulturmiljö Halland. Nedan följer en redogörelse för de områden där en arkeologisk utredning, etapp 2, ansågs nödvändig och vilka premisser som låg till grund för detta:

- Föreslagna utredningsområden J:1 och J:2 (305 meter). Ledningsstråket löper här väster om västkustbanan. Mellan järnvägen och den planerade sträckningen för gasledningen finns en VA-ledning. Vid område 1 och 2 passerar ledningsdragningen rakt över ett höjdstråk med flera kända förhistoriska gravar. Strax intill den planerade sträckningen har tidigare en gravhög från bronsålder undersökts (Värö 323:1). Till fornlämningsbilden bidrar också stenåldersboplatserna Värö 322:1 och 267:1. Utredningen bör omfatta området mellan Värö 322:1 och 267:1 samt området söder om den senare fornlämningen. Det primära syftet är att undersöka om det förekommer grav- eller boplatzlämningar från brons och järnålder. Tidigare undersökningar av Värö 267:1 har visat att den dels är kraftigt skadad närmast väster om järnvägen och dels av tveksam karaktär öster om järnvägen. Inför byggandet av järnvägens dubbelspår undersöktes den del av boplatzen Värö 267:2 som låg direkt öster om tidigare befintlig järnväg. I de schakt som grävdes här påträffades dock ingen slagen flinta eller andra boplatzlämningar och det bedömdes som osäkert om boplatzen verkligen sträckt sig så långt österut. Inga ytterligare antikvariska åtgärder bedömdes nödvändiga (Svedberg 1994). Inför byggandet av VA-ledningen förundersöktes den del av Värö 267:1 som berördes av byggnationen. Slagen flinta, varav en del svallad påträffades. Marklagren var dock omrörda och delvis söndergrävda, i fornlämningens mitt fanns en möjlig grustäkt som fyllts med byggnadsavfall. Ingen ytterligare antikvarisk åtgärd bedömdes därför nödvändig (Ryberg 2001a). Gasledningen kommer jämfört med tidigare undersökning dock att passera högre upp i terrängen, eftersom VA-ledningen närmast järnvägen måste undvikas, vilket gör att bättre bevarade och mer substantiella lämningar kan förekomma.
- Föreslagna utredningsområden J:3 och J:4 (800 meter). Ledningsstråket ligger direkt väster om västkustbanan (figur 4), inom delar av område J:3 och J:4 finns en VA-ledning mellan järnvägen och den planerade sträckningen för gasledningen. De båda utredningsområdena 3 och 4 motiveras av att höjder som utgjort näs eller uddar runt ett sund eller forntida havsvik berörs. I motsvarande lägen på andra sidan sundet eller havsviken (vilket bestäms av strandlinjeförskjutningar och de eventuella lokalernas dateringar) finns omfattande gropkeramiska lämningar (exempelvis vid Olas, Värö 202:1). Höjden över havet innebär att stränderna varit tillgängliga och attraktiva för bosättning dels under ett äldre mesolitiskt skede och dels under ett yngre tidsavsnitt under neolitikum. I liknande läge har i trakten tidigare också strandbundna lokaler från bronsålder undersökts. Det bör påpekas att inget sökschaktande tidigare har utförts mellan utredningsområdena 2 och 5 vid utredning för järnvägens dubbelspår eller vid nedläggandet av VA-ledningen.
- Föreslaget utredningsområde J:5 (2 090 meter, varav 550 meter extensivt). Beträffande det östvästliga stråket längst i söder berörs i den västra delen högre liggande terrängavsnitt som sträcker sig ut i låglänta områden. Utöver stenåldersboplatser och lösfynd från samma period har strax norr om det föreslagna utredningsområdet ett par guldspiraler från äldre järnålder (SHM 15240) återfunnits under en större sten (Värö 129:1). Stråket passerar längre österut tätt inpå flera gravhögar och stensättningar samt ett förstört gravfält där 10–15 resta stenar tagits bort. Eftersom utredningsområde 5 i den östra delen berör en höjdrygg med kända stenåldersboplatser och gravar från såväl brons- som järnålder och dessutom passerar genom eller tätt inpå Nordvåras historiskt kända inägomark kan lämningar från i stort sett alla förhistoriska och historiska skeden finnas.

Figur 4. Det flacka området väster om järnvägen. Foto från söder: Mattias Öbrink.

Metod

Utredningsområde G:2, J:5, G:6, G:8, G:9 och G:10 omfattade en korridor på 25 meter på vardera sidan om den planerade ledningens mitt. Område J:1–J:4 omfattade en korridor på 5 meter på vardera sidan om den planerade ledningens mitt. De tidigare kända fornlämningar som finns inom ledningskorridoren (Värö 262:1, 267:1) berördes ej av utredningen.

Vid utredningen etapp 2 grävdes sökschakt med grävmaskin inom samtliga utredningsområden. I den nordligaste delen av område G:2 var skogen bitvis så tät att schakt inte kunde grävas med grävmaskin. Här grävdes istället provgropar för hand.

Inom det undersökta området finns troligen en eller flera transgressionsfaser, se vidare nedan under *Kunskapsläget i Värö socken*. Inom flera utredningsområden grävdes därför djupschakt för att konstatera om överlagrade lämningar fanns. Inga djupschakt har dock grävts inom de ytor där det kom anläggningar direkt under matjorden.

Alla schakt, provgropar och påträffade anläggningar dokumenterades förutom genom beskrivning med fotografering och inmätning med GPS med hög precision. De flesta fynd som påträffades bedömdes i fält för att sedan återdeponeras. Ett fåtal fynd samlades in då de ansågs ha stor betydelse för tolkningen av de platser där de påträffades. De fynd som samlades in har mätts in med GPS och registrerats i en löpande nummerserie (F1–33).

Ett urval av de anläggningar som påträffades undersöktes genom handgrävning. De dokumenterades med beskrivning, profilritning och fotografering. De möjliga gravar som finns inom Veddige 326 och även de odlingsrösen som finns inom område G:2 undersöktes endast okulärt genom beskrivning, fotografering och inmätning med GPS.

Större delen av de områden som utreddes metalldektekterades. Metalldetekteringen genomfördes av Jonas Paulsson (figur 5). Teknisk rapport för metalldetekteringen finns i bilaga 11.

Figur 5. Metalldetektering i södra delen av Veddige 325. Foto från nordöst: Mattias Öbrink.

Analys

I anslutning till utredningen har olika analyser genomförts. Vedartanalyser har gjorts på fem kolprover insamlade från anläggningar inom Värö 262:1, Värö 344, Värö 349 och Veddige 325 (tabell 2). Analyserna har genomförts av Thomas Bartholin, Wentorf bei Hamburg, Tyskland (bilaga 12). Kol från fyra anläggningar inom Värö 262:1, Värö 344, och Veddige 325 har ¹⁴C-daterats av Leibniz Labor für Altersbestimmung, Kiel, Tyskland (tabell 2 och bilaga 13).

Den keramik som påträffades i schakt och undersökta anläggningar samlades in och bedömdes av Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier, Landskrona (bilaga 10). Keramiken har typmässigt bedömts vara från perioden mellan- eller senneolitikum till vendel- eller vikingatid.

Resultat Område G:2

Bakgrund

Vid utredningen etapp 1 valdes område G:2 ut för provgrävning med motiveringen att: "Området ligger väl skyddat i en tidigare havsvik och omfattas av liknande kriterier som andra stenåldersboplatser i närområdet. Ett par hundra meter åt nordost ligger en ansamling gravar vars tillhörande bebyggelse kan ha varit belägen inom det aktuella området" (Carlie et al. 2007). För omgivande fornlämningar se figur 6 och bilaga 1.

Beskrivning av området

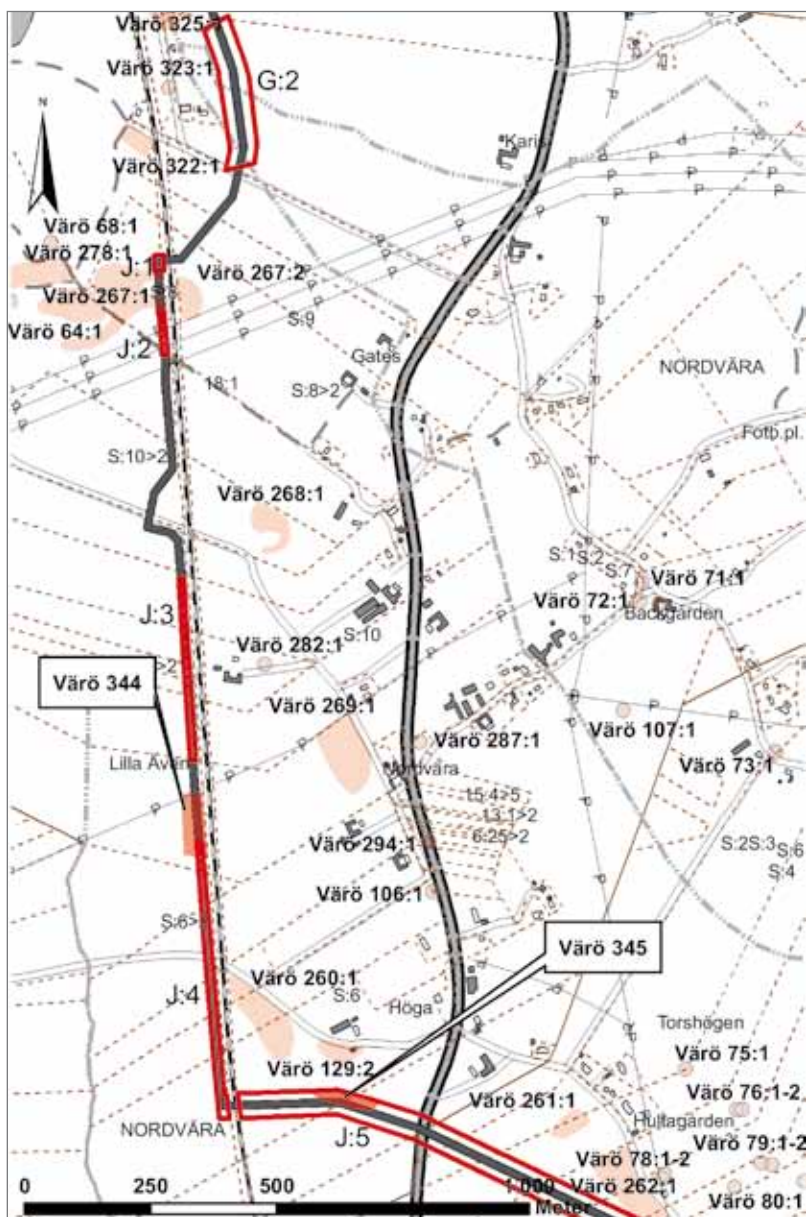
Område G:2 utgörs av fyra delytor med olika karaktär. Marken längst i sydväst, utgörs av lågt liggande öppen mark i vall. Norr om detta utgörs marken av åkermark som höjer sig mot en låg höjdrygg i ytans nordligaste

Prov	Insamlat från	Område	Vedart	Kommentar
PK 1	A561, Härd	G:10, Veddige 325	Hassel och björk, från yngre stam	Hassel skickat för 14C-analys
PK 2	A1218, Stolphål	G:6, Värö 349	Sotigt sand	Inget daterbart material
PK 3	A1397, Grop	J:4, Värö 344	Al, från yngre stam	Skickat för 14C-analys
PK 4	A2156, Härd	J:5, Värö 262:1	Björk, från yngre stam	Skickat för 14C-analys
PK 5	A2324, Sotigt lager	J:5, Värö 262:1	Al, ev från yngre stam, tall, ev från yngre stam och ask, från gren tjockare än 2 cm	Ask skickat för 14C-analys

Tabell 2. Resultat av vedartsanalyserna

Prov	Insamlat från	Område	Vedart	Lab nr	14C-ålder	Kalibrerat 1s	Kalibrerat 2s
PK 1	A561, Härd	G:10, Veddige 325	Hassel, egenålder max 10 år	KIA37988	2265 ± 23 BP	391–358 BC (45,1%)	395–352 BC (49,6%), 295–228 (43,9%)
PK 3	A1397, Grop	J:4, Värö 344	Al, egenålder max 40 år	KIA37989	2984 ± 23 BP	1267–1192 BC (58,1%)	1304–1128 BC (95,4%)
PK 4	A2156, Härd	J:5, Värö 262:1	Björk, egenålder max 40 år	KIA37990	2474 ± 23 BP	752–702 BC (21,2%), 595–538 BC (25,3%)	764–679 BC (31,5%), 674–505 BC (60,1%)
PK 5	A2324, Sotigt lager	J:5, Värö 262:1	Ask, egenålder max 10 år	KIA37991	3921 ± 24 BP	2470–2435 BC (29,4%), 2378–2349 BC (23,9%)	2475–2337 BC (92,5%)

Tabell 3. Resultat av ¹⁴C-dateringarna

Figur 6. Utredningsområden G:2 och J:1–4 med tidigare registrerade och nyfunna fornlämnningar. Skala 1:15 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

del, direkt intill ett vattendrag. Enligt uppgift från markarrendatorn utgörs höjdryggen av massor från ombyggnationen av järnvägen i området. Norr om vattendraget utgörs marken av åker som höjer sig mot nordväst. Den nordligaste delen av område G:2 utgörs av gles tallskog med inslag av lövsly, marken här slutar svagt nedåt väster. Område G:2 ligger 6–10 m ö. h., högst i den nordöstra delen.

Resultat

I den sydvästligaste delen av område G:2 grävdes ett schakt. Under matjorden framkom lera. Inga fynd eller anläggningar fanns här.

Inom åkermarken direkt norr därom påträffades lösfynd av slagen flinta i matjorden. Här grävdes tre schakt. Under matjorden framkom i de två nordliga schakten påförda lager av sten, grus, sand och lera med inslag av skräp. Med andra ord kunde markarrendatorns uppgift om påförda massor bekräftas. Endast i den södra delen av schaktet längst i söder, var marklagren orörda och utgjordes av sand.

Inom delytan norr om vattendraget grävdes sju schakt (figur 7). Under matjorden kom sand, i den nordligaste delen grusig sand. I flera av schakten fanns recenta plogspår i sanden under matjorden, en indikation på att man plöjt djupt i modern tid. I fyra av schakten fanns mindre mängder spridd slagen flinta. I två av schakten fanns anläggningar, ingen av dessa undersöktes utan dokumenterades i plan. I schakt S337 påträffades en mörkfärgning som ej undersöktes. I schakt S341 påträffades en härd (A345) som delundersöktes (figur 8). Lämningarna hade en mycket begränsad omfattning men antyder ändå en förhistorisk närvaro i området.

Ytan var stenfri, i den norra kanten av åkern fanns tre odlingsrösen. Röse A329 var ovalt, 7 x 5 meter stort, och upp till 1,5 meter högt (figur 9). Det bestod av 0,3–0,8 meter stora stenar med mycket mossa på. Röset var vällagt och hade antydan till kantkedja. Röse A384 var 7 x 5 meter

stort, oregelbundet och bestod av 0,5–0,7 meter stora stenar. Röse A393 var ovalt, 4 x 3 meter stort och 0,5 meter högt. Det bestod av 0,2–0,4 meter stora stenar och var kraftigt övermossat. Röse A384 är troligen modernt, de andra två rösena ser mer ålderdomliga ut, men är troligen inte äldre än som mest ett par hundra år (Connelid, P. muntlig uppgift).

I den nordligaste skogbevuxna delen av G:2 kunde schakt endast grävas i och i anslutning till en mindre skogsväg, åtta schakt grävdes här. Övriga delytan undersöktes genom grävning av provgropar för hand.

Figur 7. Delyta norr om vattendrag. Foto från nordöst: Mattias Öbrink.

Figur 8. Härd i schakt S341. Foto: Jonas Svensson.

Endast i en provgrop, PG 283, påträffades ett avslag av flinta. I övriga schakt och provgropar fanns inga fynd.

För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4, för provgropar bilaga 5 och för anläggningar bilaga 6.

Åtgärdsförslag

De indikationer på förhistoriska lämningar som påträffades inom utredningsområde G:2 anses ej föranleda ytterligare antikvariska insatser.

De odlingsrösen som fanns strax intill är sannolikt från de senaste seklen. Dessa är att betrakta som övriga kulturhistoriska lämningar och är därmed inte lagskyddade. Dock bör hänsyn tas till dessa lämningar vid en eventuell exploatering i området.

Sammantaget behöver inga ytterligare antikvariska insatser göras inför en exploatering inom utredningsområde G:2.

Område J:1 och J:2

Bakgrund

Område J:1 och J:2 tillkom vid den kompletterande utredningen etapp 1. På grund av ändrad ledningssträckning kom område J:1 att bli betydligt kortare än vad som föreslogs vid utredningen, etapp 1. Syftet med

Figur 9. Röse A329. Foto från norr: Jonas Svensson.

provgrävningen var att se om boplatslämningar fanns i anslutning till fornlämning Värö 267:1. För omgivande fornlämningar se figur 6 och bilaga 1.

Beskrivning av området

Område J:1 och J:2 ligger på den norra respektive södra sluttningen av ett öst–västligt orienterat höjdparti. Områdena utgjordes vid undersökningstillfället av mark i vall som ligger cirka 8–10 m ö. h. På krönet av höjdpartiet finns boplaten Värö 267:1 (figur 6). Utredningsområde J:1 och J:2 ligger direkt väster om västkustbanan som skär genom höjdpartiet. Öster om järnvägen ligger Värö 262:2. Mellan järnvägen och den planerade sträckningen för gasledningen finns en VA-ledning.

Resultat

Tre schakt grävdes inom område J:1. Under matjorden framkom sand. I den norra delen var lagren mycket fuktiga. Inga fynd eller anläggningar påträffades. Värö 267:1 sträcker sig inte längre åt norr inom ledningskorridoren än enligt markeringen i FMIS.

Inom område J:2 grävdes två schakt (figur 10). Under matjorden kom sand, bitvis något grusig. Ett flertal bitar slagen flinta framkom i de norra delarna i schakten, i anslutning till Värö 267:1. Lagren gav inte intryck av att vara omrörda. Möjligen är lagren i den del av Värö 267:1 som berörs av en eventuell gasledning mer välbevarade än de var inom den del som tidigare undersökts. Fornlämningen sträcker sig inte längre åt söder inom ledningskorridoren än enligt markeringen i FMIS.

För att undersöka om eventuella överlagrade boplatslämningar fanns på platsen grävdes två djupschakt. Det norra djupschaktet grävdes på cirka 11 m ö. h, det var 3 meter långt och 3 meter djupt. Under den 0,35 meter tjocka matjorden framkom 2,65 meter tjock sand. Inga lämningar påträffades. Det södra djupschaktet grävdes på cirka 10 m ö. h, det var 3,5 meter långt och 2 meter djupt. Under den 0,4 meter tjocka matjorden framkom 0,3 meter tjock sand och under denna lera. Inga lämningar påträffades.

För schaktplaner se bilaga 3 och för schaktbeskrivningar bilaga 4.

Figur 10. Schaktning inom område J:2 i mars 2008. Foto: Mattias Öbrink.

Åtgärdsförslag

Utbredningen för Värö 267:1 enligt FMIS inom den utredda ledningskorridoren kvarstår. Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom område J:1 och J:2. Värö 267:1 bör dock åter förundersökas inför en exploatering.

Område J:3 och J:4 (Värö 344)

Bakgrund

Område J:3 och J:4 tillkom vid den kompletterande utredningen etapp 1. De ligger på lågt liggande flack mark. Höjden över havet innebär att stränderna varit tillgängliga och attraktiva för bosättning dels under ett äldre mesolitiskt skede av stenåldern och dels under ett yngre tidsavsnitt under neolitikum. I liknande läge har i trakten tidigare också strandbundna lokaler från bronsålder undersökts. Inget sökschaktande hade utförts vid tidigare exploatering i området. Öster om området finns flera kända fornlämningar. För omgivande fornlämningar se figur 6 och bilaga 1.

Beskrivning av området

Område J:3 och J:4 utgörs av flack åker- och ängsmark belägen 4,5–5,5 m ö. h. Mellan de båda utredningsområdena finns ett mindre höjdparti med flacka sluttningar åt norr, väster och söder. Dess krön ligger cirka 6–7 m ö. h. Höjdpartiet utgör en västlig utlöpare av den höjdsträckning som finns längre österut.

J:3 och J:4 ligger direkt väster om västkustbanan. Mellan järnvägen och den planerade sträckningen för gasledningen finns en VA-ledning.

Resultat

Inom område J:3 grävdes sexton schakt. Under matjorden framkom lera. Inga fynd eller anläggningar påträffades.

Inom och direkt norr om område J:4 grävdes totalt tolv schakt. I den norra delen av område J:4 framkom den nyfunna fornlämningen Värö 344. I de två schakt (S425 och 429) som grävdes på den mindre förhöjningen var matjorden tunn i höjdpartiets högre delar och tjockare mot kanterna. Under matjorden framkom lerig silt som övergick i grusig och sandig silt och sedan siltig sand åt söder. Den grusiga och sandiga siltten i den högre liggande södra delen av schakt S425 var svår att undersöka.

Söder om Värö 344 framkom under matjorden omväxlande lera och sand. Inga fynd eller anläggningar påträffades utanför Värö 344.

För schaktplaner se bilaga 3 och för schaktbeskrivningar bilaga 4.

Värö 344

Den nyfunna fornlämningen Värö 344 framkom i den norra delen av område J:4. Den är minst 125 x 45 meter stor (nord-syd) inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt väster och öster utanför det område som omfattades av utredningen (figur 11). Värö 344 ligger cirka 6–7 m ö.h.

Två schakt grävdes inom Värö 344. I S425 påträffades tre gropar som delundersöktes (A1348, 1360 och 1397), samt fem mörkfärgningar som ej undersöktes (figur 12). I S429 påträffades en mörkfärgning som ej undersöktes. En av groparna, A1397, tolkas som en avfallsgrop. Den ej undersökta mörkfärgningen A1305 är möjligen någon slags grophus.

Figur 11. Översikt över Värö 344 från söder. Höjdryggens krön kan anas till vänster om grävmaskinen. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 12. Undersökning av grop i schakt S425. Foto: Mattias Öbrink.

Slagen flinta framkom i matjorden och de underliggande lagren i både S425 och S429. I flera av anläggningarna i S425 framkom keramik. Keramiken har typmässigt daterats till bronsålder, skärvorna från ett kärl (F17) kan formmässigt dateras till bronsålderns period I eller II. De flesta skärvorna har fin rabbning och har använts som hushållskärl. Tre skärvor kommer från kärl som sannolikt har varit glättade och använts som kokkärl. Två bitar bränd lera som bör ha ingått som någon form av lerpackning i en ugn eller hård påträffades i A1397. I denna anläggning påträffades även bränd flinta och ett bränt ben.

På och runt den mindre förhöjningen fanns rikligt med slagen flinta i ploglagret, varav en lihultyxa (F1) tillvaratogs. Även en knacksten (F2) påträffades. Vid metalldetekteringen här påträffades en metallring (F28), ett äldre mynt (F29) och ett flertal blysmältor i matjorden.

Ett kolprov samlades in från A1397. Vid vedartsanalysen konstaterades detta innehålla al (se tabell 2 och bilaga 12). Kolet har ¹⁴C-daterats till bronsålder period III (se tabell 3 och bilaga 13). Denna datering och bedömningen av keramiken stämmer väl överens. Ytan är troligen från äldre bronsålder. Inom ytan finns även ett inslag av senmesolitiskt material (F1). Metallfynden är sannolikt medeltida eller yngre.

För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4, för anläggningar bilaga 6, för profilritningar bilaga 8 och för fynd bilaga 9.

Åtgärdsförslag

Den nyfunna fornlämningen Värö 344 bör förundersökas om den berörs av en exploatering. Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom övriga delar av område J:3 och J:4.

Område J:5 (Värö 262:1, 345, 346, 347 och 348)

Bakgrund

Område J:5 tillkom vid den kompletterande utredningen etapp 1. Ledningsstråket passerar här i närheten av fyndplatser, stenåldersboplatser, gravhögar och stensättningar samt ett förstört gravfält med borttagna reststenar. Lämningar från i stort sett alla tidsperioder, förhistoriska och historiska, bedömdes kunna finnas här. För omgivande fornlämningar se figur 13 och bilaga 1.

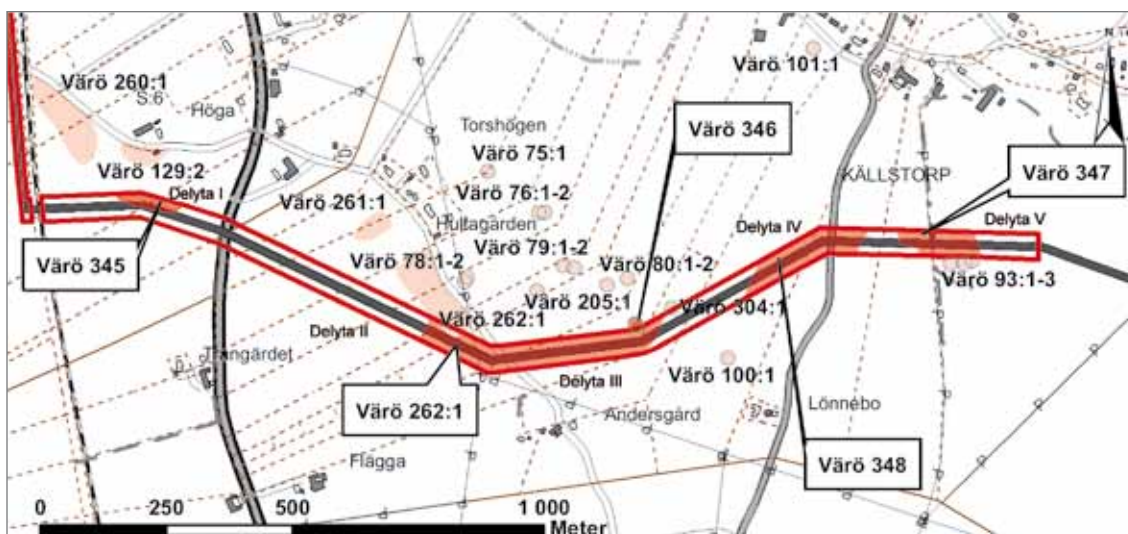
Beskrivning av området

Område J:5 utgörs av fem delytor. Längst i väster ligger *delyta I*. Den avgränsas av Västkustbanan i väster och av gamla väg E6 i öster. Centralt i det område som omfattas av delyta I finns åkermark som ligger på sluttningarna åt sydväst och söder av ett höjdparti direkt norr om ledningssträckningen. De västliga och östliga delarna utgörs av flack åkermark. Höjderna i området varierar mellan drygt 5 m ö.h. i väster och 11 m ö.h. på sluttningarna av höjdpartiet. På höjdpartiet finns de sedan tidigare kända boplatserna Värö 129:2 och 260:1 samt fyndplatsen Värö 129:1.

Delyta II avgränsas av gamla väg E6 i väster och en mindre grusväg i sydöst. Det område som omfattas av ytan utgörs till största delen av flack åkermark, belägen cirka 7–9 m ö.h. Öster om det utredningsgrävda området finns ett långsträckt höjdparti. Den sydöstra delen av delyta II utgörs av höjdpartiets sluttning mot sydväst. Vid 10 m ö.h. är sluttningen något brantare och utgör närmast ett mindre hak, detta följer tiometerskurvan. Öster om det mindre haket finns en flack sluttning med åkermark som bryts av den mindre grusvägen i öster där ytterligare ett hak finns. Den flacka sluttningen ligger mellan 10–12 m ö.h., marken höjer sig vid den mindre grusvägen till 13 m ö.h. Öster om, och till viss del inom, ledningskorridoren ligger den sedan tidigare kända boplatserna Värö 262:1. Boplatserna ligger på den flacka sluttningen ovanför tiometerskurvan.

Delyta III avgränsas av en mindre grusväg i öster och en stengärdesgård i öster. Den västra och mellersta delen utgörs av en flack platå som sluttar svagt åt sydöst, belägen cirka 15–17 m ö.h. Den flacka ytan avgränsas av sluttningar åt väster och söder. Norr om delyta III finns ett ekbevuxet impediment där stensättningarna Värö 79:1–2, 80:1–2 och 205 ligger. Här finns sannolikt även flera gravar.

Den östligaste delen av delyta III utgörs av åkermark som sluttar svagt åt söder, den ligger mellan 15 och 20 m ö.h. I den norra delen av ledningsstråket finns här Värö 304:1, fyndplatsen för en tunnackig yxa av flinta. I den södra delen av åkern finns ett mindre impediment där en stor mängd röjningssten lagts upp.

Figur 13. Utredningsområde J:5, med delytor I–V, samt tidigare registrerade och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Delyta IV delas av en nord–sydligt löpande landsväg. Området avgränsas av stengärdesgårdar i väster och öster. Den västra delen utgörs av åkermark som sluttar svagt nedåt söder. Söder om området är lutningen större och här finns ett lågt impediment där mycket röjningssten lagts upp. Söder om impedimentet finns Värö 100:1, enligt uppgift i FMIS 10–15 borttagna resta stenar. Öster om landsvägen sluttar marken svagt åt öster och brantare åt söder och sydöst. Delytan ligger mellan 17–25 m ö.h., lägst i den sydvästra delen och högst längst i norr intill landsvägen.

Delyta V utgörs av åkermark som i den västra delen sluttar svagt nedåt sydväst, söder om utredningsområdet finns en djup bäckravin. Den västra delen av delyta V ligger cirka 20–21 m ö.h. Mittdelen av delytan utgörs av åkermark på den norra delen av ett mindre höjdparti där Värö 93:1–3, en hög och två stenläggningar ligger. Höjdpartiet sluttar svagt åt nordöst och väster. Mittendelen av delyta V ligger cirka 21–23 m ö.h. I öster och söder har höjdpartiet branta trädbevuxna sluttningar. Den östligaste delen av delytan utgörs av en sluttning ned mot åkermark, den ligger mellan 20–15 m ö.h.

Resultat

Nedan redovisas resultatet per delyta och nyfunnen fornlämning. För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4, för anläggningar bilaga 6, för profilritningar bilaga 8 och för fynd bilaga 9.

Delyta I

Inom delyta I grävdes åtta schakt. I de schakt som grävdes i den västligaste delen framkom lera under matjorden. Åt öster övergick leran först i silt och sedan i sand. En bit upp i sluttningen av höjdpartiet där Värö 129 ligger framkom ett lager av svart silt under matjorden (figur 14). Lagret låg mellan cirka 7 och 9–10 m ö.h. Från cirka 9–10 m ö.h. upphörde det svarta siltlagret, i de norra delarna av schakten S1437 och S1492 fanns det ej. Det svarta lagret fanns inte heller i det schakt som grävdes i den östligaste delen av delyta I (S1788). Även vid Värö 202 påträffades ett mörkt lager på ungefär samma höjd över havet, se nedan under *Kunskapsläget i Värö socken*. Mörka lager med liknande utseende och topografisk förekomst som det inom delyta I har även påträffats på andra platser i Halland, som vid Vinberg 127 i Falkenbergs kommun (Johansson et al. 2002).

Spridd slagen flinta fanns i matjorden och under denna i den västligaste delen av delyta I, bland annat ett spån som kan vara mellanneolitiskt (F12). I den östra delen fanns mycket slagen flinta ytligt i matjorden, här fanns bland annat flera spån. I de grävda schakten påträffades även enstaka slagen flinta i och under det svarta siltlagret och i sanden. I området norr om det svarta lagret framkom sand under matjorden, här framkom den tidigare okända boplatsen Värö 345, se nedan.

Figur 14. Det svarta siltlagret i schakt S1433. Foto: Mattias Öbrink.

Delyta II

Inom delyta II grävdes arton schakt. I den västligaste delen framkom sand under matjorden. Längre åt öster övergick materialet under matjorden till lera. Strax nedanför och i sluttningen ovanför det mindre haket utgjordes marken under matjorden åter av sand, längst i sydöst något grusig (figur 15).

I den sydöstra delen av delyta II framkom boplatslämningar som registrerats som en ny del av Värö 262:1, se nedan. I schakten väster om den nya begränsningen för Värö 262:1 påträffades ett fåtal anläggningar men

inga fynd. Lämningarna hade en mycket begränsad omfattning.

Figur 15. Den sydöstligaste delen av delyta II. Det mindre haket kan anas mitt i bilden. Ytan utgör en ny del av Värö 262:1. Foto från öster: Jonas Svensson.

Delyta III

Inom delytan grävdes tolv schakt. I den nordvästra delen framkom lera och silt under matjorden. Nordväst om det mindre impedimentet med röjningssten framkom berg under tunna matjordslager. I övrigt framkom sand under matjorden. Matjorden var ojämnt tjock och bitvis fanns djupa svackor fyllda med matjord. Troli- gen har åkerbruk orsakat att tidigare ojämnheter som funnits har jämnats ut.

Inom större delen av delyta III framkom boplat- slämningar som registrerats som en ny del av Värö 262:1, se nedan (figur 16). Direkt norr om utredningsområ- det identifierades en tidigare okänd stensättning, Värö 346, se nedan.

I den nordöstligaste delen av delyta III påträffades två mörkfärgningar som ej undersöktes (A2620 och 2628). Här fanns även ett område med nedgrävd röj- ningssten.

Delyta IV

Inom delytan grävdes åtta schakt. I den västligaste delen framkom silt under matjorden. Inom resten av delytan framkom sand, bitvis grusig eller siltig, under matjorden.

Figur 16. Översikt av delyta III och Värö 262:1 från väster. När- mast kameran ses schakt S2246. Foto: Mattias Öbrink.

Inom större delen av delyta IV framkom boplat- slämningar som registrerats som Värö 348. Boplat- sen avgränsas åt väster av en mindre markväg. I de schakt som grävdes väster om vägen på- träffades flera möjliga stenlyft, och i ett av schakten enstaka slag- gen flinta i matjorden. Vid me- talldetekteringen framkom ett mindre metallföremål (F31), ej identifierat, i den sydvästra delen av delyta IV.

I ett schakt (S2974) i den syd- östligaste delen av delytan fram- kom ett 0,2–0,3 meter tjockt lager av svart siltig sand under matjorden. Lagret låg cirka 19– 20 m ö. h. och liknade det svarta siltlagret inom delyta I.

Delyta V

Inom delytan grävdes sju schakt. De var belägna i den centrala och västra delen. I den östra delen av delyta V grävdes på grund av den branta terrängen inga schakt. I de schakt som grävdes framkom sand, bitvis grusig, under matjorden. I ett av schakten framkom fläckvis silt under matjorden (S2896).

Inom större delen av delytan framkom boplat- slämningar som registrerats i FMIS som Värö 347, se nedan.

Värö 262:1

De tidigare okända boplatslämningar som påträffades inom den sydöstra delen av delyta II och inom delyta III har registrerats i FMIS som en ny del av tidigare registrerade boplatser Värö 262:1. Boplatserna är minst 500x500 meter stora (väst–öst) inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt norr och söder utanför det område som omfattades av utredningen.

Den nya delen av Värö 262:1 kan delas in i tre områden; en västlig del runt tiometerskurvan, en mitterdel på platån söder om impedimentet och en östlig del. Den västra delen av Värö 262:1 ligger cirka 9–12 m ö.h., platån och den östligaste delen cirka 15–17 m ö.h.

Den västra delen utgörs av sluttningen i den östra delen av delyta II. Söder om den tidigare begränsningen för Värö 262:1 fanns rikligt med slagen flinta ytligt i matjorden. Här påträffades bland annat vad som möjligen är en skivvyxa av flinta (F5), en skafthålsyxia i bergart (F6), troligen senneolitisk (figur 17) och en skrapa av flinta (F7), troligen neolitisk. I det schakt som grävdes här (S1989) framkom en grop som delundersöktes (A1993).

Sydöst om S1989 grävdes tre schakt i den flacka sluttningen ovanför tiometerskurvan (S2007, S2071 och S2173) och ett igenom det mindre haket (S2110). I S2007 och S2173 framkom sammanlagt sex mörkfärgningar, varav två stolphål som delundersöktes (A2011 och 2063), och slagen flinta i sanden under matjorden. I S2071 framkom två härdar, som ej undersöktes, i den grå sanden under matjorden. Under den grå sanden,

Figur 17. Skafthålsyxia (F6) in situ. Foto: Jonas Svensson.

som var cirka 0,2 meter tjock, framkom gulgrå sand. I denna fanns en mörkfärgning, som ej undersöktes, och ett område med årderspår, A2099 (figur 18). Den grå sanden utgör möjligen en äldre matjordshorisont. I schaktet framkom slagen flinta i såväl matjorden som båda lagren därunder.

Figur 18. Årderspår (A2099) i schakt S2071. Foto: Jonas Svensson.

I schakt S2110 utgjordes marken under matjorden i den nordvästra delen av lera som längre åt sydöst övergick i sand. Vid haket på tiometerskurvan framkom ett upp till 0,35 meter tjockt kulturavsatt lager (A2149) med skörbränd sten, ej bränd sten och kol. Lagret delundersöktes endast, men kunde konstateras vara tjockast i den sydöstra delen och avta åt nordväst. I den sydöstra delen fanns större stenar i botten av lagret. Lagret fortsätter sannolikt åt norr och söder utanför schaktet. Koncentrationer av skörbränd sten antydde att flera anläggningar finns i lagret – dessa var dock svåra att avgränsa. En härd (A2156) kunde dock avgränsas, den framkom i den övre delen av A2149. Väster om A2149 påträffades en härd och en mörkfärgning som ej undersöktes. Slagen flinta framkom i sanden under matjorden i S2110, bland annat en cylindrisk spånkärna (F10), sannolikt mellan-neolitisk. I lager A2149 påträffades keramik och slagen flinta, varav en spånkrapa (F9), sannolikt mellan-neolitisk. Keramiken från A2149 tillhör möjligen sex olika kärl, varav två varit rabbade och två glättade. De kan typmässigt dateras från äldre bronsålder till brons- eller järnålder (bilaga 10).

Ett kolprov samlades in från A2156. Vid vedartsanalysen konstaterades detta innehålla björk (se tabell 2 och bilaga 12). Kolet har ¹⁴C-daterats till bronsålder period V–VI (se tabell 3 och bilaga 13).

I mittendelen av Värö 262:1 påträffades tre mörkfärgningar i det schakt som grävdes i den västligaste delen (S2183) av platån. I det närbelägna schaktet S2187 fanns däremot inga anläggningar. Inte heller i den västra delen av S2191 påträffades några anläggningar. Schaktets östra del låg något högre och vid schaktningen här framkom under matjorden ett lager av gråsvart till svart sotig sand med skörbränd sten och kol. Då detta skiktvis schaktades bort framträdde ett lager av svart sand med kol (A2195) som delundersöktes och två mörkfärgningar, möjligen pinnhål, som ej undersöktes.

Även i den västra delen av schakt S2246 påträffades ett lager av gråsvart till svart sotig sand under matjorden. Då detta skiktvis schaktades bort kvarstod fem lagerfläckar som utgjorde botten av det sammanhängande lagret. En av dessa (A2324) delundersöktes, i den framkom keramik (F26) och övrig slagen flinta (figur 19). I S2246 påträffades även en grop (A2337) som delundersöktes och en mörkfärgning som ej undersöktes. Matjorden var bitvis tunn i S2191 och S2246 och lämningsarna här gav intryck av att ha blivit sönderplöjda. Slagen flinta fanns i alla schakten i den västra delen av platån förutom S2191.

Keramikerna från A2324 kommer sannolikt från ett kärl av hushållskaraktär. Det har ett grovt gods som liknar keramik från mellan- eller senneolitikum, men mynningsformen antyder äldre bronsålder (bilaga 10).

Ett kolprov samlades in från A2324. Vid vedartsanalysen visade det sig innehålla al, ask och tall (se tabell 2 och bilaga 12). Kol från ask har ¹⁴C-daterats

Figur 19. Anläggning A2324, foto av profilen. Foto: Jonas Svensson.

till övergången mellan mellan- och senneolitikum (se tabell 3 och bilaga 13).

I tre av de schakt som grävdes på östra delen av platån (S2531, S2406, S2349) påträffades en härd (A2457) samt ett flertal mörkfärgningar varav ett

stolphål (A2359) och ett dike (A2420) delundersöktes. Slagen flinta, bland annat ett möjligen mellanmesolitiskt mikrospån (F11), fanns i schakten. I schakt S2467 fanns ett lager av mörkbrun grusig sand med enstaka stenar och kol under matjorden, något liknande det i S2191 och S2246. Under lagret framkom i den södra delen av schaktet två mörkfärgningar som ej undersöktes. I norr framkom ett område med årderspår (A25219) och två mörkfärgningar som ej undersöktes under lagret. Årderspårerna framkom i en svacka med relativt tjocka lager vilket kan förklara hur de bevarats. Slagen flinta framkom i båda lagren under matjorden.

I området mellan det mindre impedimentet i sydöst och Värö 346 i nordväst fanns berg direkt under ett tunt lager matjord. Nordöst om detta, i den östliga delen av Värö 262:1, grävdes två schakt. I S2594 var matjorden tjock, under den kom mörkgrå sand som var 0,15–0,20 meter tjock, under det framkom ljusgrå till gulgrå sand. I den ljusgrå till gulgrå sanden fanns årderspår och ett pinnhål som delundersöktes (A2598). Den mörkgrå sanden utgör möjligen en äldre matjordshorisont. Årderspårerna framkom i en svacka med tjock matjord vilket kan förklara hur de bevarats. Inga fynd framkom i den östligaste delen av Värö 262:1.

Inom den nya delen av Värö 262:1 finns koncentrationer av anläggningar och fynd inom tre områden med olika karaktär. Föremålen och ¹⁴C-dateringarna pekar på att området använts åtminstone under mellan- och senneolitikum och bronsålder. Den cylindriska spånkärnan och ¹⁴C-dateringen från A2324 antyder att platsen hör till gropkeramisk kultur. Här finns även ett inslag av mesolitisk flinta. Troligen finns även en koppling till de närbelägna gravarna, och ytan kan mycket väl ha varit använd som boplatz från mellan- och senneolitikum fram till järnålder, möjligen in i historisk tid. Inga klara kronologier kan ses inom ytan, såväl ytan på platån som den runt tiometerskurvan tycks ha använts samtidigt.

Värö 345

Den tidigare okända boplatzen Värö 345 framkom på sluttningarna av höjdpartiet inom delyta I. Den är minst 140 x 30 meter stor (väst-öst) inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt norr utanför det område som omfattades av utredningen (figur 20). Värö 345 ligger cirka 9–10 m ö.h.

I den nordvästra delen av schakt S1437 påträffades fem mörkfärgningar som ej undersöktes. I den norra

Figur 20. Värö 345 sedd från nordväst. Foto: Mattias Öbrink.

delen av schakt S1492 påträffades en mörkfärgning som ej undersöktes. I matjorden i S1437 fanns spridd flinta och i den sydvästra delen av schaktet påträffades en kölskrapa av flinta (F3), sannolikt senmesolitisk (Lihultkultur). I sanden under matjorden i den nordöstra delen av S1437 påträffades slagen flinta, varav ett avslag med retusch, möjligen en kniv (F4). I schakt S1492 påträffades slagen flinta i matjorden och sanden därunder.

Platsens höjd över havet innebär dock att anläggningarna här troligen inte är äldre än cirka 3 000 f. Kr. (se nedan under *Kunskapsläget i Värö socken*). Delar av flintmaterialet har däremot en mesolitisk karaktär. Troligen utgör Värö 345 utkanten av ett boplatsoområde där även Värö 129:2 ingår. Även om främst flinta påträffats inom Värö 129:2 visar fynden av två guldspiraler (Värö 129:1) att boplatsslämningarna här kan vara yngre än stenålder.

Värö 346

Den tidigare okända fornlämningen framkom på en mindre avsats, direkt norr om delyta III. Den ligger cirka 19 m ö.h. Värö 346 är en flack stensättning som är rund, cirka 12 meter i diameter och cirka 0,2 meter hög. Den är kraftigt övertorvad och i mitten växer en ek. Den har endast undersökts okulärt med beskrivning, inmätning med GPS och fotografering. Den är ej daterad men bör vara från bronsålder–järnålder.

Värö 347

Den tidigare okända bopplatsen Värö 347 framkom inom delyta V, direkt norr och nordväst om Värö 93:1–3, en hög och två stensättningar. Bopplatsen är minst 160x55 meter stor (väst–öst), inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt norr utanför det område som omfattades av utredningen (figur 21). Värö 347 ligger cirka 20–23 m ö.h.

I de tre schakt (S2890, S2896 och S2914) som grävdes närmast Värö 93 framkom ett stolphål som delundersöktes (A2881) och två mörkfärgningar som ej undersöktes. En av de ej undersökta mörkfärgningarna (A2902) är möjligen ett grophus (figur 22).

I västra delen av Värö 347 påträffades fyra mörkfärgningar som ej undersöktes i schakt S2950 och en mörkfärgning som ej undersöktes (A2960) i S2968. Dåligt väder försvårade dock identifieringen av lämningar i schaktet, och här kan finnas fler mörkfärgningar.

Keramik framkom ytligt i A2960 (F27). Den har typmässigt daterats till vendel- eller vikingatid (bilaga 10). Enstaka slagen flinta framkom i sanden under matjorden i schakten S2950 och S2968. Den flinta som påträffades var avslag och övrig slagen flinta. Vid metalldetekteringen framkom ett fragment av ett vendeltida likarmat spänne (F32) i matjorden i schakt S2950. Dessutom framkom vad som troligen är ett fragment av en bältessölja eller ett spänne direkt norr om schakt S2968 (F33).

Figur 21. Den östra delen av Värö 347 sedd från norr. I bakgrunden, bakom stengärdsgården, finns Värö 93:1–3. Foto: Mattias Öbrink.

De daterbara föremålen och det möjliga grophuset talar för att Värö 347 är en boplatz från yngre järnålder, troligast vendel–vikingatid. Troligen hör bopplatsen ihop med gravarna direkt intill (Värö 93:1–3).

Figur 22. Möjligt grophus (A902). Foto från nordväst: Mattias Öbrink.

Värö 348

Den tidigare okända boplatsen Värö 348 framkom inom delyta IV och ligger på de västra och östra sidorna av en nord-sydligt löpande landsväg. Den avgränsas av en mindre markväg åt väster. Boplatsen är minst 240x50 meter stor (sydväst-nordöst) inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt norr och söder utanför det område som omfattades av utredningen (figur 23). Värö 348 ligger cirka 20–25 m ö.h.

I den västligaste delen av boplatsen påträffades relativt få lämningar. I de schakt som grävdes här (S2647 och S2658) fanns endast en anläggning, en härd, vilken ej undersöktes. Dåligt väder försvårade dock identifieringen av lämningar i schakten, och här kan finnas fler mörkfärgningar. I de två schakt som grävdes närmare landsvägen fanns fler anläggningar. I S2664 påträffades ett stolphål (A2670) som delundersöktes, samt en härd (A2699) och två mörkfärgningar som

ej undersöktes (figur 24). Även vid grävandet av detta schakt försvårade vädret identifieringen av lämningar, och fler mörkfärgningar kan finnas. I S2751 påträffades en ränna (A2737) som delundersöktes och fem mörkfärgningar som ej undersöktes. I alla schakt väster om landsvägen fanns slagen flinta i matjorden och i sanden under denna.

I det schakt som grävdes öster om landsvägen (S2978) påträffades en härd och två mörkfärgningar som ej undersöktes. Inga fynd påträffades.

En koncentration av anläggningar tycks finnas inom mitten av ytan (S2664 och S2751). Inga direkt daterande föremål framkom, den flinta som påträffades var avslag och övrig slagen flinta.

Figur 24. Härd A2699 i schakt S2664. Foto: Mattias Öbrink.

Åtgärdsförslag

De nyfunna fornlämningarna 345, 346, 347 och 348 samt den utökade Värö 262:1 bör förundersökas om de berörs av en exploatering. Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom övriga delar av område J:5.

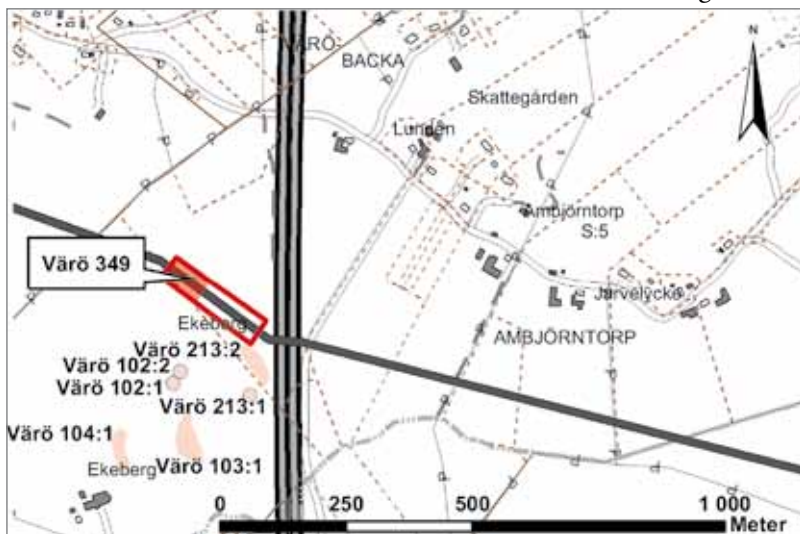
Figur 23. Översikt över den västra delen av Värö 348. Foto från sydväst: Mattias Öbrink.

Område G:6 (Värö 349) Bakgrund

Vid utredningen etapp 1 valdes område G:6 ut för provgrävning med motiveringen att tidigare okända boplatser kan finnas inom området. Direkt söder om område G:6 finns Värö 213:2, en boplatz där bland annat ett avslag med slipad yta hittas. Detta kan vara en indikation på en bosättning under neolitisk tid (Carlie et al. 2007). För omgivande fornlämningar se figur 25 och bilaga 1.

Beskrivning av området

Område G:6 utgjordes av mark i vall belägen i ett sadelläge mellan ett impediment med ekar i nordöst och ett större skogbevuxet höjdparti i sydväst, samt mark i vall sydöst om sadelläget. Områdets högsta punkt ligger i den västra delen av ytan, cirka 20 m ö.h. Härifrån sänker sig marken svagt åt nordväst och något brantare åt sydöst. Den sydöstra delen av området är flack och som lägst i sydöst där den är cirka 16 m ö.h.

Figur 25. Utredningsområde G:6, med tidigare registrerade och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Resultat

Fyra schakt grävdes inom område G:6. I den nordvästra delen av område G:6 grävdes ett långt schakt, S1078. Schaktet grävdes på krönet av sadelläget och i sluttningarna åt nordväst och sydöst. Under matjorden framkom sand, vilken i den sydöstra delen av schaktet övergick i silt och längst i sydöst i lera. Söder om S1078 grävdes två kortare schakt, i båda dessa framkom lera

under matjorden. I den sydöstra delen av område G:6 grävdes ett schakt (S1252) i anslutning till Värö 213:2. Under matjorden framkom lera, vilken var något sandig i den nordvästra delen.

I större delen av S1078 påträffades boplatzlämningar som registrerats som Värö 349, se nedan. I den sydöstra delen av S1078 och övriga schakt påträffades enstaka spridd slagen flinta i och under matjorden, främst i den sydöstra delen av S1252. Åtta mörkfärgningar påträffades utanför Värö 349, ingen av dem undersöktes. Flera av dem var dock osäkra. Lämningarna i den sydöstra delen av område G:6 bedömdes ha en begränsad omfattning. Trots detta antyder de tillsammans med Värö 213:2 en förhistorisk närvaro.

Värö 349

Den nyfunna fornlämningen har registrerats som Värö 349 i FMIS. Den är minst 80x50 meter stor (nordväst-sydöst) inom den utredda ledningssträckningen och fortsätter sannolikt åt norr, nordväst och sydväst utanför det område som omfattades av utredningen (figur 26).

I det enda schakt (S1078) som grävdes inom Värö 349 påträffades ett stolphål (A1218), som delundersöktes och fjorton mörkfärgningar som ej undersöktes. Ett kolprov samlades in från A1218, det visade sig dock endast innehålla sotig sand och har därför inte kunnat ¹⁴C-dateras (se tabell 2 och bilaga 12).

För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4, för anläggningar bilaga 6 och för profilritningar bilaga 8.

Åtgärdsförslag

Den nyfunna fornlämningen Värö 349 bör förundersökas om den berörs av en exploatering. De indikationer på förhistoriska lämningar som påträffades i området direkt nordöst om tidigare kända fornlämning Värö 213:2 anses ej föranleda ytterligare antikvariska insatser.

Figur 26. Värö 349 sedd från sydöst. Foto: Mattias Öbrink.

Område G:8

Bakgrund

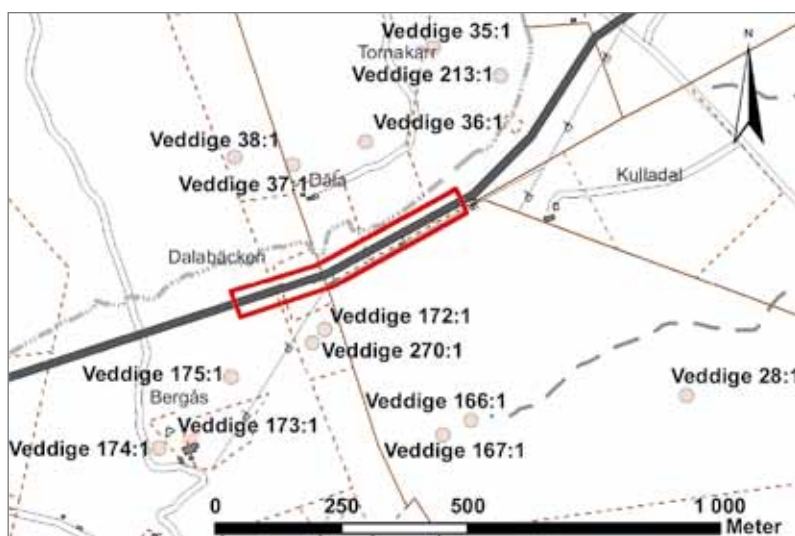
Vid utredningen etapp 1 valdes område G:8 ut för provgrävning med motiveringen att området utgör den mest optimala platsen för den eller de boplatser som bör kopplas samman med de många gravarna som finns i närområdet (de närmast liggande är Veddige 35:1, 36:1, 37:1, 38:1). Inom området skulle även historiska lämningar kunna finnas: Gården Nedre Kulla ska enligt en karta från 1726, ha legat här. Gården är omnämnd i skriftliga källor redan i början av 1400-talet (Carlie et al. 2007). För omgivande fornlämningar se figur 27 och bilaga 1.

Beskrivning av området

Område G:8 ligger i Dalabäckens dalgång. Vattendraget flyter här fram i en djup öst–västligt orienterad ravin och område G:8 utgörs av ravinens södra sluttning och en jämn platå ovanför denna. Platån höjer sig åt öster, den ligger mellan cirka 30 och 40 m ö.h. I den östra delen finns även ett mindre impediment. Området utgjordes av mark i vall. Norr och söder om Dalabäckens dalgång finns skogbevuxna högre liggande områden (figur 28).

Resultat

Totalt nitton schakt grävdes på avsatsen på den södra sidan om ravinen. Vid det mindre impedimentet grävdes fem schakt. Under matjorden framkom siltig sand i schakten längst i väster, i övrigt lera. För att undersöka om eventuella överlagrade boplatslämningar fanns på platsen grävdes ett djupschakt i den östra delen av schakt S246. Det grävdes på cirka 30 m ö.h., det var 2,5 meter långt och 2,5 meter djupt. Under den 0,25 meter tjocka matjorden framkom lera till djupschaktets botten. Inga lämningar påträffades.

Figur 27. Utredningsområde G:8 med omgivande tidigare registrerade fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 28. Område G:8 sett från öster. Foto: Mattias Öbrink.

Längst i väster, i schakt S254, påträffades en mörkfärgning (A61) som ej undersöktes. Nordöst om impedimentet påträffades två osäkra mörkfärgningar (A3034 och 3037) i schakt S269, de undersöktes ej. I övrigt framkom inga anläggningar eller fynd. För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4.

Åtgärdsförslag

Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom område G:8.

Område G:9

Bakgrund

Vid utredningen etapp 1 valdes område G:9 ut för provgrävning med motiveringen att: "Området är beläget i södra delen av en flack dalgång. På höjderna norr om dalgången ligger ett flertal förhistoriska gravar, huvudsakligen stensättningar men också en domarring. Samtliga gravar är exponerade ned mot en dalgång vilket talar för att den samtida bebyggelsen skall sökas i detta område" (Carlie et al. 2007). För omgivande fornlämningar se figur 29 och bilaga 1.

Beskrivning av området

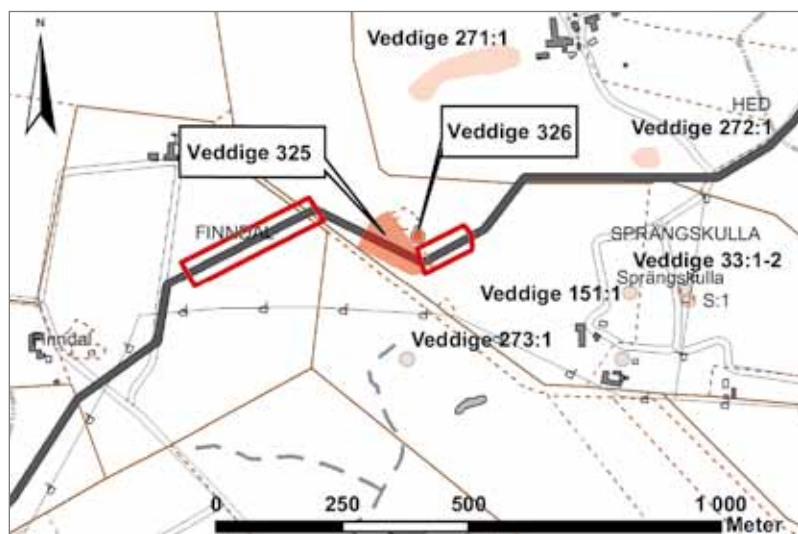
Området utgörs av åkermark i södra delen av en större sammanhängande flack plåtå. Söder om området finns ett skogbevuxet höjdparti. Området ligger cirka 35 m ö.h. I den östra delen av område G:9 finns en äldre vägsträckning omgärdad av välbevarade stengärdesgårdar.

Resultat

Totalt nitton schakt grävdes inom område G:9. Under matjorden framkom i den östligaste delen sand, i resten av området lera. Ett fåtal slagna flintor framkom i den sydöstra delen av område G:9 (S209 och 212). Två osäkra mörkfärgningar påträffades i S209. I övrigt framkom inga anläggningar eller fynd. För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4.

Åtgärdsförslag

Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom område G:9.

Figur 29. Utredningsområden G:9 och G:10 med omgivande tidigare registrerade fornlämningar och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Område G:10 (Veddige 325 och 326) Bakgrund

Vid utredningen etapp 1 valdes område G:10 ut för provgrävning och historisk-geografisk analys. Vid den historisk-geografiska analysen (bilaga 2) uppmärksammades att möjliga gravar finns här. Efter en besiktning på platsen i mars 2008 beslöts att utöka område G:10 åt nordväst, då här fanns ett mycket bra topografiskt läge för boplatzlämningar. För omgivande fornlämningar se figur 29 och bilaga 1.

Beskrivning av området

Den östra delen av område G:10 utgörs av åkermark som sluttar brant nedåt sydöst. I områdets mittdel finns en nord-sydligt orienterad höjdrygg. Höjdryggen utgörs av glest bevuxen betesmark och har inslag av såväl berg i dagen som block. Väster om höjdryggen finns en plåtå som sluttar svagt nedåt nordväst, längre åt nordväst blir sluttningen brantare. Åt söder och väster avgränsas plåtån av berg med skog. Höjdryggen ligger cirka 47–50 m ö. h.

En fågata löper i nord-sydlig riktning utmed höjdryggens krön, utmed höjdryggen finns även spår av täktverksamhet.

Resultat

Totalt elva schakt grävdes inom område G:10. I de schakt som grävdes öster om höjdryggen framkom längst i väster silt under matjorden, i övrigt grusig sand. En mörkfärgning som ej undersöktes, påträffades. Inga fynd påträffades.

I de schakt som grävdes väster om höjdryggen framkom grusig och fläckvis siltig sand under matjorden i de högre liggande delarna. I de lägre liggande delarna kom omväxlande sand, silt och lera under matjorden. De lägst liggande delarna var något fuktiga vid undersökningstillfället. I den västra delen av område G:10 påträffades boplatzlämningar som registrerats som Veddige 325, se nedan.

Utmed höjdryggen i områdets mitt identifierades sju möjliga förhistoriska gravar som registrerats som Veddige 325, se nedan.

Utmed höjdryggen i områdets mitt identifierades sju möjliga förhistoriska gravar som registrerats som Veddige 325, se nedan. De kulturhistoriska lämningar som finns inom området har dokumenterats av Pär Connelid, Kula HB (bilaga 2). För schaktplaner se bilaga 3, för schaktbeskrivningar bilaga 4, för anläggningar bilaga 6 och för profilritningar bilaga 8.

Inom den nordvästra delen av område G:10 framkom en mindre kedja av kopparlegering vid metalldektningen, troligen är denna recent (F30).

Veddige 325

Den tidigare okända boplatzen Veddige 325 framkom inom den nordvästra delen av område G:10 (figur 30). Den är cirka 150 x 85 meter stor (nordväst-sydöst) och begränsas av berg åt väster och en fågata åt öster. Veddige 325 ligger cirka 46–48 m ö. h.

I den södra delen av ytan finns en plåtå, vilken även är den högst liggande delen av Veddige 325. I det schakt som grävdes här (S848) framkom ett stolphål (A841) som delundersöktes.

Norr om detta framkom anläggningar framförallt i de högre liggande grusiga partierna av schakten S500 och S678, men även i två av schakten längre ned i sluttningen (S593 och S678). I schakten (S730 och S736) längst nedåt nordväst påträffades inga anläggningar. I schakten (S500, S678, S593 och S678) påträffades tjugosex mörkfärgningar, varav en härd (A561), ett stolphål (A742) och ett dike (A573) delundersöktes. Diket är möjlig förhistoriskt. I en av de ej undersökta mörkfärgningarna (A509) fanns bränd lera ytligt. I A561 fanns keramik (F15). I schakt S500 fanns bränt ben

Figur 30. Översikt över den norra delen av Veddige 325. Foto från söder: Mattias Öbrink.

(F14) och slagen flinta, i S730 ett spån av flinta med retusch (F13), möjligen en kniv. Keramiken från A561 är en skärva av ett rabbat hushållskärl för matlagning, förvaring eller jäsning. Möjligen kan den typmässigt dateras till förromersk järnålder (bilaga 10).

Ett kolprov samlades in från A561. Vid vedartsanalysen konstaterades detta innehålla hassel och björk (se tabell 2 och bilaga 12). Kolet från hassel har ¹⁴C-daterats till förromersk järnålder (se tabell 3 och bilaga 13). Boplatsen är sannolikt från yngre bronsålder–förromersk järnålder. Troligen hör boplatsen ihop med intilliggande Veddige 326.

Veddige 326

Sju möjliga förhistoriska gravar identifierades utmed höjdryggen (figur 31). De har registrerats i FMIS som gravfältet Veddige 326. Det utgörs av fem stensättning- ar och två jordblandade rösen (bilaga 7) som framkom inom ett 130 x 20 meter stort (nordnordväst–sydsyd- öst) område. Veddige 326 ligger cirka 47–50 m ö.h.

Det område där de möjliga gravarna framkom be- gränsas av fågatan i väster och av odlad mark i öster. I den norra delen finns en större täkt (figur 32). Flera av de möjliga gravarna är skadade av täktverksamhet och odling. En eller flera av stensättningarna kan även innehålla röjningssten.

Veddige 326 har endast undersökts okulärt med beskrivning, inmätning med GPS och fotografering. De möjliga gravarna är ej daterade men bör vara från bronsålder–järnålder. Troligen hör de ihop med intil- liggande boplats Veddige 325.

Åtgärdsförslag

De nyfunna fornlämningarna Veddige 325 och 326 bör förundersökas om de berörs av en exploatering. Inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs inom östligaste delen av område G:10.

Figur 31. Större täkt i norra delen av Veddige 326. Bakom den syns nr 2, jordblandat röse. Foto från norr: Mattias Öbrink.

Materialets potential

Genom att beskriva vad som tidigare gjorts i form av arkeologiska undersökningar i Värö respektive Ved- dige socken kan man snabbt få en uppfattning av det i samband med utredningen framkomna materialets lokala kunskapspotential. I ett senare skede, exempel- vis vid avrapporteringen av en eventuell förundersök- ning, bör materialet sättas in i ett regionalt kunskaps- perspektiv för att underlätta avgörandet om vilka plat- ser som ur ett vetenskapligt perspektiv är motiverade att slutundersöka.

Figur 32. Veddige 326 sett från söder. I förgrunden syns nr 5, rest av stensättning eller röjningssten, där bakom syns nr 4, stensättning. I bakgrunden kan nr 2, jordblandat röse, och nr 3, flack stensättning, ansas. Foto: Mattias Öbrink.

Nedan görs en genomgång av det arkeologiska kunskapsläget i Värö och Veddige socknar. Detta görs kronologiskt och sockenvis. I slutet av varje genomgång kommenteras de nyfunna fornlämningarna från utredningen inför gasledning. Genomgången har gjorts utifrån de rapporter som förvaras i Kulturmiljö Hallands topografiska arkiv samt utifrån vad som framkommit genom en sökning i Vitterhetsakademiens biblioteksdatas.

I Värö och Veddige socknar har det utförts ungefär lika många undersökningar. En stor skillnad är dock att undersökningarna i Veddige socken varit mer omfattande och att ett par av de platser som undersökts i Veddige fått ordentliga vetenskapliga efterbehandlingar.

Kunskapsläget i Värö socken

De tidigare undersökningar som gjorts i området har främst berört stenålder och bronsålder. De objekt från dessa tider som framkommit i samband med utredningen utgör helt klart intressanta kompletteringar då de i flera fall berör helt andra fornlämningskategorier än vad som tidigare undersökts och därigenom kan ställa de gamla fynden i relation till en annan samhälls-

sfär som präglas av andra spår och uttryck. Några av platserna bör för säkerhets skull djupschaktas i jakt på av transgressionen överlagrade äldre faser om det blir aktuellt med förundersökningar i linjesträckningen.

Äldre stenålder

En mindre mängd mesolitiska spån, tillhöriga Sandarnakultur, tillvaratogs vid en arkeologisk förundersökning av Värö 268:1. I samband med denna undersökning gjordes även flera 2 meter djupa schaktningar för att hitta eventuella överlagringar skapade av transgressionen (Johansson 2000). En Sandarnaboplatz (Värö 320) har undersökts i den norra delen av Väröbacka samhälle. Den innehöll i princip inga anläggningar men en del fynd av flinta (Ryberg 1997).

Yngre stenålder

En välutforskad boplatz trots begränsade arkeologiska insatser är Värö 202, även kallad Olas. Platsen är, som så många andra i området, framinventerad av bröderna Bengtsson. Vid två tillfällen har platsen forskningsundersökts inom ramarna för *Kust till kust projektet*. På Olas har man hittat såväl groppkeramiska ledartefakter i flinta (pilspetsar av A-typ) som vinkeldekorerad keramik med matskorpor vilka daterats. Dateringar har

angett en ålder på 3 600–3 000 f.Kr., vilket är väldigt tidigt, men i någon mån kan förklaras av reservoareffekten då ^{13}C -halten i materialen är tämligen hög.

En viktig observation är att den tidens strandlinje bör ha legat 10 meter högre än idag. Vilket medför att ett par av de platser som utretts för gasledningen även de bör ha varit strandbundna under mellan-neolitikum. I korthet kan man säga att havsnivån snabbt sjönk efter inlandsisens avsmältning för att nå ungefär dagens nivå, därefter steg den igen och nådde under mesolitikum sitt maximum på ungefär knappt 20 m ö.h. för att sedan åter dra sig tillbaka. Detta innebär att Olas liksom alla boplatser på tiometersnivån varit strandbundna vid tre olika tillfällen. Två gånger under mesolitikum när havet sjönk respektive steg, samt under tidig- till mellan-neolitikum då havet åter drog sig undan. Nu är dock inte transgressionsförloppet riktigt så enkelt som det skisserats här. I samband med 2002 års undersökning arbetade Per Persson med att försöka reda ut transgressionsförloppet. Han diskuterar då ytterligare en möjlig transgression, denna gång mellan-neolitikisk. I korthet innebär den mellan-neolitikiska transgressionen att vattnet kring 3 000 f.Kr. når en lägsta nivå på cirka 10 meter över dagens havsnivå för att sedan under 300 år åter stiga med i genomsnitt en meter per århundrade för att nå en nivå på 13 meter över dagens havsnivå. I en senare artikel har Persson bytt ståndpunkt och menar att havsnivån under århundradena från 3 500 till 2 700 f.Kr. var relativt konstant belägen på 10 meter över nuvarande havsnivå för att sedan snabbt sjunka ett par meter. På ungefär 10,5 m ö.h. registrerades vid 2002 års undersökning ett mörkt lager, detta ställs i relation till sältranslagret på Ajvideboplatzen, men frågan är väl snarare hur det förhåller sig till det mörka lager som identifierades vid 2008 års utredning inför gasledningen på liknande lokaler. I sammanhanget är det väl värt att bära med sig att man på Olas hittat bevarade ben, såväl från däggdjur som fisk, och det finns både brända och obrända ben bevarade (Persson 2000, 2005, 2007).

Bronsålder

Inför anläggandet av Ringhals kärnkraftsverk undersöktes ett antal rösen och stensättningar (Värö 23, 24, 25, 26, 27, 28 och 183). Rösena var 20 respektive 11 x 13 meter stora, därtill undersöktes en röserest som var 16 meter i diameter. Stensättningarna var 4–8 meter i diameter. Några av stensättningarna var runda med prydligt lagd stenpackning och tydlig kantkedja,

andra var oregelbundna. De oregelbundna var byggda i klyftor i berget. Brända ben påträffades i flera av gravarna. I något fall låg benen i en urna i andra fall utspridda i ett benlager. I ett fall fanns ett brandlager. Fyndet utgjordes av slagen flinta, kvarts, keramik och brända ben. Några absoluta dateringar eller osteologiska analyser verkar inte ha gjorts (Särlvik 1975).

I Nordvåra undersöktes i mitten av 1990-talet en gravhög (Värö 323) från bronsålderns period IV. I graven hittades flera bronser, bland annat ett mini-atyrsvärd, en rakkniv, en dubbelknapp och en pryl. Därtill gjordes ett fynd som vållat stor huvudbry, fyndet av en svamp, *fungi imperfectum*, vilken eventuellt odlats för att användas. Om den bara haft en roll i begravningsritualen eller om den haft fler betydelser och användningsområden i bronsålderns samhälle är fullständigt okänt då fyndet saknar motsvarighet. De som ligger i graven har kremerats och den första gravläggningen av en vuxen individ i 35–45 årsåldern ägde rum i övergången mellan bronsålderns III:e och IV:e perioder. Därefter gjordes en gravläggning av en man och en kvinna något senare under bronsåldern. I övergången mellan bronsålder och förromersk järnålder grävdes en urna ned ytligt i gravhögen. Därefter har graven besökts av plundrare under vikingatid, inte heller det något speciellt ovanligt (Artelius 1996, 1999; Artelius et al. 2000; Ängeby & Artelius 1998).

Järnålder

Ett fynd av två guldspiraler gjordes 1914 på Värö 129:1 som ligger precis norr om den nyregistrerade boplatzen Värö 345.

Värö 100 är ett borttaget gravfält med resta stenar. Det finns uppgifter om att tio till femton resta stenar togs bort på platsen i början av 1900-talet. Värö 100 ligger strax söder om Värö 348 och strax öster om Värö 262:1.

Delar av ett folkvandringstida hus hittades när Värö 319 undersöktes i den norra delen av Väröbacka samhälle. I anslutning till huset undersöktes en brunn vilken även den kunde dateras till folkvandringstid (Ryberg 1997).

Historisk tid

Som redovisas i den historisk-geografiska analysen (bilaga 2), var flera av de historiskt kända gårdarna i början av 1800-talet belägna på utmarken, vilket brukar betyda att tomtarna tagits i anspråk relativt sent. Tidigare kan de ha legat på det som idag är inägomark.

Det kan inte uteslutas att någon av de nya fornlämningar som påträffades kan innehålla lämningar av medeltida bebyggelse eller åkerdrift.

De nyfunna lämningarna i Värö socken

På Värö 344 har anläggningar, bland annat ett möjligt grophus identifierats. Såväl keramiken som ¹⁴C-dateringen pekar på en datering till äldre bronsålder. Den mindre höjdryggen där lämningarna framkom har under bronsålder varit en halvö omgiven av grunda vatten eller sankmarker på de norra, västra och södra sidorna. Platsen, oavsett om det är en boplats eller en hantverksplats, bör utgöra ett bra komplement till alla de bronsåldersgravar som undersökts i området. På sikt, varför inte i samband med en eventuellt kommande slutundersökning, bör keramiken från Värö 344 jämföras med den från Ringhals och Värö 323. En noggrann analys bör kunna ge besked om keramiken är av samma ursprung och om gravarna därigenom kan knytas till den här aktuella lämningen.

Det äldre mynt, den ring och blysmältor som hittades på Värö 344 kan möjligen vara spår efter en försvunnen medeltida bebyggelse på platsen.

I den nya delen av Värö 262:1 framkom en stor mängd anläggningar, keramik och flinta. Bland flintorna finns ett par mellan-neolitiska ledartefakter (figur 33). En ¹⁴C-datering av träkol visar att platsen användes under övergången mellan mellan- och senneolitikum. Keramiken är grov och kan dateras till mellan-senneolitikum eller äldre bronsålder. De mellan- och senneolitiska dateringarna på platsen utgör ett intressant komplement till vad som tidigare gjorts i området, som Värö 202, men även i förhållande till vad som framkommit vid utredningarna för gasledning.

En härd i det kulturavsatta lagret (A2149) vid tiometersnivån har ¹⁴C-daterats till bronsålder. Denna datering överrensstämmer väl med den keramik som hittades i lager A2149. Även här kan det vara intressant att på sikt göra fördjupade jämförande keramiska studier med andra lokaler i närheten.

Inom Värö 262:1 framkom årdersspår på tre olika platser. Årdersspårens ålder vet vi inte men de bör vara från såväl förhistorisk som historisk tid. Förhoppningsvis kan en förundersökning reda ut detta samt om det finns rester av en sammanhängande åkermark. Det dike (A2420) som påträffades i schakt S2406 kan vara rester av äldre parcellbegränsningar (figur 34), se vidare i bilaga 2.

Figur 33. Cylindrisk spånkärna (F10) från den västra delen av Värö 262:1. Foto: Mattias Öbrink.

Norr om Värö 262:1 finns flera kända förhistoriska gravar. Möjligen hör de ihop med boplatslämningarna inom Värö 262:1. Även den nyfunna stensättningen Värö 346 bör höra till en boplats här.

Värö 345 är en boplats som ligger på den intressanta tiometersnivån. Fyndmaterialet utgörs av slagen flinta och där finns en handfull anläggningar samt ett märkligt mörkt lager som kan vara spår av en strandzon liknande den som identifierats på Olas. En förundersökning kommer att avslöja vilken vetenskaplig potential platsen har, men den borde ha ett stort kunskapsvärde som jämförelseobjekt till Olas (Värö 202). Platsen borde även kunna användas för att arbeta vidare med havsnivåns förändring i området. Även om mycket pekar på att Värö 345 är en stenåldersboplats visar guldspiralerna från Värö 129:1 att yngre, metallida lämningar kan finnas här.

Figur 34. I bildens mitt syns dike A2420, i profil. I bakgrunden syns härd A2457. Foto från söder: Mattias Öbrink.

Värö 347 ligger i anslutning till en liten gravgrupp. På platsen har anläggningar och ett eventuellt grophus framkommit. Gravarna kan mycket väl vara från yngre järnålder och en liknande datering på grophuset skulle inte vara förvånande, snarast tvärt om. På platsen tillvaratogs en del keramik som bedöms vara från yngre järnålder (vendeltid–vikingatid). Därtill tillvaratogs ett fragment av ett likarmat spänne vid metall-detektoravsökning av platsen. Lämningen är på många sätt intressant, boplatslämningar från yngre järnålder i anslutning till gravar är en spännande kombination.

Om det nu rör sig om en plats där man bott och inte en hantverksplats. Grophus kan ligga i anslutning till en gård men även lite för sig själv beroende på vilken typ av hantverk man bedrivit. Kunskapen om den yngre järnåldern är överlag låg i området, fränsett ett delundersökt folkvandringstida hus lyser de arkeologiskt undersökta objekten med sin frånvaro.

På Värö 348 finns inga tydligt daterande fynd. Möjligen kan en relation finnas mellan boplatserna och de borttagna resta stenarna, Värö 100, en kort bit söderut. Detta indikerar tillsammans med avsaknaden av egentliga redskap av flinta en datering till järnålder, eller möjligen även medeltid.

På Värö 349 identifierades ett antal anläggningar. Platsen har inte daterats men att flinta inte påträffades skulle kunna antyda en metalltida datering. I närheten finns dessutom förhistoriska gravar.

Kunskapsläget i Veddige socken

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det under de senaste femton åren utförts ett flertal arkeologiska undersökningar i Veddige socken vilka tillsammans täcker en relativt stor yta. Hus- och hyddlämningar från flera arkeologiska perioder har identifierats men förvånansvärt nog har detta intressanta material invid en av Hallands viktiga vattenvägar inte behandlats i vetenskapliga fördjupningar och knappast ens nämnts i mer övergripande artiklar.

Kunskapen är i dagsläget relativt väl spridd över tiden före vår tideräknings början, möjligen finns något mer kunskaper om stenålderns äldre del. Detta kan bero på att resultaten från stenåldersgrävningarna i större utsträckning har bearbetats och spridits än vad som hittills skett med metallåldersresultaten. I detta perspektiv är föreliggande utrednings resultat, en boplatser samt gravar från yngsta bronsålder och äldre järnålder, ett mycket intressant komplement. De blir inte mindre intressanta av att de ligger i vad som kan uppfattas som något av ett utmarksläge i förhållande till dagens samhälle Veddige.

Äldre stenålder

Bengt Nordqvist har uppmärksammat fynd som eventuellt kan vara senpaleolitiska hittade inne på Strängbetongs område (Veddige 126:1) i norra delen av Veddige samhälle (Nordqvist 1996, jfr Nordqvist & Algotsson 1996). Överlag är området invid Viskan ett intressant jakt- och fångstläge under alla tider men

speciellt under jägarstenålder eftersom det då var en grund havsvik. På grund av transgressionen kan det i området finnas överlagrade senpaleolitiska lämningar på samma platser som de mesolitiska.

Utefter Viskans norra strand undersöktes 2008 fem mesolitiska boplatser (Veddige 128b, 320, 321, 322 & 323), på en av dem identifierades en hyddrest. Någon rapport finns ännu inte men väl en kort artikel i *Populär Arkeologi*, rapporter från utredningar och förundersökning finns givetvis (Johansson 2008; jfr Ryberg 2006a; Ryberg & Rosén 2007).

Yngre stenålder

Neolitiska lämningar i form av spår och ¹⁴C-dateringar samt hus eller hyddor finns från Veddige 258 som ligger i samhällets sydvästra del (Ryberg 2001b, 2006b). En mellanneolitisk boplatser (Veddige 101) undersöktes ett par kilometer söder om Veddige samhälle i samband med Västgasprojektet. Boplatserna klassas utifrån flintmaterialet som gropkeramisk vilket gör dess läge nära Viskan mycket intressant (Bondesson 1994). På Veddige 126 har även en flatmarksgrav med trattbärgkeramik, tvärpilar, eggpartiet av en porfyryxa samt en bärnstenspärla hittats. Träkol från graven daterades till 3 550 f. Kr. (Kihlstedt et al. 1997:105). En stridsyxegrav har hittats under en bronsåldershöj (Veddige 12) som låg mellan kyrkan och Viskan (Lindälv 1980).

Bronsålder

Under århundradena kring övergången mellan stenålder och bronsålder finns en mängd dateringar från en boplatser precis norr om Veddige kyrka (Veddige 256). Inom området identifierades även en huskonstruktion som på formmässiga grunder dateras till skiftet bronsålder-järnålder. Bronsåldersdateringarna stärks genom fynd av bland annat rabbad keramik (Lönn 2002; Ryberg 2005).

1970 undersöktes en grav som låg mellan kyrkan och Viskan. Veddige 12 som graven kallas var en gravhöj drygt 12 meter i diameter och 2 meter hög. Under ett täcke av jord framkom ett kärnröse, 10 meter i diameter. Rösen täckte en kista av kantställda stenhällar i vilken en bronskniv och en bältesplatta hittades. Föremålen daterar graven till bronsålderns period II. Strax utanför kistan stod en urna med brända ben. I urnan fanns även en bronspincett vilken kan dateras till bronsålderns period IV eller V. Slutligen hittade man på den ursprungliga markytan en äldre grav bestående av förkolnade stockar, keramik och brända människoben.

Keramiken för graven till den mellan-neolitiska stridsyxkulturen (Lindälv 1980).

På åsryggarna precis söder om Viskan i höjd med Strängbetong i Veddige samhälles norra del undersöktes en smärre boplats (Veddige 255) i samband med en grustäktutvidgning. Ett par dussin anläggningar, främst kokgropar hittades tillsammans med keramik från mellan-neolitikum–efterreformatorisk tid. Kokgroparna har bedömts vara från bronsålder (Schaller Åhrberg 1997, 2002).

Strax söder om Veddige samhälle grävdes inför Västgasprojektet en mindre boplats (Veddige 102) med kulturlager i mitten av 1980-talet. Fyndmaterialet var från i princip alla förhistoriska perioder, vilket inte är förvånande invid Viskans strand men två ¹⁴C-dateringar av träkol placerar en absolut daterad fas av boplatsens utnyttjande i yngsta bronsålder (Schaller Åhrberg 1994).

Järnålder

På Veddige 258, som ligger i samhällets sydvästra del, finns fem dateringar från perioden yngsta bronsålder till romersk järnålder tagna i en boplatskontext med hus (varav ett daterats till neolitikum), ugnar med mera (Ryberg 2001b, 2004, 2006b). I samhällets centrala del, på Veddige 252, undersöktes en boplats med ett längre treskeppigt hus. Huvuddelen av de dateringar som utfördes hamnade i äldre järnålder, en datering som förstärks av de närmare 18 kg keramik som samlades in. En mindre mängd flintor visar att platsen även använts i ännu äldre tid om än sporadiskt (Ryberg 1998).

Enstaka dateringar från Veddige 256 precis norr om Veddige kyrka hamnade i vikingatid (Ryberg 2005).

Historisk tid

I den norra delen av Veddige socken har ett område med fossil åker, en hålväg samt lite boplatsspår förundersökts (Veddige 231 och 232). Boplatsspåren är sannolikt förhistoriska, hålvägen är svårdaterad medan de fossila åkerspåren i form av parceller eventuellt kan dateras till en storskalig markomläggning som eventuellt sker under 1000–1100-talen (Rosén 2003).

Strax söder om Veddige samhälle, mellan järnvägen och Viskan, har en boplats (Veddige 142) förundersökts. Boplatsen innehöll dels spridda mesolitiska spår men även spåren av en efterreformatorisk smedja där ett stenlagt golv, slag och metallföremål identifierades (Rosén 1992).

De nyfunna lämningarna i Veddige socken

De nyfunna fornlämningarna Veddige 325 och 326 ligger ett par kilometer nordväst om Veddige samhälle i ett landskapsrum orienterat i sydväst–nordöstlig riktning avskilt från Viskan. Veddige 325 utgörs av en boplats med keramikfynd och ¹⁴C-dateringar som daterar platsen till förromersk järnålder. Veddige 326 är ett gravfält som sannolikt börjar användas under bronsåldern. Troligen används gravfältet även under äldre järnålder.

De båda nyfynden utgör en möjlighet att arbeta vidare med hur den nedre delen av Viskan använts under äldre järnålder. Det något perifera läget i förhållande till Veddige samhälle gör att nyfynden potentiellt sett är förhållandevis kortvarigt utnyttjade och inte innehåller lika många bruksperioder som fornlämningar närmare Viskan.

Utvärdering

En övergripande utvärdering av alla de arkeologiska insatserna inom projektet Skanled-NGAS från Norge till den svenska västkusten kommer att göras separat. Här presenteras endast utvärderingen av den arkeologiska utredningen etapp 2, landdelen i Halland.

Ett projekt av den här storleken, med en lång sträcka som ska utredas berör givetvis ett stort antal inblandade intressenter. I detta fall kom olika orsaker att leda till att projektet utfördes i olika etapper under en lång tidsperiod. Den deltagande personalen kom till stor del att bytas ut under projektets gång, likaså kom den sträckning som skulle utredas att ändras. Fältarbetet kom dessvärre att till stor del utföras i vinter eller senhöstväder.

Trots detta har de uppställda målen i undersökningsplanen kunnat uppfyllas. Fältarbetet och resultaten har hållit en hög och jämn kvalitet. Detta har varit möjligt tack vare erfaren fältpersonal och maskinförare, bra mätutrustning och tillgång till metoder som oftast inte används vid utredningar.

Inom projektet fanns medel avsatta för metalldektivering i samband med fältarbetet samt vedart- och ¹⁴C-analyser av totalt fem kolprover. Vid bearbetningen av fyndmaterialet kom dessutom Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier, att konsulteras för keramikbedömning, inom ramarna för den givna rapporttiden. Tillsammans har detta givit mycket bra resultat och styrkt såväl dateringar som uppskattningar om fornlämningarnas innehåll. Keramikbedömningen och ¹⁴C-dateringarna har överlag sammanfallit där

båda gjorts på samma lokal. Inom Värö 347 gav metalledetektorfynd, keramiken och fornlämningsmiljön en uppfattning om platsens datering och möjliga innehåll. Dessa metodval kan rekommenderas inför framtida större utredningar.

Slutsatser samt åtgärdsförslag

Vid den arkeologiska utredningen etapp 2 grävdes sökschakt och provgropar inom tio utredningsområden i Värö och Veddige socknar. De områden som undersöktes utgör ett tvärsnitt av landskapet mellan Värö och Veddige, från de flacka öppna markerna i väster till de smalare högre belägna dalgångarna omgivna av skogsklädda höjder i öster.

Inom de tio områden som undersöktes påträffades totalt nio nya fornlämningar (tabell 1). De utgörs av sju boplatser med anläggningar och fynd samt två lokaler med sannolikt förhistoriska gravar. Lämningarna är troligen från neolitikum till yngre järnålder. På enstaka platser kan även historiska lämningar finnas. Flera av platserna har kunnat dateras med föremål eller ¹⁴C-dateringar.

I anslutning till utredningen gjordes även en historisk-geografisk analys. I denna rekommenderas att miljön inom område G:10 bör dokumenteras genom att en begränsad detaljkartering genomförs inom ramen för en förundersökning. Den välbevarade fågatan bör återställas efter en eventuell nedläggning av gasledningen (bilaga 2).

Vid utredningen konstaterades att den utbredning Värö 267:1 har enligt FMIS inom den utredda ledningskorridoren bör kvarstå. Möjligen är lagren i den del av Värö 267:1 som berörs av en eventuell gasledning mer välbevarade än de var inom den del som tidigare undersöktes. Värö 267:1 bör därför åter förundersökas inför en exploatering.

De vid utredningen påträffade fornlämningarna, ny del av Värö 262:1, nyfynd Värö 344, 345, 346, 347, 348 och 349 samt Veddige 325 och 326, bör förundersökas om de berörs av en eventuell exploatering. De lämningar som påträffades är endast avgränsade inom den aktuella ledningskorridoren och fortsätter sannolikt utanför denna. Vid en eventuell exploatering utanför den nu utredda korridoren, till exempel om planerad gasledningssträckning förändras, bör därför ytterligare antikvariska bedömningar göras.

Referenser

Litteratur

- von Arbin, S. & Ytterberg, N. (red.). 2007. *Ledningar för naturgas från Norge till den svenska västkusten. Kulturhistorisk förstudie. Tanums, Sotenäs, Lysekils, Orust, Tjörns, Kungälv, Stenungsunds, Öckerö, Göteborgs, Kungsbacka och Varbergs kommuner, Västra Götalands län och Hallands län*. Bohusläns museum Rapport 2007:18, Uddevalla.
- Artelius, T. 1996. Den återfunna ”Kungahögen” – två begravningar från bronsålderns IV:e period i Nordvära. *Utskrift nr 5*.
- Artelius, T. 1999. Från sorg till saga – människors handlingar vid en halländsk gravhög. I: Olausson, M. (red.). *Spiralens öga – tjugo artiklar kring aktuell bronsåldersforskning*. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar, skrifter nr 25. Stockholm.
- Artelius, T., et al. 2000. Fungi imperfecti – om en ”svamp” i en halländsk begravningsritual under bronsålderns IV:e period. *In Situ 1999*.
- Bondesson, W. 1994. *Boplatsrester vid Viskan. Projekt Västgas 1*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1994:12. Kungsbacka.
- Carlie, L., Ytterberg, N. & Öbrink, M. 2007. *Fornlämningar och gasledning. Arkeologiska och agrarhistoriska inventeringar längs planerad gasledning Norge–Sverige, Landdelen. Särskild utredning etapp 1. Lysekils, Stenungsunds, Kungälv, Kungsbacka och Varbergs kommuner. Västra Götalands och Hallands län*. Bohusläns museum Rapport 2007:52, Uddevalla.
- Johansson, G. 2000. *Arkeologisk förundersökning inom Nordvära 1:4*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2000:11. Kungsbacka.
- Johansson, G. 2008. Människor vid Viskan genom tiotusen år. *Populär Arkeologi nr 4*.
- Johansson, N., Streiffert, J. & Wranning, P. (red.). 2002. *Landskap i förändring. Vol. 4. Teknisk rapport från de arkeologiska undersökningarna av RAÄ 127:1–2 och fastigheten Tröinge 4:9, Vinberg socken, Halland*. Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer 2002:2. Riksantikvarieämbetet och Hallands läns museer. Göteborg.
- Kihlstedt, B. et al. 1997. Neolitisering i syd-, väst- och mellansverige – ekonomi och ideologisk förändring. I: Larsson & Olsson (red.). *Regionalt och interregionalt*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska skrifter vol. 23. Stockholm.
- Lindälv, E. 1980. *Fornfynd och fornminnen i Norra Halland*. Tredje upplagan. Kungsbacka.
- Lönn, M. 2002. *Boplats vid Veddige kyrka*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2002:16. Kungsbacka.
- Nordqvist, B. 1996. Senpaleolitiska jägare och fångstmän längs norra och mellersta Hallandskusten. *Utskrift nr 5*.
- Nordqvist, B. & Algotsson, Å. 1996. *Boplatsmiljöer från mesolitikum till förromersk järnålder*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1996:19. Kungsbacka.
- Persson, P. 2000. *Olas, en gropkeramisk boplats i Halland*. GOTARC serie D no 49. Göteborg.
- Persson, P. 2005. *Fortsatta arkeologiska undersökningar vid Olas, Värö socken RAÄ 202, i juni 2002*. GOTARC serie D no 54. Göteborg.
- Persson, P. 2007. Olas och dateringen av den äldsta gropkeramiken. *In Situ 2004-2005*.
- Rosén, C. 1992. *Halland Veddige socken Veddige-Trors-torp 7:3 RAÄ 142*. Halmstad.
- Rosén, C. 2003. *Boplatslämningar på Björkhult. Arkeologisk förundersökning i ett område med fossil åkermark. Halland Veddige socken, Björkhult 9:2, RAÄ 231 och 232*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2003:28. Kungsbacka.
- Ryberg, E. 1997. *Boplatser i kustlandet – från mesolitikum, yngre bronsålder och yngre järnålder*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1997:17. Kungsbacka.

Ryberg, E. 1998. *En keramikrik boplatz från romersk järnålder. Arkeologisk undersökning av en nyupptäckt fornlämning, Raä 252 i Veddige socken, Halland*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1998:7. Kungsbacka.

Ryberg, E. 2001a. *Undersökning inför VA-ledning mellan Väröbacka och Stråvalla – samt utredning av del av sträckan. Halland, Värö socken, Nordvära 7:16, RAÄ 267*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2001:06. Kungsbacka.

Ryberg, E. 2001b. *I gravfältets skugga*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2001:11. Kungsbacka.

Ryberg, E. 2004. *Utredning inför planerad utbyggnad av väg 850*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2004:1. Mölndal.

Ryberg, E. 2005. *838 arkeologiska objekt*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2005:14. Mölndal.

Ryberg, E. 2006a. *Från Hensbacka till 1800-tal*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2006:2. Mölndal.

Ryberg, E. 2006b. *Vägen till Veddige*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2006:5. Mölndal.

Ryberg, E. & Rosén, C. 2007. *Veddige på längden*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2007:8. Mölndal.

Schaller Åhrberg, E. 1994. *Kulturlager – en komplicerad historia. Projekt Västgas 1*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1994:10. Kungsbacka.

Schaller Åhrberg, E. 1997. *En nyupptäckt fornlämning på fastigheten Barkhult 2:1*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1997:13. Kungsbacka.

Schaller Åhrberg, E. 2002. *Kokgropar – matlagning eller bastu? Diskussion kring en arkeologisk undersökning*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 2002:17. Kungsbacka.

Svensson, J. 2007. *Gasledningar vid Fiskebäcksvik och i Vallbyåns dalgång. Särskild arkeologisk utredning etapp 2. Lyse och Solberga socknar, Lysekil och Kungälv kommuner*. Bohusläns museum Rapport 2007:79. Uddevalla.

Särilvik, I. 1975. *Arkeologisk undersökning 1968, 1969 och 1972. Fornlämning 23–28 och 183. Rösen och stensättningar, boplatzrester. Bronsålder*. Riksantikvarieämbetet rapport 1975 B47. Stockholm.

Ängeby, G. & Artelius, T. 1998. *Bronsåldersbegravningar – om gravarna vid Stum och "Kungahögen" i Värö*. Riksantikvarieämbetet UV Väst Rapport 1998:15. Kungsbacka.

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Tillgänglig digitalt: <http://www.fmis.raa.se>

Svedberg, V. 1994. *Arkeologisk utredning för ny dubbelspårssträckning mellan Lekarekullen och Nordvära i Kungsbacka och Varbergs kommuner i Halland*. Riksantikvarieämbetet UV Väst UTR 1994:11. Kungsbacka.

Muntlig uppgift

Connelid, Pär. Kula HB. Muntlig uppgift 2008-08-29

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-16442-07 och 431-18347-07
Kulturmiljö Halland dnr:	2007-116
Kulturmiljö Halland pnr:	10814
Västarvet dnr:	NOK 1419-2006
Västarvet pnr kompletterande utredning, etapp 1:	B346
Västarvet pnr utredning, etapp 2:	C150
Fornlämningsnr:	Ny del av Värö 262:1, nyfynd Värö 344, 345, 346, 347, 348 och 349 samt Veddige 325 och 326
Län:	Hallands län
Kommun:	Varberg
Socken:	Värö och Veddige
Fastighet:	Ambjörntorp 2:17, 5:1, Finndal 1:2, Kvarnome 3:3, 4:2, 5:1, Källstorp 1:3, 1:6, 3:6, 3:7, 4:11, 4:12, 5:1, 6:3, 6:6, 8:3, 10:2, 10:3, 11:1, Nordvära 2:3, 3:14, 4:1, 5:6, 6:6, 6:7, 6:8, 7:16, 9:2, 9:11, 10:6, 10:20, 12:1, 13:3, 15:4, 17:1, 19:1, Sprängskulla 1:2, Syllinge 3:8, 13:1, 14:1
Ek. karta:	6B1g, 6B0g, 6B0h
Läge:	X 6356855, Y 1280825 till X 6354650, Y 1288160
Meter över havet:	4,5–50
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gonV
Höjdsystem:	-
Uppdragsgivare:	FB Engineering AB
Ansvarig institution:	Kulturmiljö Halland och Västarvet
Projektledare:	Mattias Öbrink
Fältpersonal:	Leif Häggström och Carl Persson (Kulturmiljö Halland), Jonas Svensson och Mattias Öbrink (Västarvet), Jonas Paulsson (metalldetektering), Björn Brorsson (Entreprenadfirma Björn Brorsson), Carl-Erik Patriksson och Sören Johansson (Tängabergs Schakt AB)

Konsulter:	Thomas Bartholin, Wentorf bei Hamburg, Tyskland (vedartsanalys), Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier, Landskrona (keramikbedömning), Leibniz Labor für Altersbestimmung, Christian-Albrechts-Universität, Kiel, Tyskland (¹⁴ C-dateringar), Entreprenadfirma Björn Brorsson, Fjärås (grävmaskin), Tångabergs Schakt AB, Varberg (grävmaskin)
Fältarbetstid:	2008-03-25 till 2008-11-13
Arkeologtimmar:	307
Undersökt yta:	4 895 m ²
Arkiv:	Stiftelsen Hallands läns museer, Läns museet Halmstads arkiv, Halmstad
Fotografier:	Förvaras i Stiftelsen Hallands läns museer, Läns museet Halmstads arkiv. Akt. K5446
Fynd:	Fynd F1–33 förvaras i Stiftelsen Hallands läns museer, Läns museet Halmstads magasin. HM 27453 (Veddige 325), HM 27454 (Värö 344), HM 27455 (Värö 262), HM 27456 (Värö 347).

Figurförteckning

Figur 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan/Fastighetskartan med platsen för undersökningen markerad.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med samtliga utredningsområden markerade. Skala 1:40 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med samtliga nyfunna fornlämningar markerade. Skala 1:40 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 4. Det flacka området väster om järnvägen. Foto från söder: Mattias Öbrink.

Figur 5. Metalldetektering i södra delen av Veddige 325. Foto från nordöst: Mattias Öbrink.

Figur 6. Utredningsområden G:2 och J:1–4 med tidigare registrerade och nyfunna fornlämningar. Skala 1:15 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 7. Delyta norr om vattendrag. Foto från nordöst: Mattias Öbrink.

Figur 8. Härd i schakt S341. Foto: Jonas Svensson.

Figur 9. Röse A329. Foto från norr: Jonas Svensson.

Figur 10. Schaktning inom område J:2 i mars 2008. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 11. Översikt över Värö 344 från söder. Höjdryggens krön kan anas till vänster om grävmaskinen. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 12. Undersökning av grop i schakt S425. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 13. Utredningsområde J:5, med delytor I–V, samt tidigare registrerade och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 14. Det svarta siltlagret i schakt S1433. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 15. Den sydöstligaste delen av delyta II. Det mindre haket kan anas mitt i bilden. Ytan utgör en ny del av Värö 262:1. Foto från öster: Jonas Svensson.

Figur 16. Översikt av delyta III och Värö 262:1 från väster. Närmast kameran ses schakt S2246. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 17. Skaftålsyxan (F6) in situ. Foto: Jonas Svensson.

Figur 18. Årderspår (A2099) i schakt S2071. Foto: Jonas Svensson.

Figur 19. Anläggning A2324, foto av profilen. Foto: Jonas Svensson.

Figur 20. Värö 345 sedd från nordväst. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 21. Den östra delen av Värö 347 sedd från norr. I bakgrunden, bakom stengärdesgården, finns Värö 93:1–3. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 22. Möjligt grophus (A902). Foto från nordväst: Mattias Öbrink.

Figur 23. Översikt över den västra delen av Värö 348. Foto från sydväst: Mattias Öbrink.

Figur 24. Härd A2699 i schakt S2664. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 25. Utredningsområde G:6, med tidigare registrerade och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 26. Värö 349 sedd från sydöst. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 27. Utredningsområde G:8 med omgivande tidigare registrerade fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 28. Område G:8 sett från öster. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 29. Utredningsområden G:9 och G:10 med omgivande tidigare registrerade fornlämningar och nyfunna fornlämningar. Skala 1:10 000. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2009-03-09. Dnr 601-2009/767.

Figur 30. Översikt över den norra delen av Veddige 325. Foto från söder: Mattias Öbrink.

Figur 31. Större täkt i norra delen av Veddige 326. Bakom den syns nr 2, jordblandat röse. Foto från norr: Mattias Öbrink.

Figur 32. Veddige 326 sett från söder. I förgrunden syns nr 5, rest av stensättning eller röjningssten, där bakom syns nr 4, stensättning. I bakgrunden kan nr 2, jordblandat röse, och nr 3, flack stensättning, anas. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 33. Cylindrisk spånkärna (F10) från den västra delen av Värö 262:1. Foto: Mattias Öbrink.

Figur 34. I bildens mitt syns dike A2420, i profil. I bakgrunden syns härd A2457. Foto från söder: Mattias Öbrink.

Tabellförteckning

Tabell 1. Sammanfattning av utredningsområden, nyfynd av fornlämningar och åtgärdsförslag.

Tabell 2. Resultat av vedartsanalyserna.

Tabell 3. Resultat av ¹⁴C-dateringarna.

Bilagor

Bilaga 1. *Tidigare kända fornlämningar i anslutning till de områden som utredningsgrävdes.*

Bilaga 2. *Historisk-geografisk analys*

Bilaga 3. *Schaktplaner*

Bilaga 4. *Tabell: Schakt*

Bilaga 5. *Tabell: Provgropar*

Bilaga 6. *Tabell: Anläggningar*

Bilaga 7. *Beskrivning av Veddige 326*

Bilaga 8. *Profilritningar*

Bilaga 9. *Tabell: Fynd*

Bilaga 10. *Keramikbedömning*

Bilaga 11. *Metalldetektering. Teknisk delrapport*

Bilaga 12. *Vedartsanalys*

Bilaga 13. *¹⁴C-dateringar*

Bilaga 1. Tidigare kända fornlämningar i anslutning till de områden som utredningsgrävdes.

RAÄ nr	Lämningstyp	Antal	M ö.h.	Beskrivning	Kommentar
Veddige 35:1	Röse	1	35	14 m i Ø och 0,4 m hög. Stenarna är 0,2–0,5 m stora	Rest av röse
Veddige 36:1	Röse	1	50	Ca 10 m Ø och 0,3 m hög. Lätt övertorvad fyllning av 0,1–0,3 m stora stenar	Rösebotten
Veddige 37:1	Röse	1	50	8 m Ø och 0,2 m hög. Stenarna är i allmänhet 0,2–0,4 m stora	Rest av röse
Veddige 38:1	Röse	1	55	8 m Ø och intill 0,6 m hög. I allmänhet är rösets stenar 0,2–0,5 m stora. I mitten av röset är en rund upplagd stenhög	
Veddige 172:1	Fyndplats	1	35	Enligt enl Göteborgsginventeringen skall här ha påträffats en såg och en spjutspets	
Värö 78:1	Hög	1	15	Rund, 12–13 m Ø och 1,5–1,7 m hög. I ytan talrika stenar, 0,2–0,5 m stora. Ett ca 3 x 3 m stort segment är borttaget i högens SV del	
Värö 78:2	Stensättningliknande lämning	1	15	5–6 m Ø och 0,5 m hög. I ytan talrika stenar 0,3–0,5 m stora. I V kanten en sten 1,2 m stor. Svårbestämbar form och ojämnt stenmaterial talar mot enfornlämningsbedömning.	Troligen röjningsröse
Värö 79:1	Stensättning	1	20	Rund, ca 7,5 m Ø och 0,5 m h. Övertorvad med i ytan enstaka stenar, 0,1–0,2 m stor. Ytskadad och kantskadad	36 m åt NÖ finns en mindre, delvis övertorvad, stensamling på bergklack. Troligen odlingssten
Värö 79:2	Stensättning, rest av	1	20	Ursprungligen rund, ca 6 m Ø och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka stenar 0,2–0,3 m stora. Större delen av ÖSÖ hälften är borta. Även den N delen skadad	
Värö 80:1	Stensättning	1	20	Rund, 5 m Ø och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka stenar, 0,1–0,3 m stora	
Värö 80:2	Stensättning	1	20	Rund, 6 m Ø och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka stenar 0,1–0,3 m stora	
Värö 93:1	Hög	1	25	8 m Ø och 0,7 m hög. I ytan enstaka synliga stenar, 0,2–0,3 m stora. I NV kanten en grop, 1 m Ø och 0,3 m djup	
Värö 93:2	Stensättning	1	25	Rund, höglignande, 12 m Ø och 0,8 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka stenar, 0,2–0,4 m stor. Skadad längs NV kanten	
Värö 93:3	Stensättning	1	25	Närmast rund, 8 m Ø och 0,4 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka stenar, 0,2–0,4 m stora. Längs V, NV och N kanten syns spår av tidigare odlingskant	
Värö 100:1	Gravfält, borttaget	1	15	Borttaget gravfält, enligt uppgift lämnad vid inventeringen 1965. 1910–1915 borttogs 10–15 resta stenar i området. På åkeravsnittet har påträffats ett fåtal avslag av flinta	
Värö 129:1	Fyndplats	1	10	På platsen hittades år 1914 2 st guldspiraler	
Värö 129:2	Stenåldersboplats	1	10	Ca 100 x 40 m stor (Ö-V). På platsen har påträffats sparsamt med avslag och enligt uppgift även 2 flintyxor (möjligen flintdolkar) samt möjlig flintmejsel	
Värö 205:1	Stensättning	1	10	Ursprungligen rund, ca 8 m Ø och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan talrika synliga stenar, 0,1–0,3 m stora.	Rest av stensättning. Skadad i VSV delen.

RAÄ nr	Lämningstyp	Antal	M ö.h.	Beskrivning	Kommentar
Värö 213:1	Stensättningsliknande lämning	1	15	Närmast rund, 8–9 m Ø och 0,1–0,3 m hög. Övermossad/-torvad med talrika synliga block och stenar 0,2–1,2 m stora, dock vanligtvis 0,2–0,4 m stora	
Värö 213:2	Stenåldersboplats	1	15	Ca 90 x 25 m stor (NNV-SSÖ). På platsen har påträffats sparsamt med avslag. Ett avslag har retusch, ett annat en slipad yta. På platsen har även påträffats en bit bränd lera. I åkern nordöst om boplatsen har påträffats rikligt med flinta, dock utan synlig bearbetning	Enligt etapp 1 utredning sannolikt neolitisk boplats
Värö 260:1	Stenåldersboplats	1	10	Ca 270 x 60 m stor (NV-SÖ). På platsen har påträffats 3 kärnyxor, fragment av slipad mejsel och flintyxa, spånkrapor, skivkrapor, 2 cylindriska kärnor samt måttligt med avslag	
Värö 261:1	Stenåldersboplats	1	10	Ca 80 x 40 m stor (NÖ-SV). På platsen har påträffats 1 skivkrapa samt sparsamt med avslag	
Värö 262:1	Stenåldersboplats	1	10	Ca 180 x 80 m stor (SÖ-NV). På platsen har påträffats 1 skivkrapa och 1 spånkrapa samt sparsamt med avslag. SÖ delen möjligen fyndplats nr 75 i Göteborgsinventeringen	Texten avser status innan utredning för gasledning
Värö 267:1	Stenåldersboplats	1	10–15	Ca 250 x 20–110 m stor (NÖ-SV). Rikligt med avslag. Begränsas i Ö av järnväg	FU av UV Väst
Värö 267:2	Stenåldersboplats	1	10–15	Ca 100 x 40 m stor (N-S). Måttligt med avslag. Begränsas i V av järnväg. På platsen har påträffats 1 mikrospånkärna, 2 ryggsån, ca 5 skivkrapor samt 1 eneggad spets. Mikrospånkärnan är svallad. Platsen är identisk med Göteborgsinventeringens nr 39. Där påträffades 1 hjärtformig skärva med tillknackning, 1 borr, 1 kärna samt några skärvor.	
Värö 268:1	Stenåldersboplats	1	10	Ca 110 x 80 m stor (NV-SÖ). På platsen har påträffats måttligt med flintavslag och spån	FU av UV Väst
Värö 269:1	Stenåldersboplats	1	10–15	Ca 150 x 80 m stor (NNV-SSÖ). På platsen har påträffats måttligt med flintavslag, spån samt 2 spånkrapor	
Värö 282:1	Fyndplats	1	5–10	På platsen har påträffats 1 skafthålsyxa, 1 skärva med retusch samt några skärvor	
Värö 304:1	Fyndplats	1	20	På platsen hittades på 1980-talet en tunnackig yxa av gulbrun flinta med på sina ställen kvarsittande cortex	

Historisk-geografisk analys inom ramen för utredning, etapp 2 av naturgasledning. Av Pär Connelid, Kula HB.

Inledning

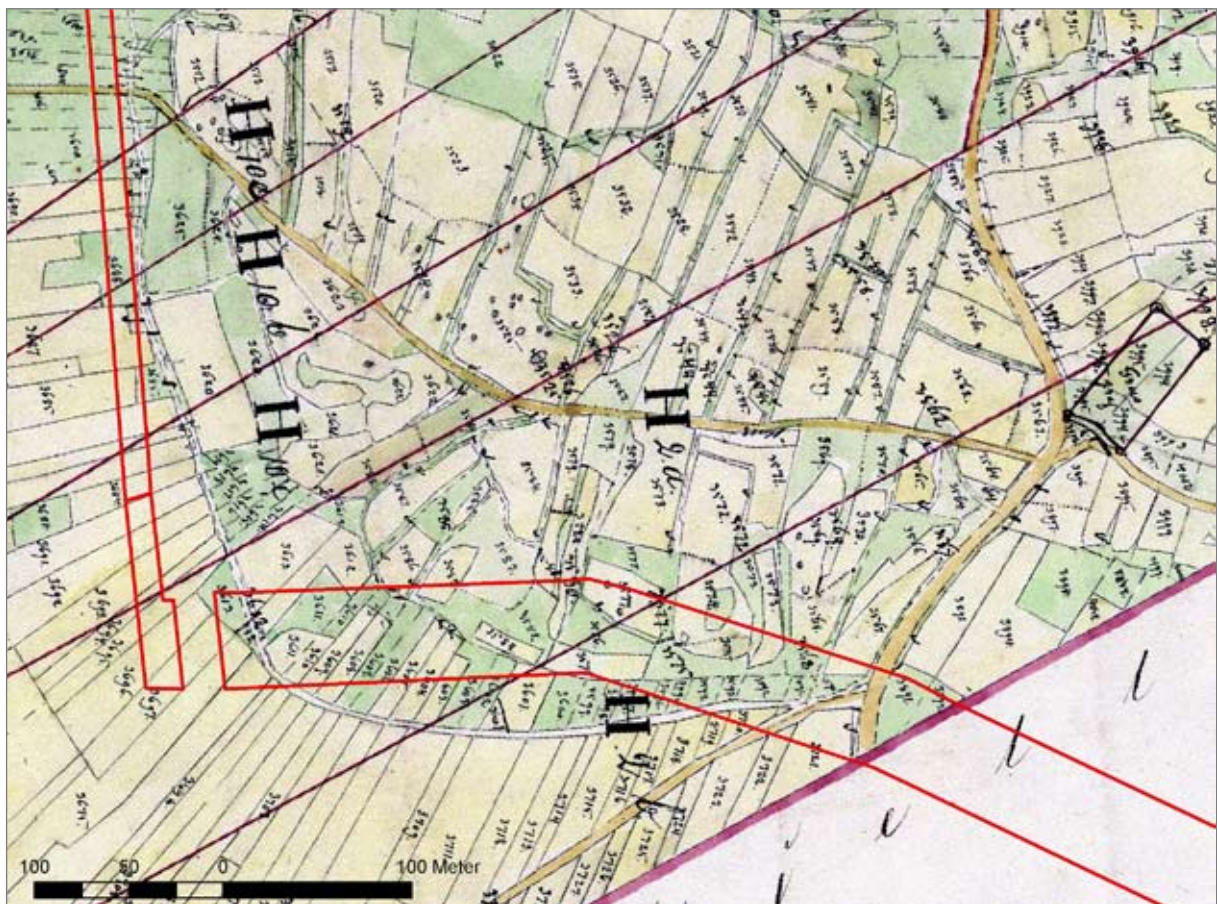
Kula HB har på uppdrag av Bohusläns museum utfört en historisk-geografisk analys inom ramen för särskild utredning, etapp 2 längs planerad gasledning från Värö och in mot Veddige i mellersta Halland. Arbetet omfattade dels kompletterande fältbesiktning och kontroll av äldre kartmaterial i anslutning till utredningsområde G:10 (kallat omr. G6 i den historisk-geografiska delen av utredningsrapporten), dels fält- och kartanalys längs ny sträckning vid Värö.

För en allmän orientering kring det halländska landskapets historia och relevanta frågeställningar hänvisas till det inledande avsnittet i bilaga 1 i utredningsrapporten, etapp 1 (Connelid 2007).

Ny ledningssträcka vid Värö och Källstorp

Längst i väster löper den nya sträckningen längs järnvägen, i lågt liggande terräng på Nordvåras mark. På den äldsta kartan över byn, upprättad i samband med laga skiftet 1827, används området främst som åker. Eftersom det åtminstone delvis är fråga om lerig mark, kan det misstänkas att uppodlingen på flera ställen ägt rum relativt nära inpå karteringen (jämför dock nedan).

Mellan järnvägen och landsvägen (väg 845) i söder berörs emellertid mark som ligger något högre. Korridoren sammanfaller här delvis med de lägre partierna av sannolikt mycket gammal åkermark uppe på "höjdplatan" vid

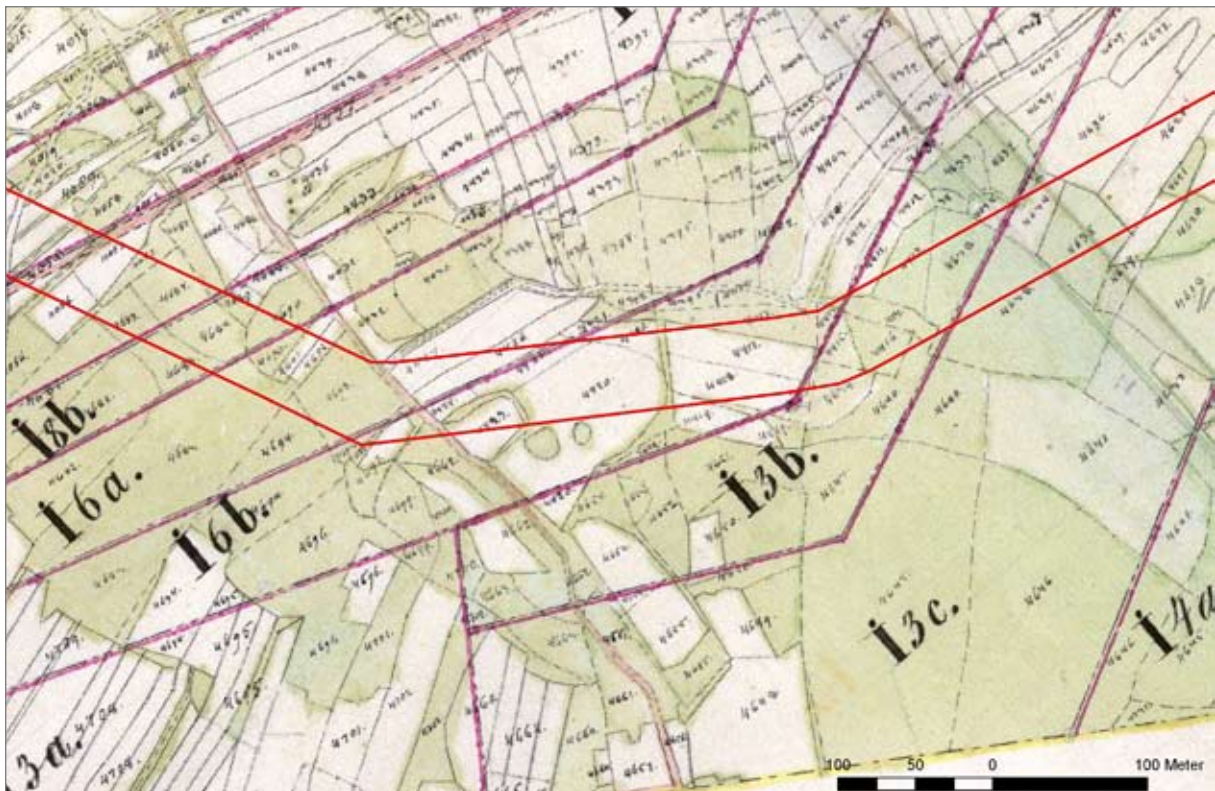

Figur 1. Utsnitt ur laga skifteskartan från 1827 med utredningskorridoren markerad. Akt nr M.85-12:3 i Lantmäteriets forskningsarkiv.

Nordvära. Av figur 1 framgår att tegstrukturen i början av 1800-talet inom detta område är annorlunda jämfört med det homogena mönstret av långsmala ytor längre ned i dalgången. Grundstrukturen går förmodligen tillbaka på de bredare, bandparcellerade ytor som dominerar längre norrut och som kan misstänkas ha ett ursprung i markindelningar från tidig medeltid. Ett par tvärgående ytor, orienterade längs sluttningen i övergången mot det regelbundna tegmönstret längre ned indikerar att det vara fråga om terrasskanter, det vill säga kolluvier (jämför med Connelid 2007, sidan 2–4).

En karta från år 1781 över en av gårdarna i Källstorp, som äger några tegar i det aktuella området inne på Nordvära-sidan, visar emellertid att de tätt liggande parcellerna i lägre terräng brukas som åker redan under 1700-talet. Exakt när uppodlingen kommit igång här är svårt att säga. Som framgår av figur 1 är det i alla fall rent strukturellt stor skillnad mellan tegarna i detta avsnitt och i den förmodade, äldre åkermarken längre upp i sluttningen. Det mest troliga är att uppodlingen ägde rum under 1700-talet, eventuellt som ett utslag av att plo-gen ”vandrade” söderut genom Halland vid den här tiden - således ett tidigt uttryck för den ”agrar revolutionen”. Lantmätaren konstaterar vid karteringstillfället 1781 att de aktuella ytorna är i behov av dränering: ”Tarfvar på mästa ställen dikning, som dock härpå de flästa ställen svår at värkställa i anseende till Tegeskiften af ganska små planer och skilljelinier.”

Den högre terrängen omedelbart norr om utredningskorridoren är mycket lämplig från boplattssynpunkt och det kan inte uteslutas att en eventuell sådan sträckt sig längre ned i den mot söder sluttande terrängen. Området kan också mycket väl ha varit bebyggt under medeltid. Lägen av det här slaget, ett stycke ut på det äldre kartmaterialets inägomarker, har av allt att döma på många platser i Halland hyst bebyggelse ända fram i senmedeltid. Även delar av Nordväras bebyggelse kan på goda grunder misstänkas ha haft en annorlunda placering tidigare. Flera av gårdarna är i början av 1800-talet belägna på själva utmarken, vilket brukar betyda att tomterna ianspråktagits relativt sent. Korsningen mellan landsvägen och flera av byvägarna strax norr om utredningskorridoren finns med redan på laga skifteskartan och kan också vara en indikation på att bebyggelse tidigare funnits i närheten (jämför med Källstorp nedan).

Figur 2. Utsnitt ur 1817 års karta över Källstorp med utredningskorridoren markerad. Akt nr M.85-9:4 i Lantmäteriets forskningsarkiv.

Sträckan mellan järnvägen och landsvägen bör utredningsgrävas med avseende på eventuellt bevarade parcellbegränsningar (rännor/diken eller dylikt) och kolluvier. Då korridoren löper i gränsområdet mellan de två typerna av bandparcellerad åkermark på äldsta kartorna är det lämpligt att försöka studera om någon arkeologiskt påvisbar skillnad föreligger i sättet att avgränsa de enskilda ytorna. Eftersom rester av kolluvier kan finnas kvar skulle eventuella rännor kunna fortsätta in under matjordspackningarna och därmed ge samma typ av stratigrafi som kunnat påvisas på ett par andra platser i Halland (jämför med Connelid 2001). I enlighet med resonemanget ovan är det också lämpligt att vara uppmärksam på boplatzlämningar eller i varje fall rester av sådana som kan ha eroderat ned i sluttningen.

På Källstorps mark längre österut löper korridoren åter ned i lägre terräng. Strax norr om Andersgård passerar den en äldre lokalväg, ”kyrkvägen”, och tar sig upp på högre liggande, plan mark. Rent allmänt erbjuder terrängen i detta avsnitt flera mycket goda boplatslägen, inte minst med tanke på närheten till vad som under förhistorisk tid bör ha varit bra betesmarker i de lägre avsnitten västerut. Ett stort antal registrerade förhistoriska gravar norr om korridoren indikerar tydligt att flera boplatser kan finnas och att ”kyrkvägen” kan vara mycket gammal.

Som framgår av figur 2 finns på 1817 års karta över Källstorp två runda impediment, 10 respektive 20 meter i diameter, belägna omedelbart söder om utredningskorridoren. Möjligen är det här fråga om gravar som odlats bort under senare delen av 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Delvis inne i korridoren återfinns en rektangulär åker-teg som i norr och öster begränsas av en bred ren. Namnet på denna och för övrigt även flera av de omkringliggande odlingsytorna är i de äldre kartorna ”Stenlyckan”. Efterleden -lyckan tyder på att området i ett tidigare skede varit särhägnat.

Även här kan delar av Källstorps bebyggelse ha legat innan tomterna längs utmarksgränsen längre norrut etablerades. Flera faktorer talar för att så kan vara fallet. Precis som i det ovan beskrivna området vid Nordvåra rör det sig om en topografiskt markerad övergångszon mellan åker- och större arealer med slättermark eller mark som i varje fall längre tillbaka sannolikt utnyttjats som äng. Ännu tidigare (till exempel under förhistorisk tid) bör stora delar av de lägre terrängavsnitten ha utgjort betesmarker. Övergångszoner av det här slaget

Figur 3. Betesmarken vid de äldre kartornas ”Stenlyckan”, strax norr om Andersgård i Källstorp. Foto från öster: Pär Connelid, juni 2008.

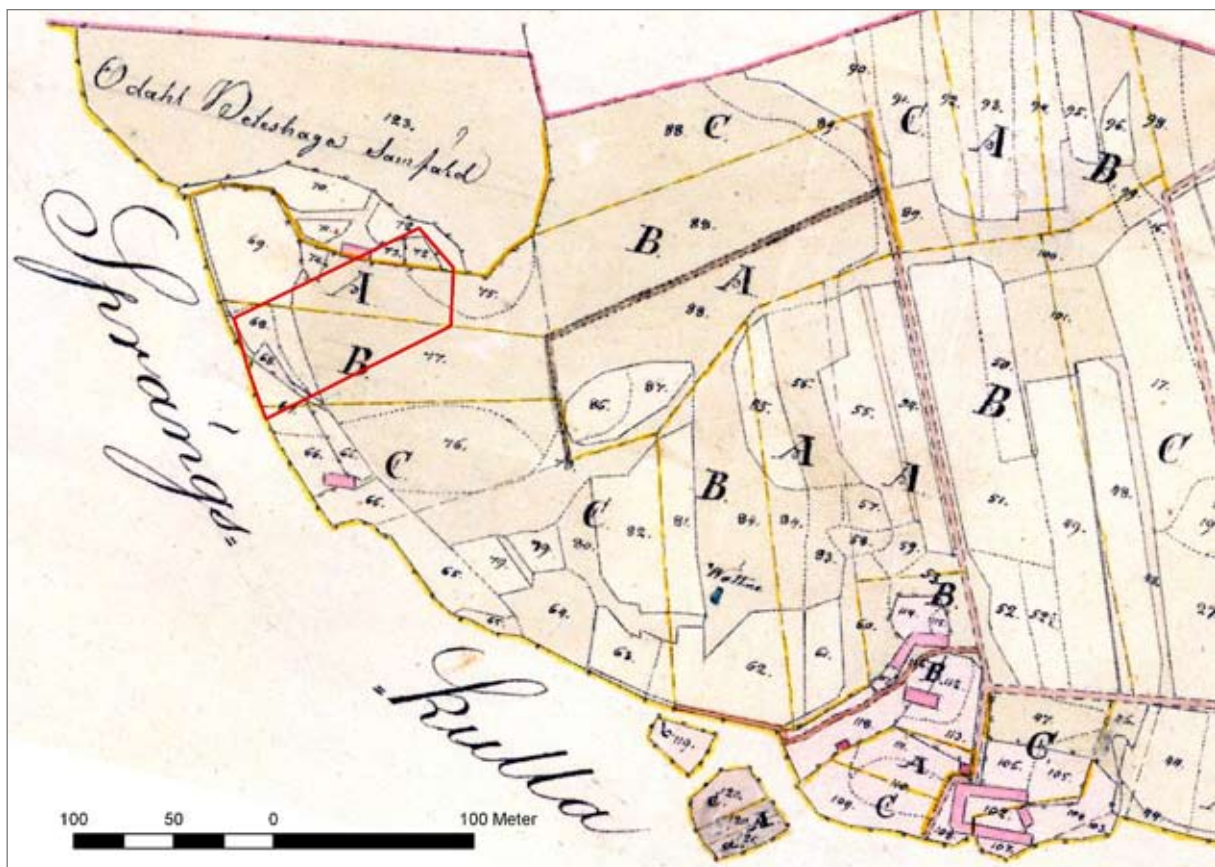
innehåller ofta indikationer i lantmäterikartorna i form av till exempel toft-namn som visar att bebyggelse förekommit relativt sent, in i senmedeltid eller 1500-tal (se Connelid 2004 och 2007 för en översikt). Konkreta namnuppgifter som tyder på försvunnen bebyggelse saknas visserligen i detta fall, men mycket talar för att det åtminstone någonstans i detta terrängavsnitt finns ett eller flera äldre bebyggelselägen. Särskilt intressant i detta sammanhang är alla de vägar (och rester av äldre sådana) som löper genom den här delen av inägora.

Korridoren löper här i huvudsak genom åkermark eller före detta åker. Östra delen av "Stenlyckan" fungerar idag dock som betesmark och här finns rester efter tegplöjda parceller och, omedelbart utanför korridoren, några låga terrasskanter. De tegplöjda ytorna har samma orientering som några långsmala ytor på 1817 års karta, vilket kan innebära att det rör sig om ett betydligt äldre tegmönster. Beteshävd, stenmurar, fossila åkerytor och en äldre vägsträckning upp mot lövskogen strax norr om utredningskorridoren innebär sammantaget att den agrara miljön är ganska störningskänslig.

Vid utredningsgrävningen bör eventuella äldre parcellbegränsningar i form av rännor eller grunda diken, bortodlade gravar och förhistorisk eller medeltida bebyggelse uppmärksammas.

Utredningsområde G:10 vid Sprängskulla

Vid den gamla inägoegränsen i västra delen av Sprängskulla passerar utredningskorridoren en mycket störningskänslig miljö, präglad av naturbetesmarker, en omväxlande topografi och välbevarade äldre, agrara formelement. Även om inte alla strukturer är särskilt gamla kan huvuddragen i det äldre odlingslandskapets organisation fortfarande identifieras. Naturbetesmarkerna omfattar ganska stora arealer utanför utredningsområdet, framför allt kring Västra Hed i norr. Rönjningar i betesmarkerna har genomförts helt nyligen. Bland annat har den samfälliga "Odahl Beteshagen" på äldsta kartan från 1826 nästan helt återfått sin gamla karaktär.

Figur 4. Utsnitt ur 1826 års karta över Sprängskulla med utredningsområde G10 markerat. Akt nr M.80-29:2 i Lantmäteriets forskningsarkiv.

På 1826 års karta finns förutom inägo gränsen ett par torp och en del åkermark. Den norra torpbyggnaden ligger delvis inom utredningsområdet men platsen är idag uppodlad. Inte heller vid det södra torpet, beläget utanför utredningsområdet, finns några synliga lämningar kvar. Lämningarna i området domineras idag av den välbevarade och ännu använda fågatan, där östra murens läge sammanfaller med inägo gränsen på 1826 års karta. Fågatan verkar ha tillkommit någon gång mellan 1826 och tidpunkten för laga skifteskarteringen 1860, då en vägsträckning redovisas. Båda torpen var för övrigt fortfarande i bruk 1860. På den yngre kartan finns en byggnad (eventuellt ytterligare ett torp) omedelbart norr om utredningsområdet, på västra sidan av fågatan/inägo gränsen.

Figur 5. Fågatan i västra delen av Sprängskulla. Foto i slutet av april 2008: Pär Connelid.

Området mellan fädrevet och den moderna åkermarken/vallen i öster är till största delen uppodlat på båda de äldre kartorna. Här finns emellertid inte mindre än tre gravliknande anläggningar som måste bedömas sakkunnigt inom ramen för utredningen. Strax norr om utredningsområdet ligger en 12–13 meter bred och 0,5–0,6 meter hög kulle i mycket bra ”gravläge”. Den har rundad form och en hel del synliga stenar i ytan. En nästan lika stor, dock delvis urgrävd, anläggning finns i södra delen av utredningsområdet. Mellan dessa ligger en något mindre (5–6 meter bred och 0,4–0,5 meter hög), stensättningsliknande kulle. Det skulle här mycket väl kunna vara fråga om gravar, både med hänsyn till läget som utseendet. Man kan dock inte bortse från att det kan vara röjningsrösen, eftersom marken är i bruk på de äldre kartorna. Dessutom finns längre norrut indikationer på att området kan ha varit i bruk även tidigare. Ett röjningsröse med ålderdomligt utseende återfinns bland annat i fågatan strax norr om utredningsområdet. Det topografiska läget i kombination med storleken och karaktären på den norra anläggningen talar emellertid för att det verkligen är gravar.

Fågatan är, som framgår av figur 5, mycket välbevarad och måste självklart återställas efter en eventuell nedläggning av gasledningen. För att översiktligt dokumentera miljön och utreda om eventuella äldre strukturer finns i området föreslås att en begränsad detaljkartering genomförs inom ramen för en förundersökning. Skulle de misstänkta gravarna visa sig vara röjningsrösen bör de undersökas för att få kunskap om den agrara utvecklingen i området.

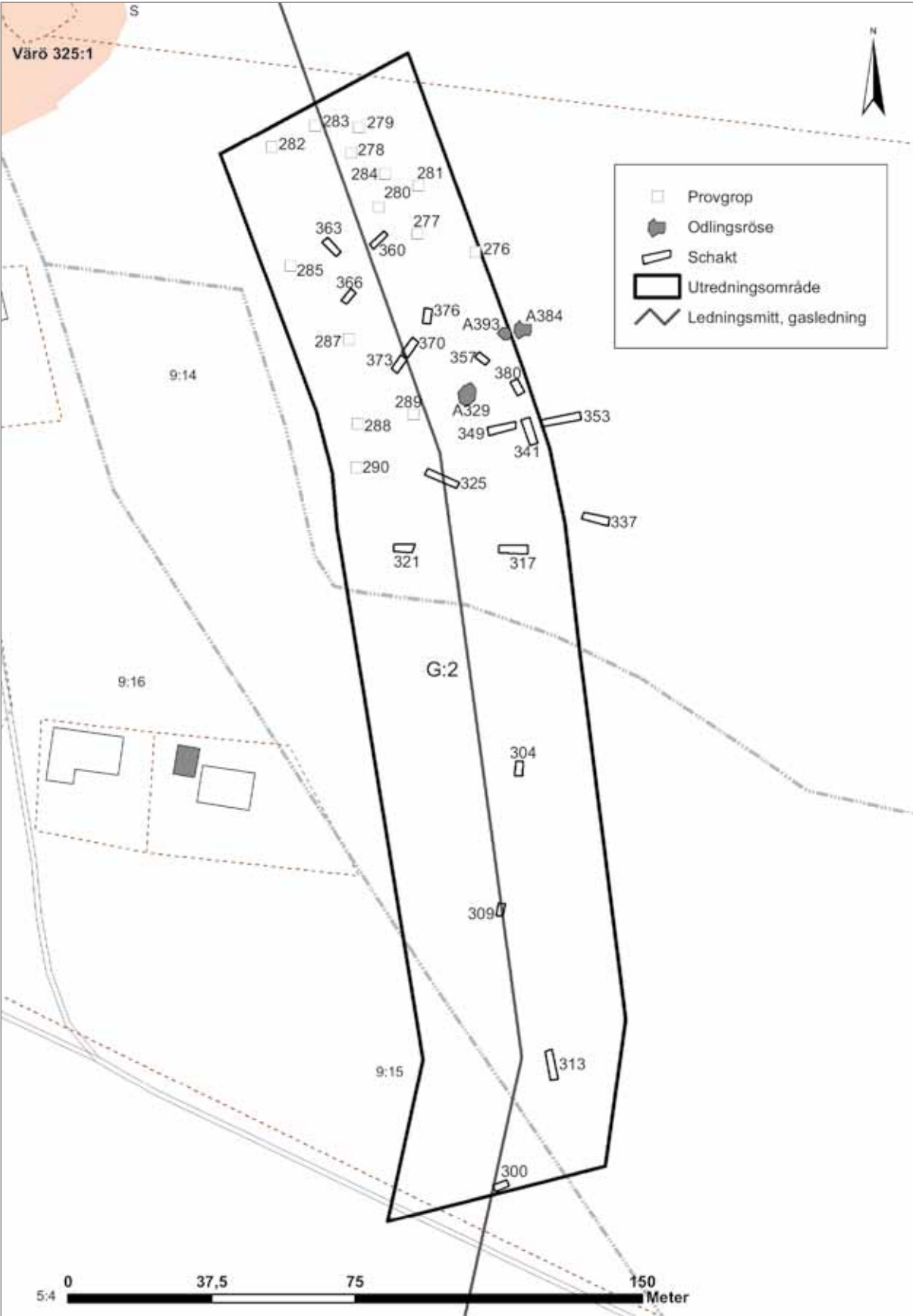
Referenser

Connelid, P. 2001. Kulturgeografi. I: Johansson, N. (red.). *Landskap i förändring, volym 3. Teknisk rapport från de arkeologiska undersökningarna av RAÄ 116, 118, 120 och 122 i Stafsinge socken, Halland. Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer 2001:5*. Hallands läns museer och Riksantikvarieämbetet. Göteborg.

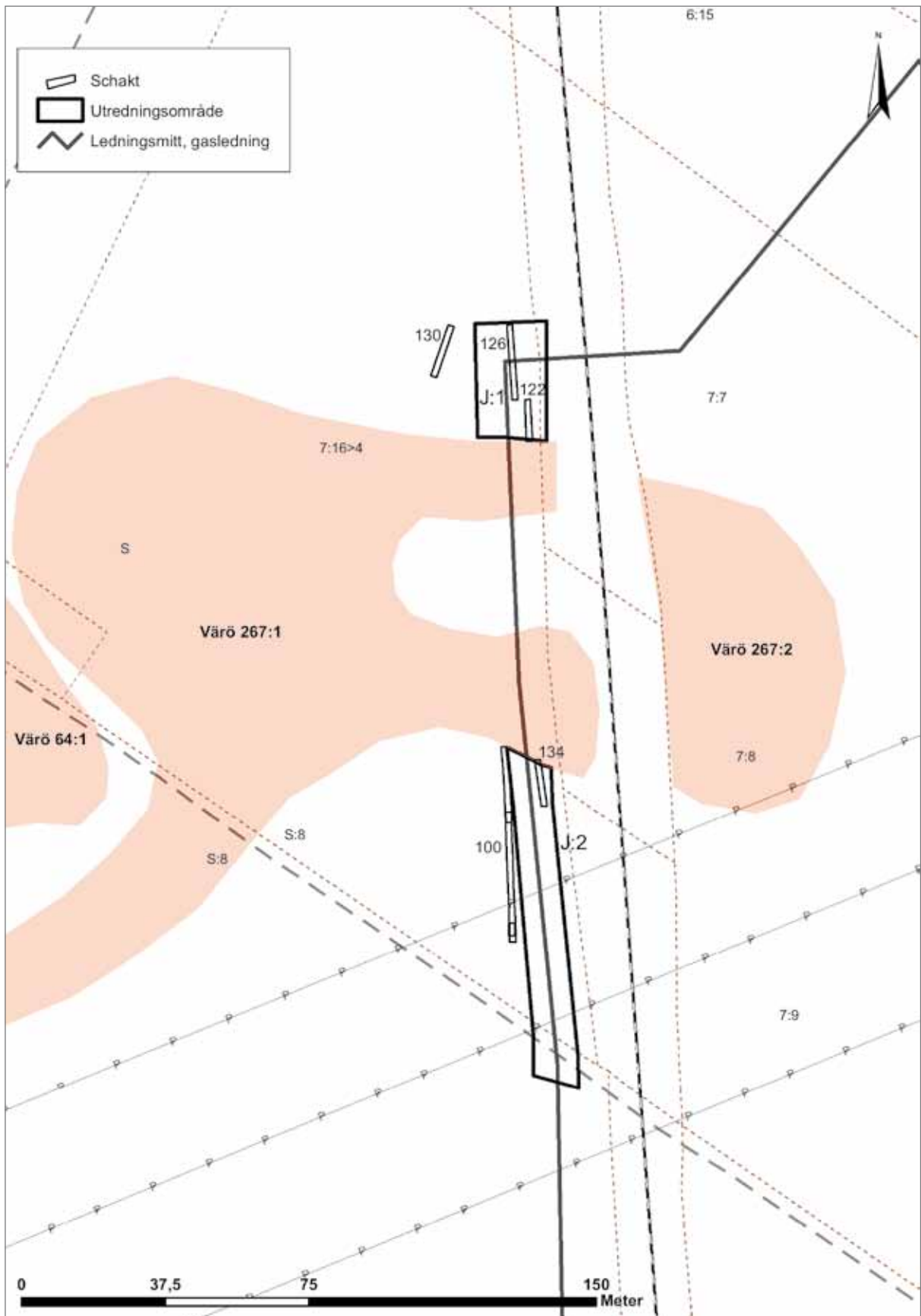
Connelid, P. 2004. Byarna kring Falkenberg – jordbrukslandskapet i Stafsinge, Tröinge och Skrea från vikingatiden till ca 1800. I: Carlie, L. (red.). *Landskap i förändring, volym 6. Hållplatser i det förgångna. Arkeologiska rapporter från Hallands läns museer 2004:1*. Hallands läns museer och Riksantikvarieämbetet. Göteborg.

Connelid, P. 2007. Agrarhistorisk analys, bilaga 1. I: Carlie, L., Ytterberg, N. & Öbrink, M. 2007. *Fornlämningar och gasledning. Arkeologiska och agrarhistoriska inventeringar längs planerad gasledning Norge–Sverige, landdelen. Särskild utredning, etapp 1. Bohusläns museum Rapport 2007:52*. Uddevalla.

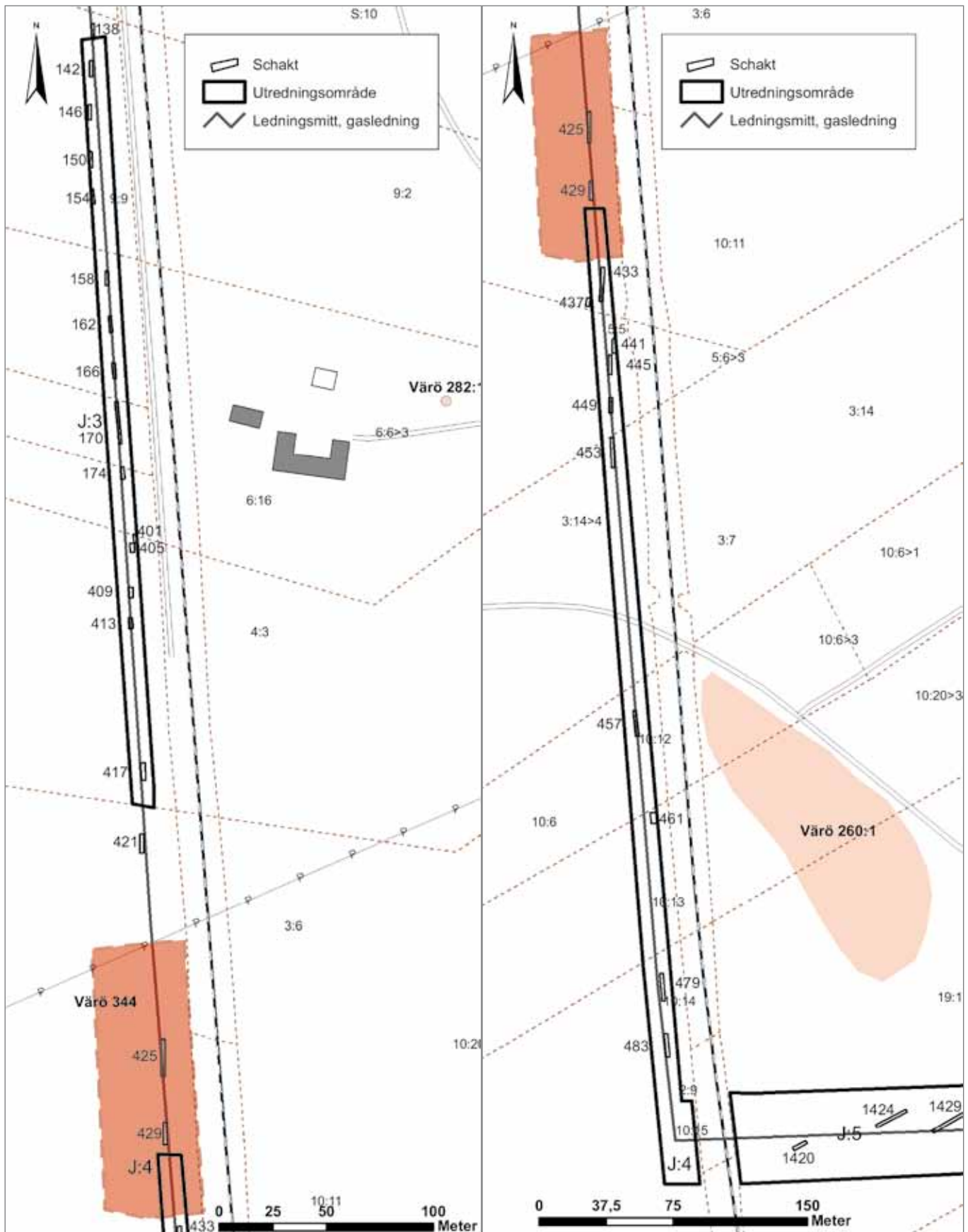
Bilaga 3. Schaktplaner. Godkända ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2009-03-09, dnr 601-2009/767.

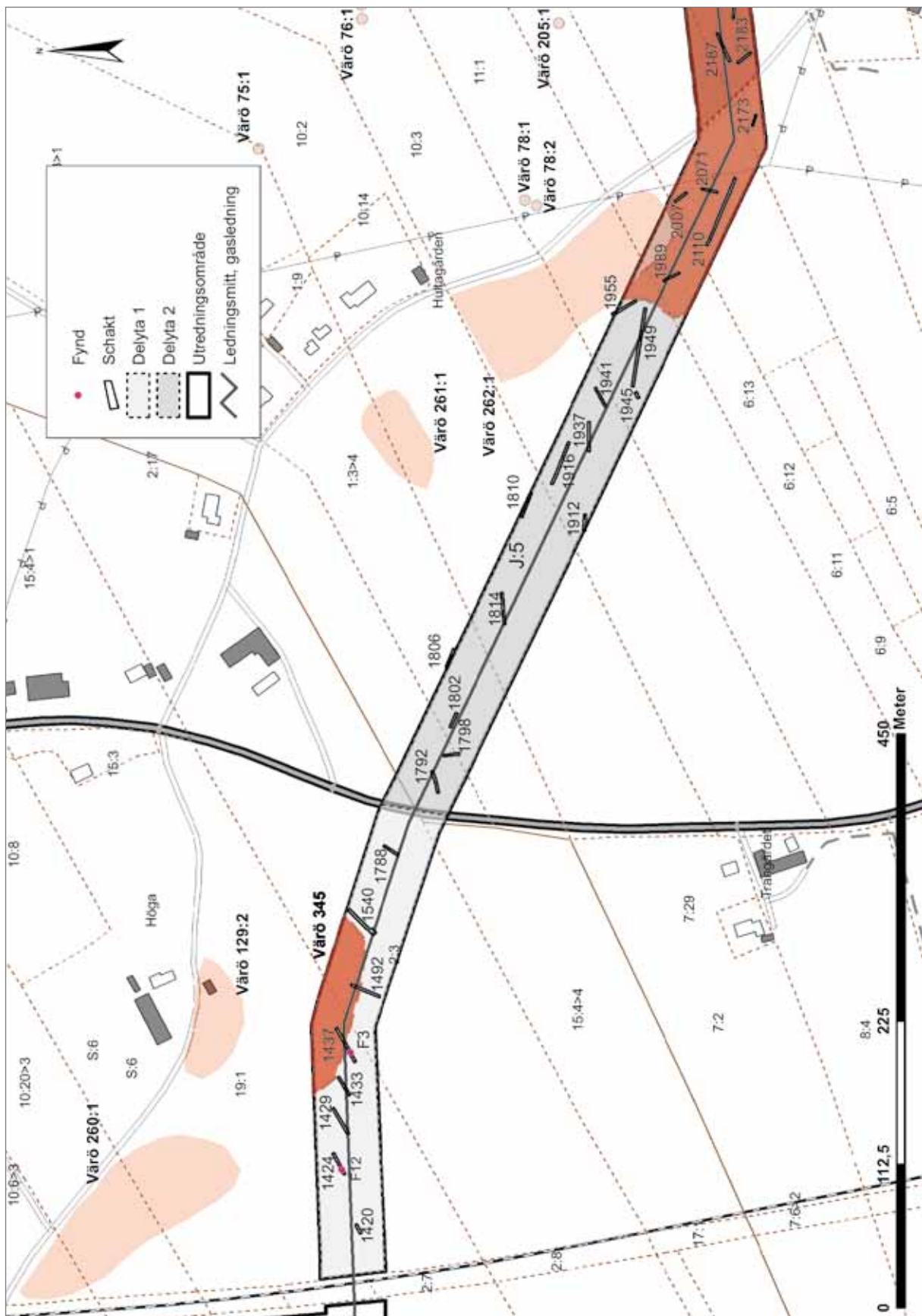
Schaktplan område G:2. Skala:1:500.

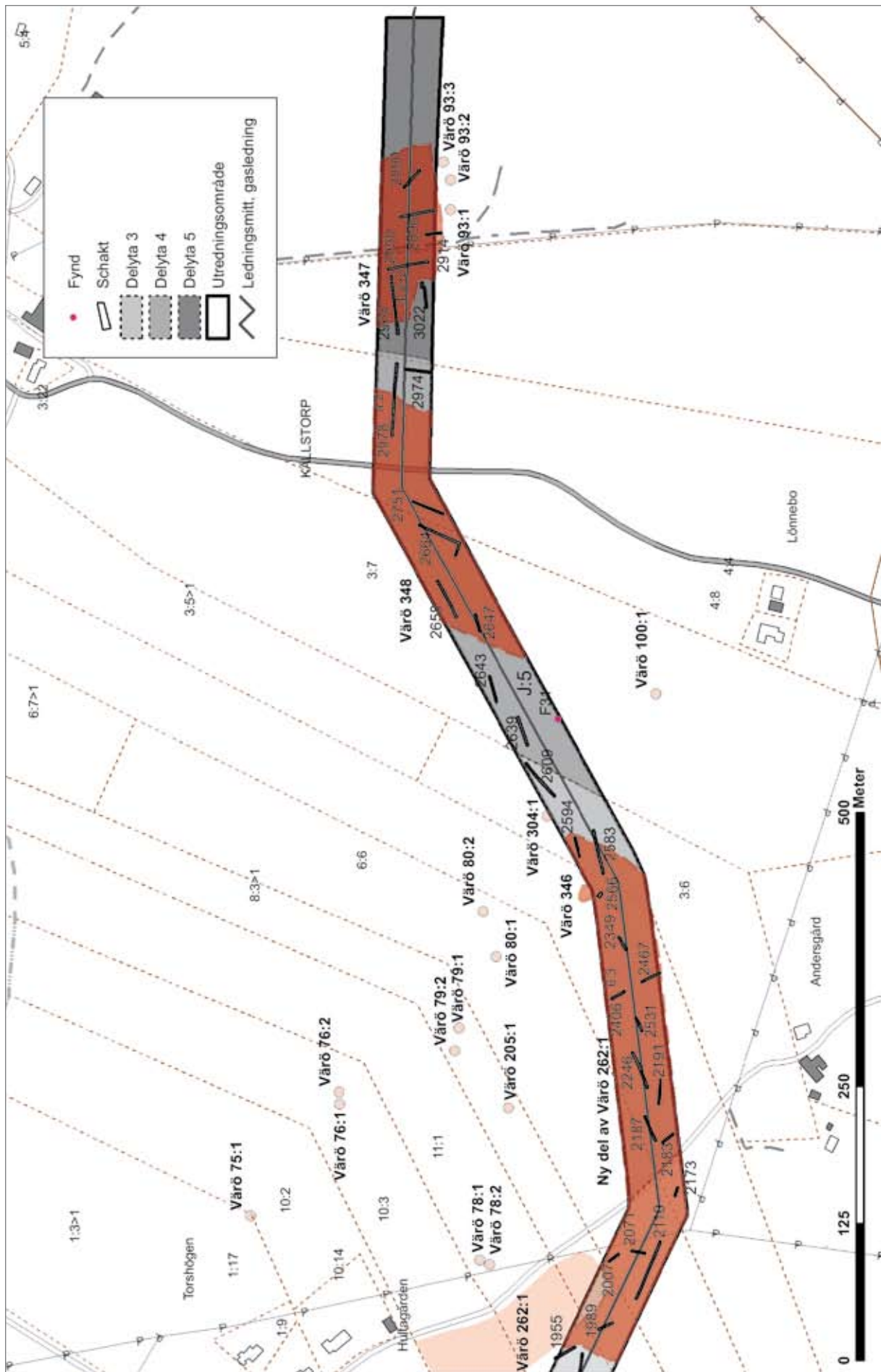
Schaktplan område J:1 och J:2. Skala 1:1 500.

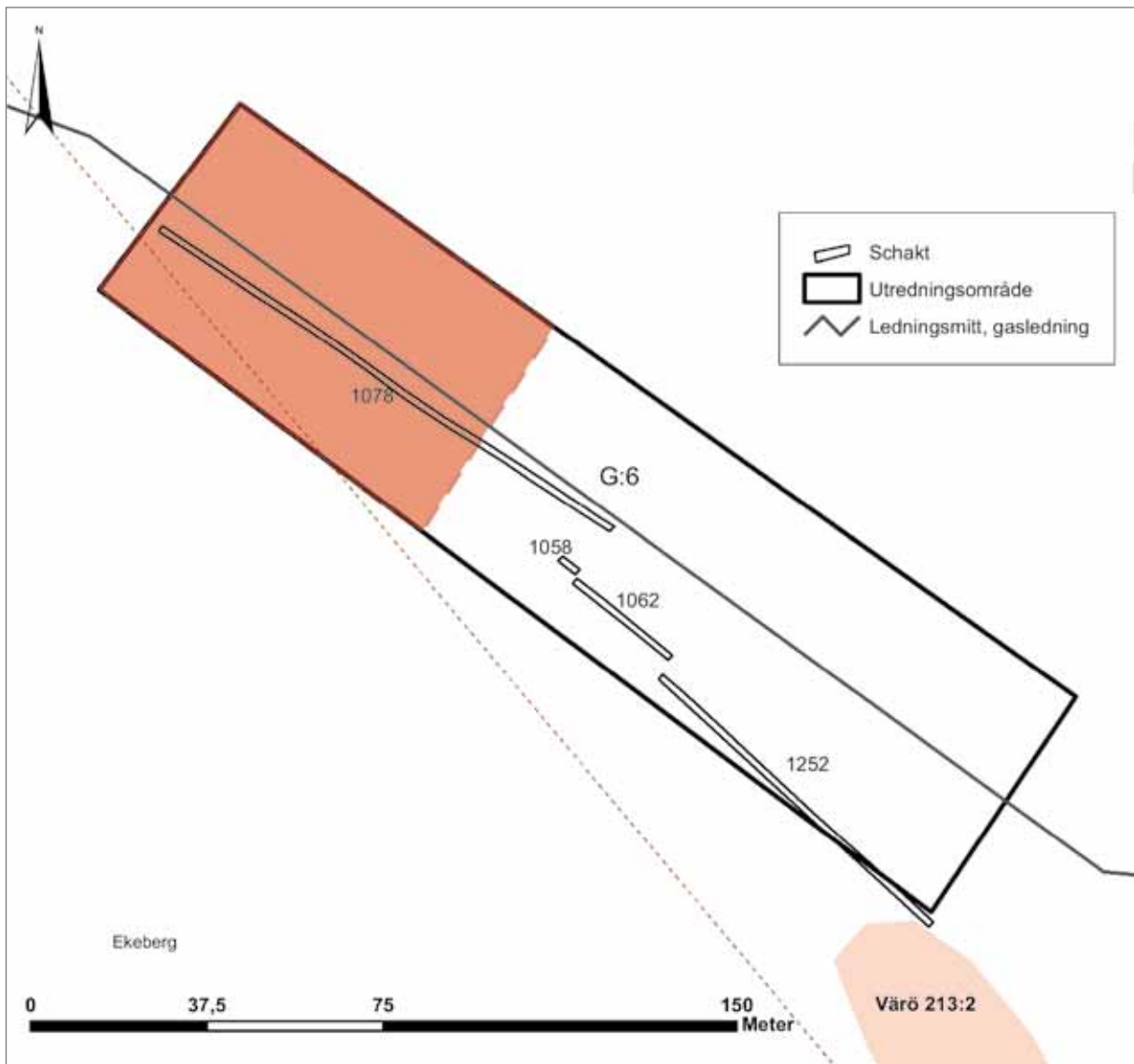
Schaktplan område J:3 och J:4 Skala 1:2 500, respektive 1:3 000.

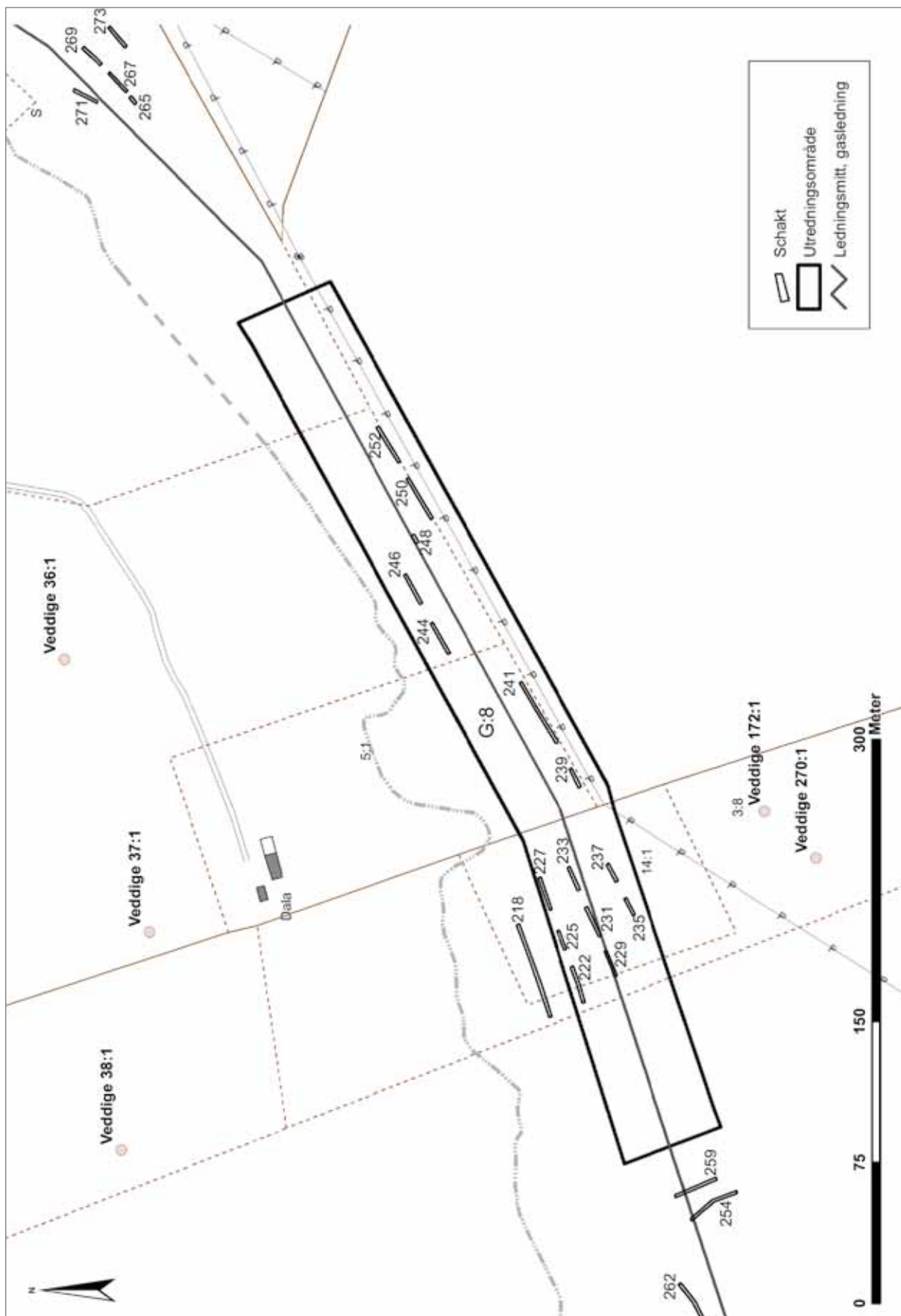
Schaktplan västra delen av område J:5. Skala 1:4 500.

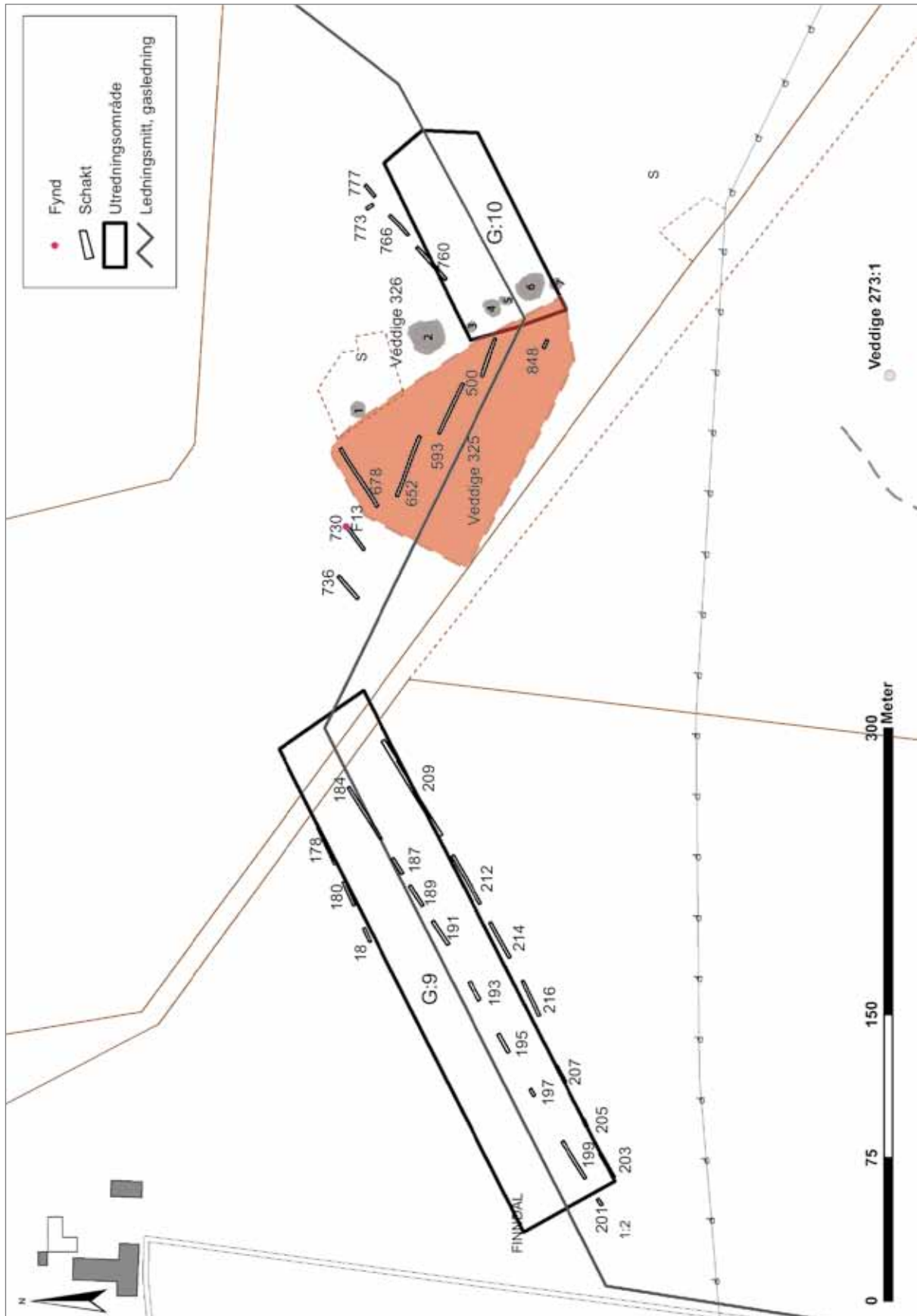
Schaktplan östra delen av område J:5. Skala 1:5 000.

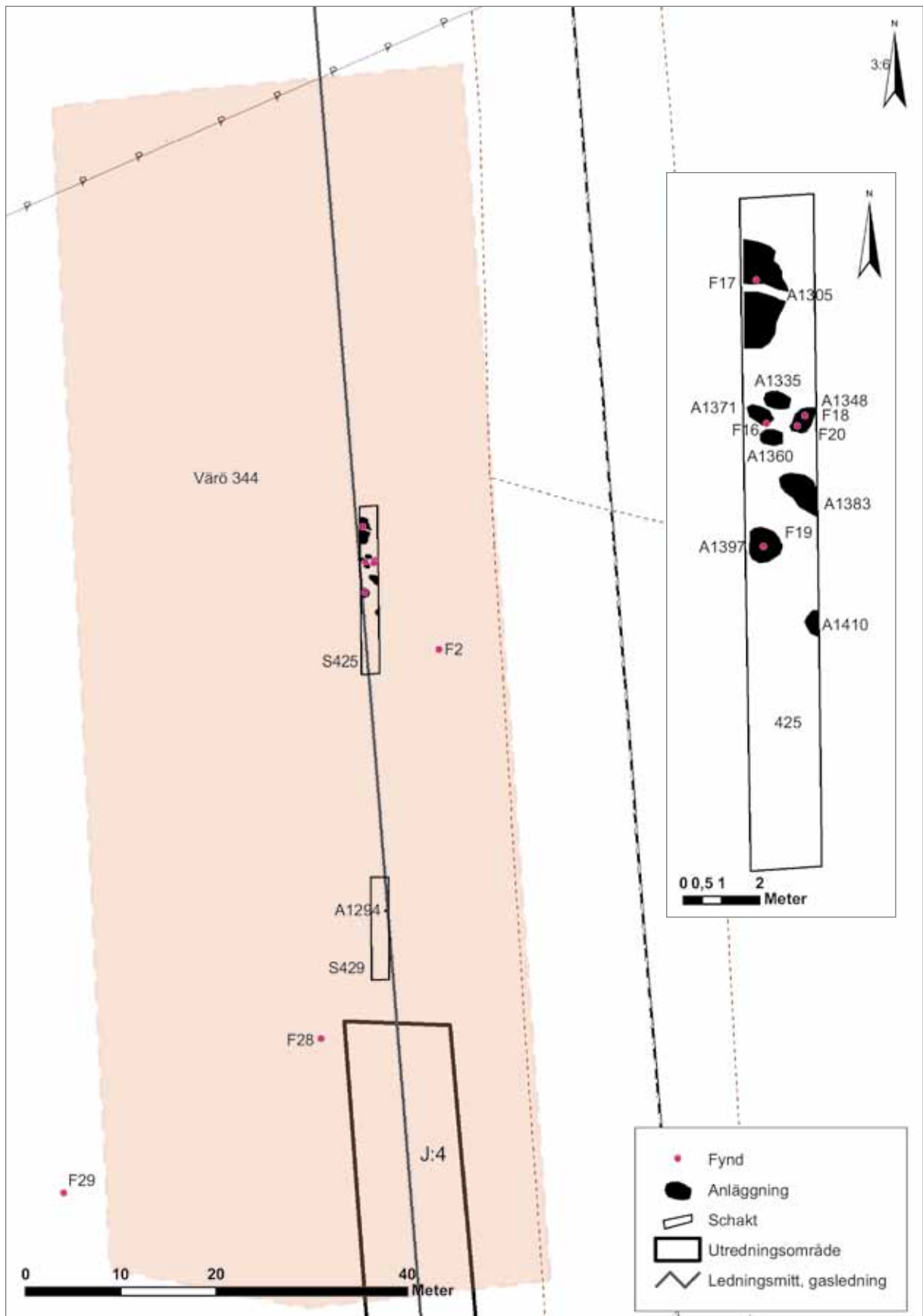
Schaktplan område G:6. Skala 1:1 500.

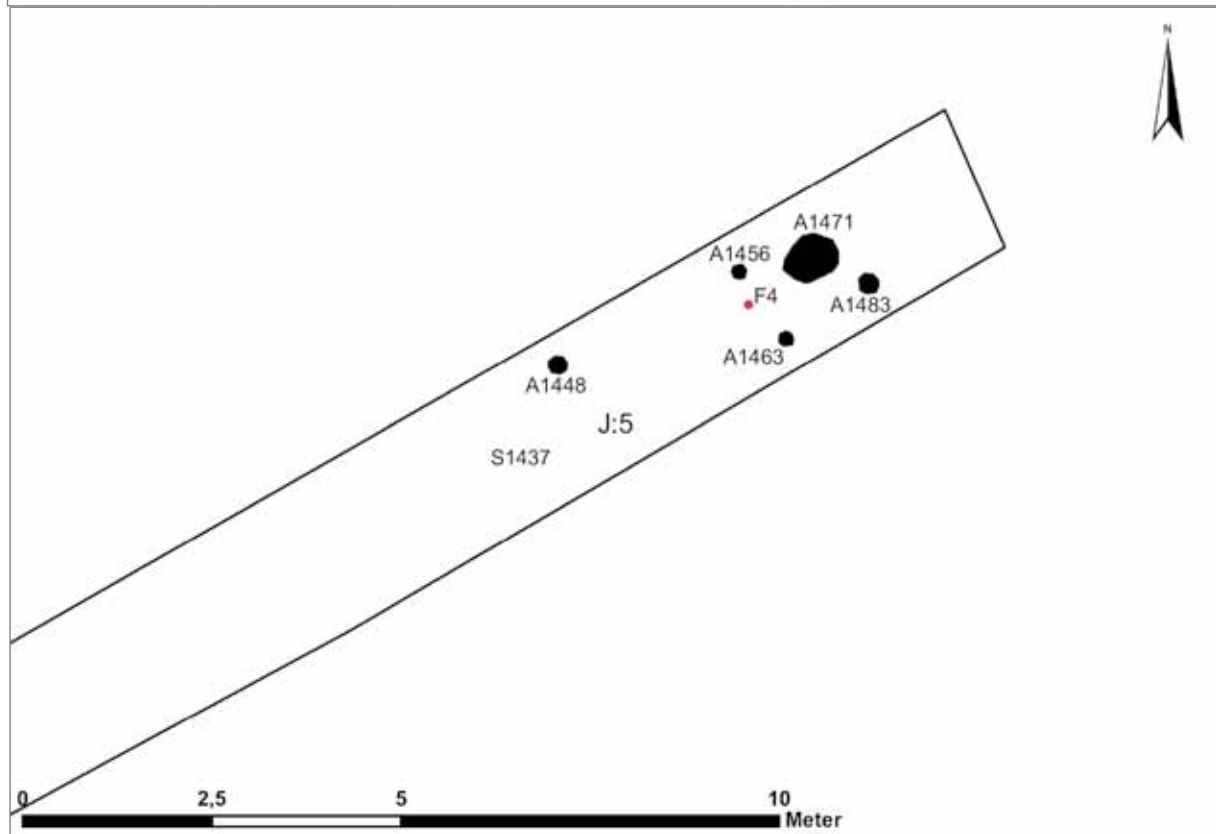
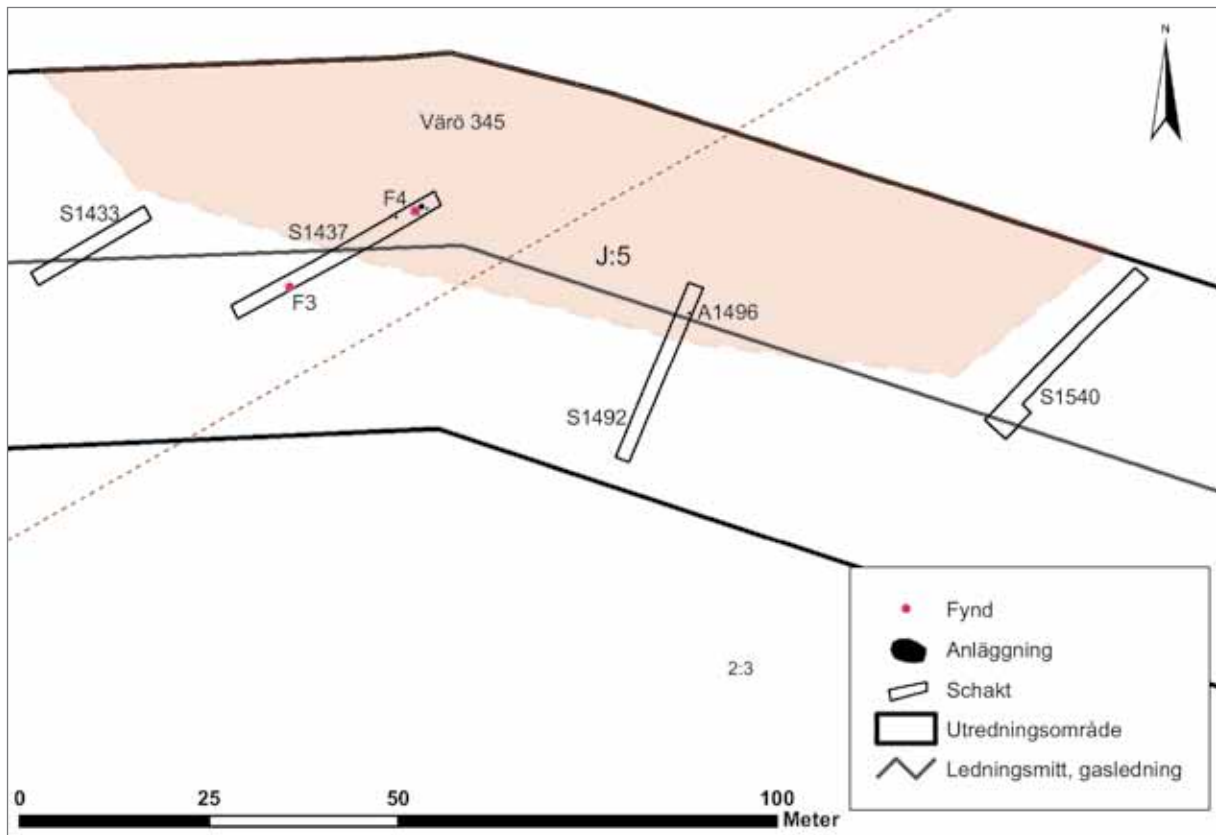
Schaktplan område G:8. Skala 1:3 000.

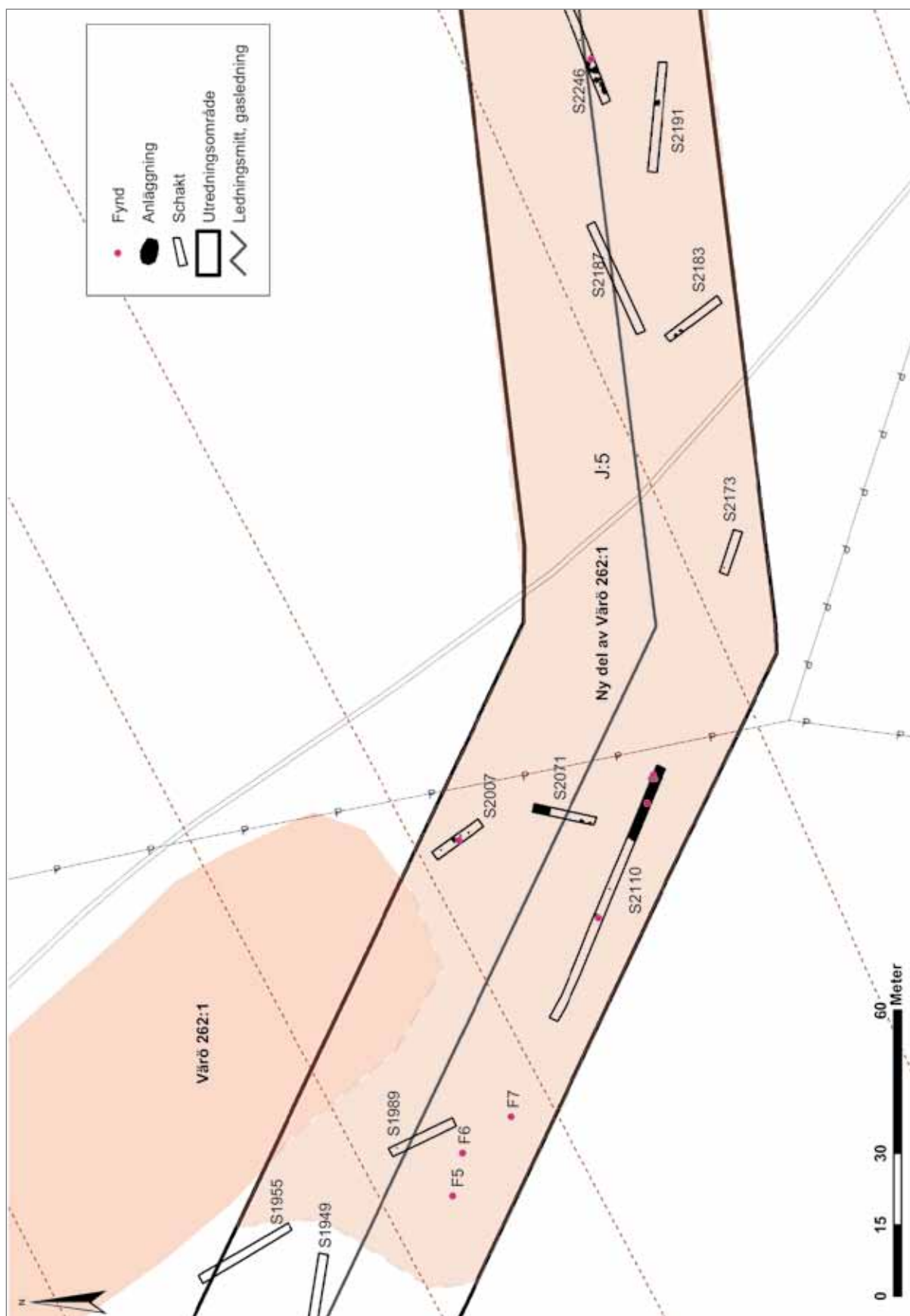
Schaktplan område G:9 och G:10. Skala 1:3 000.

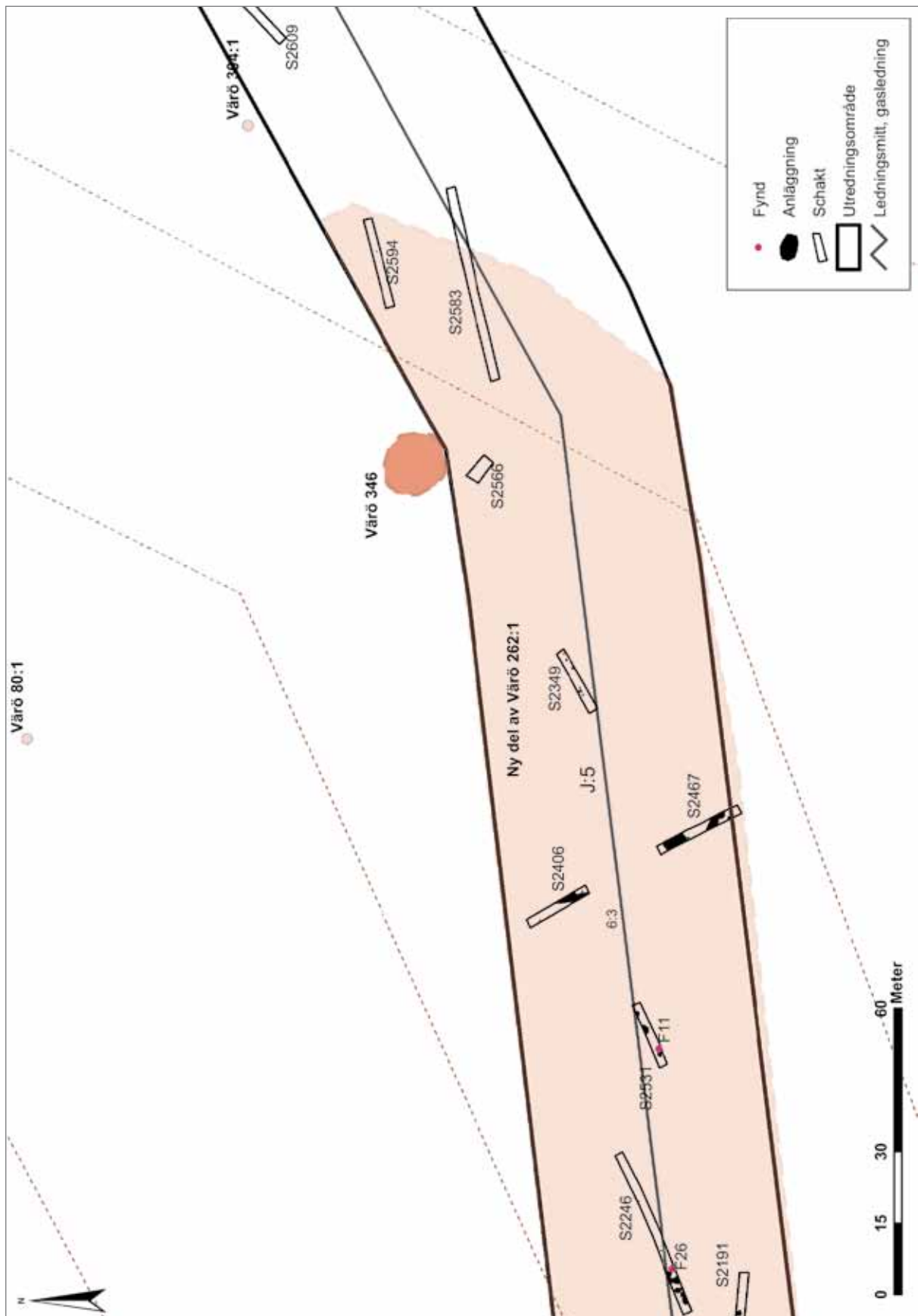
Schaktplan Värö 344 och detaljplan över schakt S425 med anläggningar och fynd. Skala 1:600 respektive 1:150.

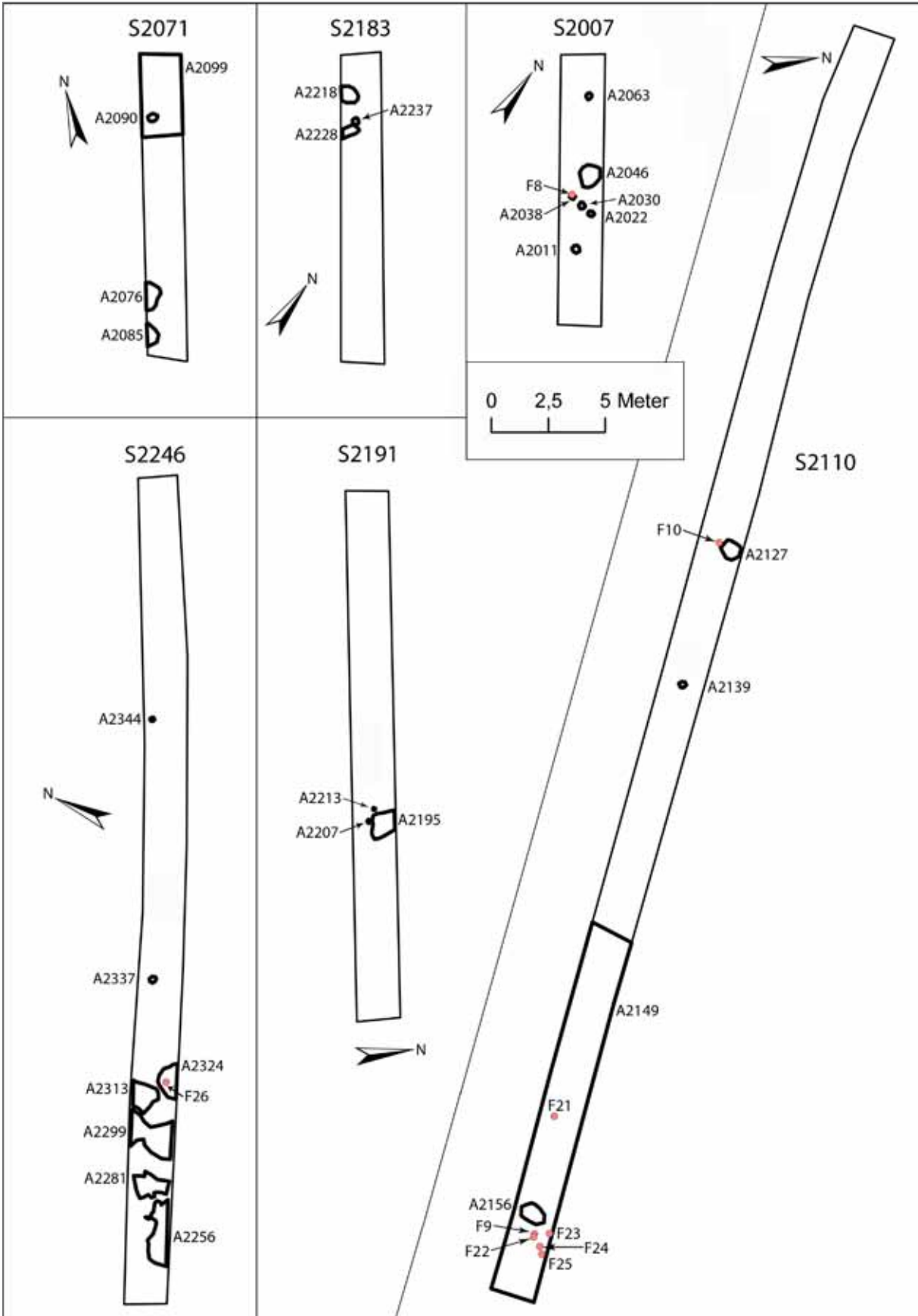
Schaktplan Värö 345 och detaljplan över schakt S1437 med anläggningar och fynd. Skala 1:1 000 respektive 1:100.

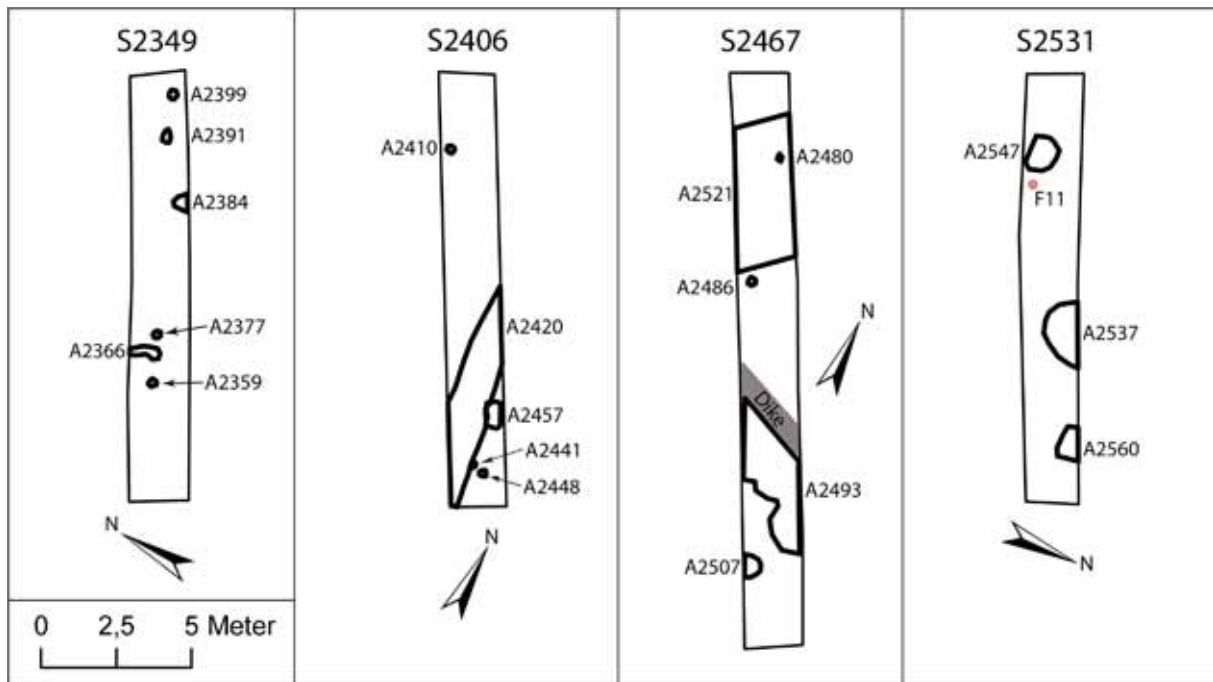
Schaktplan västra delen av Värö 262:1 med fynd utanför schakt. Skala 1:1 200.

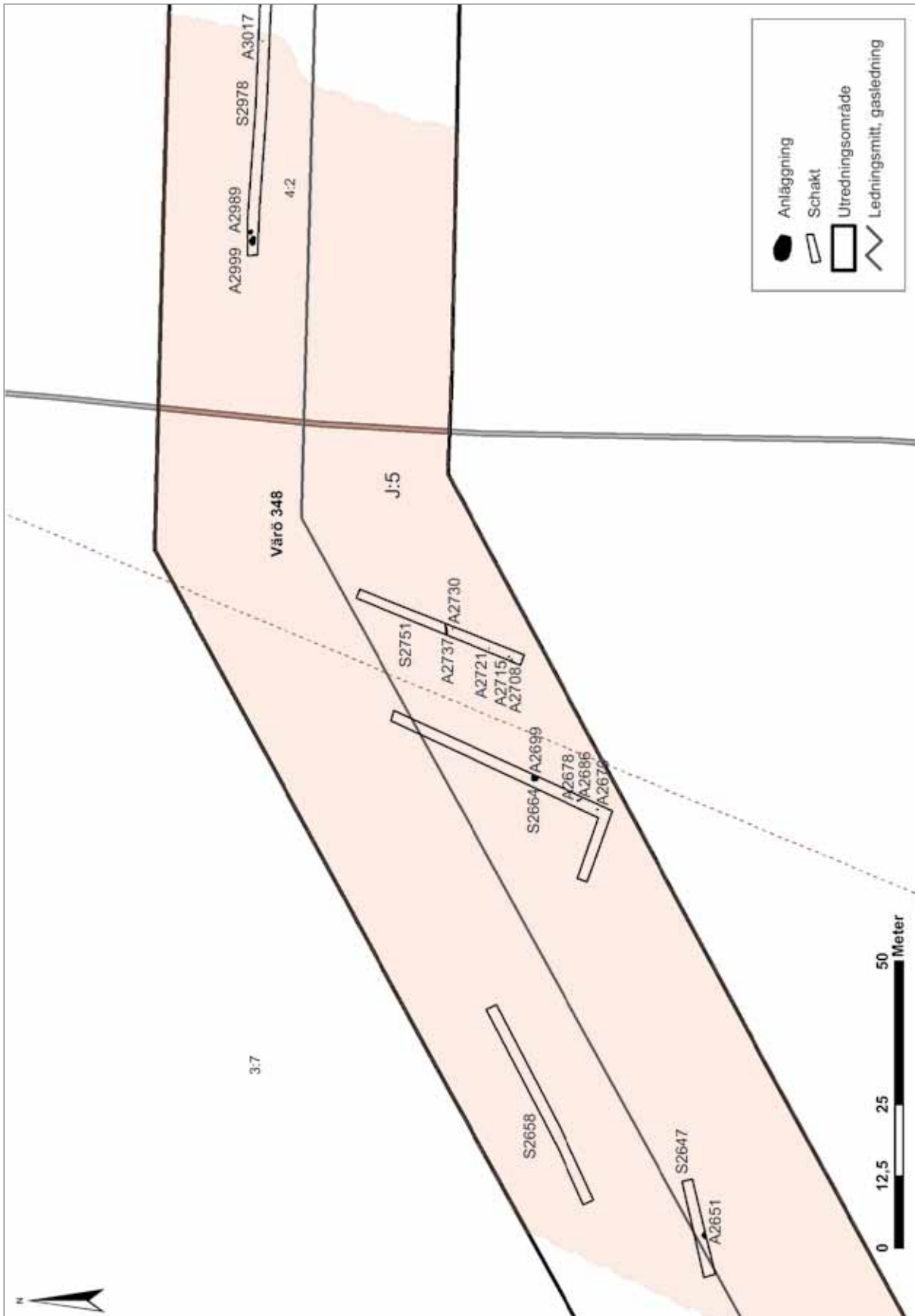
Schaktplan östra delen av Värö 262:1 och Värö 346 med fynd utanför schakt. Skala 1:1 200.

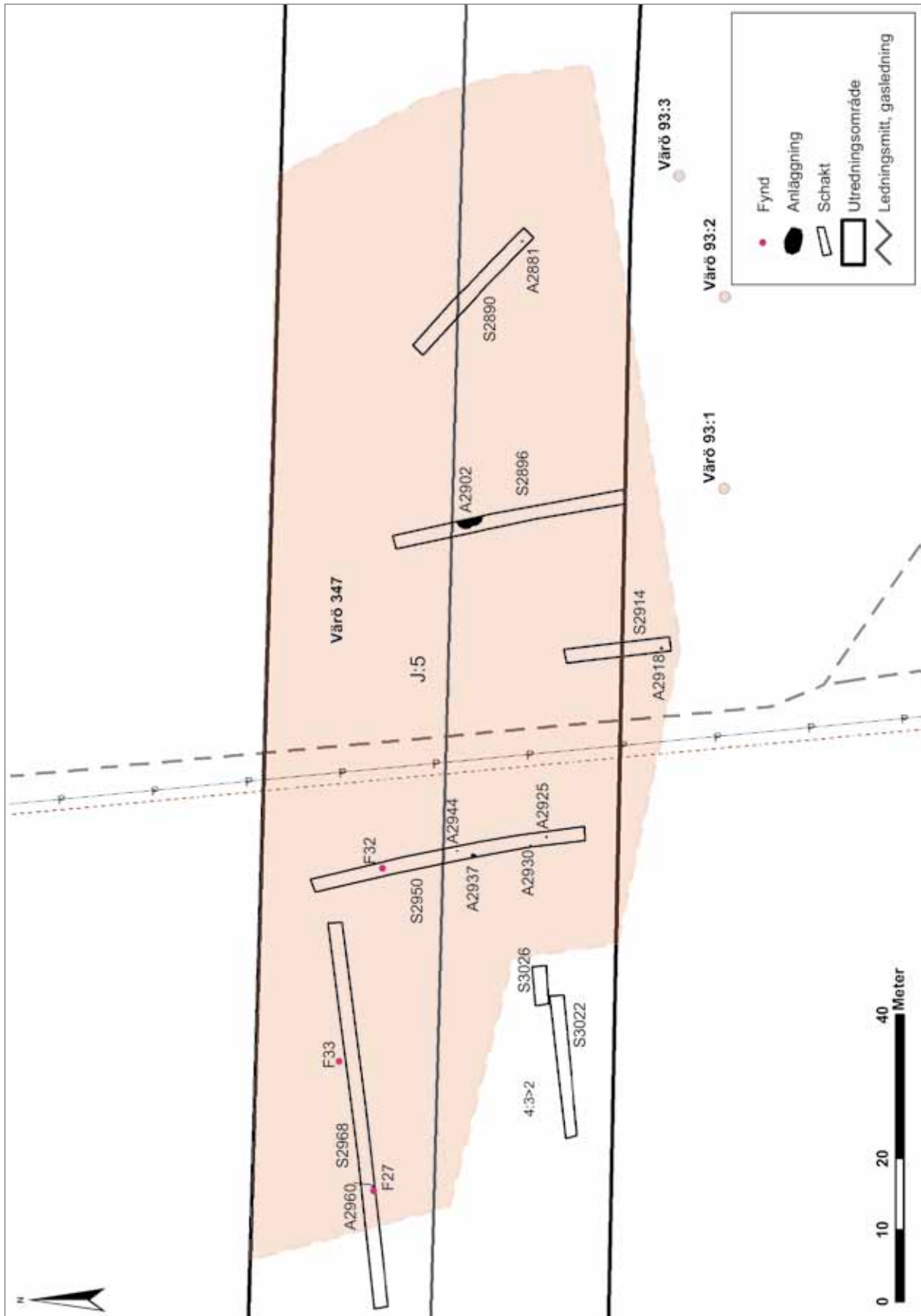
Detalj schaktplan för schakt med anläggningar Värö 262:1. Skala 1:250.

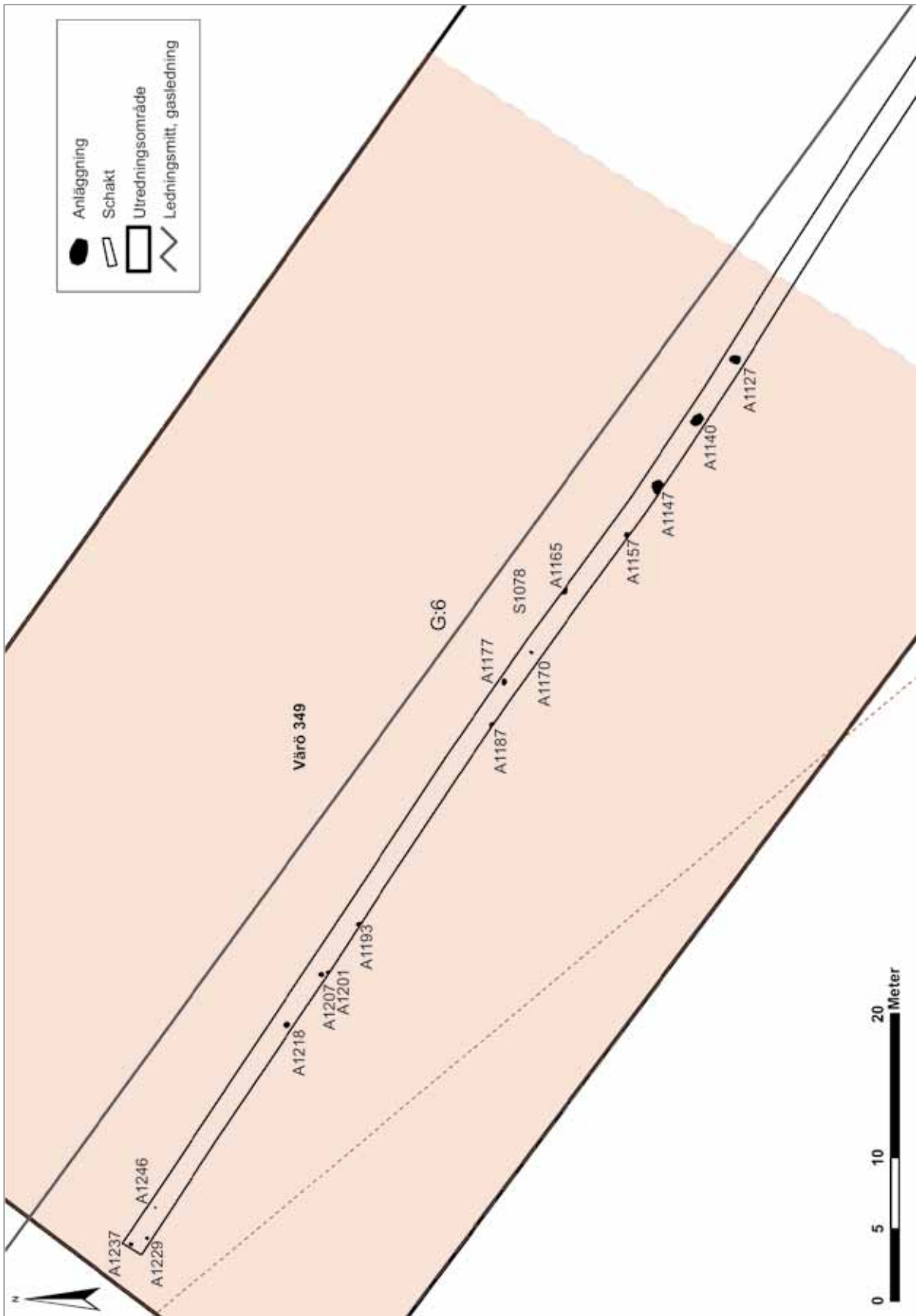
Detalj schaktplan för schakt med anläggningar Värö 262:1. Skala 1:250.

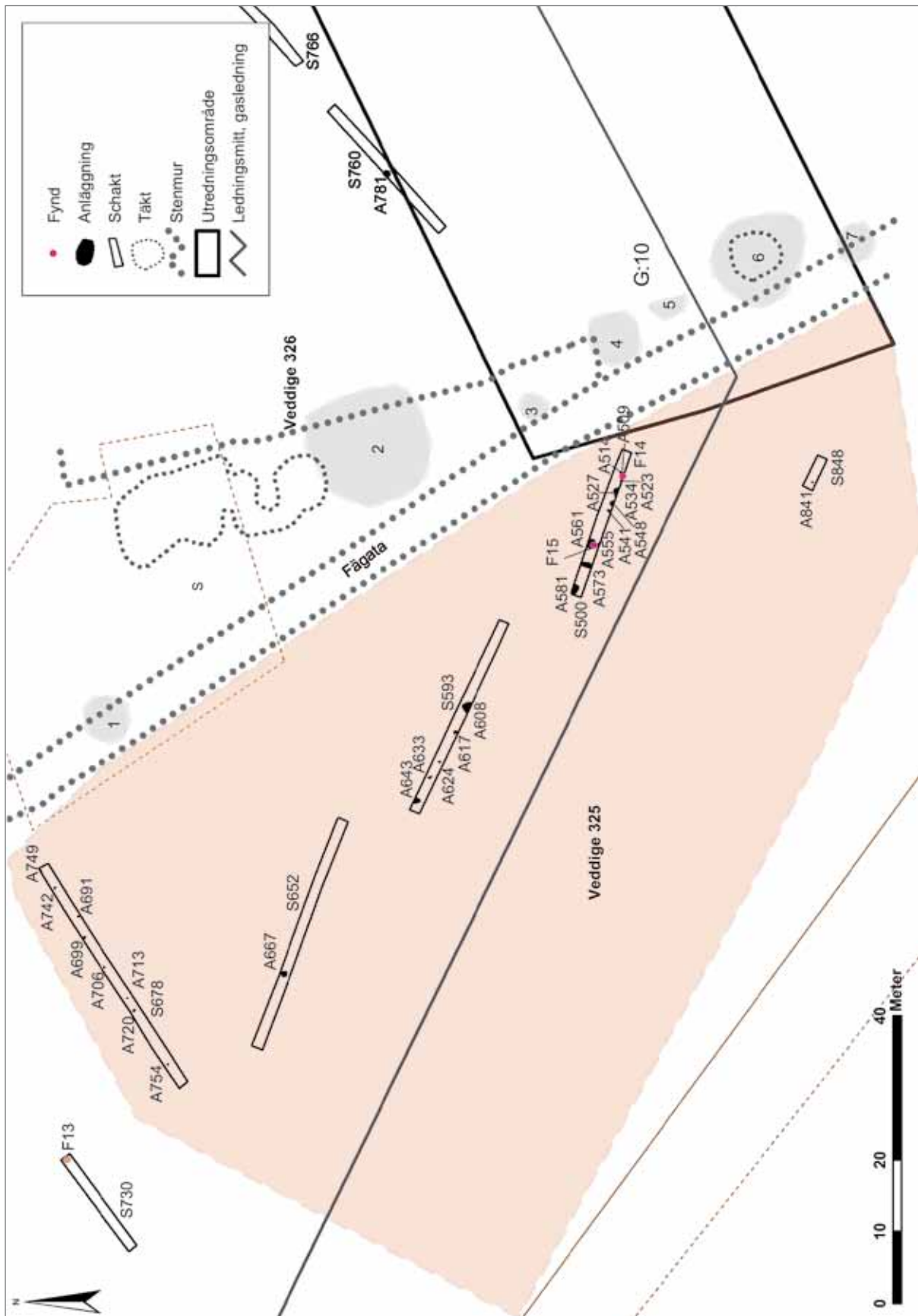
Schaktplan Värö 348 med anläggningar och fynd. Skala 1:1 000.

Schaktplan Värö 347 med anläggningar och fynd. Skala 1:800.

Schaktplan Värö 349 med anläggningar. Skala 1:400..

Schaktplan Veddiges 325 och Veddiges 326 med anläggningar och fynd. Skala 1:800.

Bilaga 4. Tabell: Schakt

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:2	S100	50 m	1,5 m	0,3-3,0 m	Från norr: matjord ca 0,30-0,35 m tjock. Därunder brun sand, något grusig med spridd slagen flinta. Vid 10 m från N "hak", S om detta matjord 0,5 m tjock. Därunder brun sand. Vid 20 m från N 0,35 m tjock matjord. Därunder grå sand. Vid 20-23 m från N djupschakt, 3 m djupt; matjord 0,35 m tjock därunder 2,65 m grå sand. Vid 30 m från N matjord 0,3 m tjock. Därunder brun sand. Vid 40 m från N matjord 0,3 m tjock. Därunder brun sand. Vid 50-53 m från N djupschakt, 2 m djupt; matjord 0,4 m tjock därunder gråbrun sand 0,3 m tjock. Under detta 1,3 m grå lera.		Flertal flintavslag i N del	N djupschakt inmätt som S118. S djupschakt inmätt som S100001
J:1	S122	11 m	1,5 m	0,45 m	Matjord 0,3-0,35 m tjock, tjockast i N. Därunder brungrå sand			
J:1	S126	19 m	1,5 m	0,7 m	Matjord 0,3-0,65 m tjock, tjockast i N. Därunder gulgrå sand, i N något lerblandad			Fuktiga lager
J:1	S130	14 m	1,5 m	0,45 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand			Fuktiga lager
J:2	S134	12 m	1,5 m	0,5 m	Matjord 0,3-0,4 m tjock, tjockast i S del. Därunder brun något grusig sand		Flertal flintavslag i N del	
J:3	S138	8 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S142	7,5 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S146	7 m	1,5 m	0,45 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S150	8 m	1,5 m	0,45 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S154	7 m	1,5 m	0,55 m	Matjord 0,5 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S158	7 m	1,5 m	0,55 m	Matjord 0,5 m tjock. Därunder brungrå lera			
J:3	S162	7,5 m	1,5 m	0,6 m	Matjord 0,55 m tjock. Därunder brun lera.			
J:3	S166	7 m	1,5 m	0,6 m	Matjord 0,55 m tjock. Därunder brun lera.			
J:3	S170	20 m	1,5 m	0,6 m	Matjord 0,55 m tjock. Därunder brun lera.			
J:3	S174	5,5 m	1,5 m	0,6 m	Matjord 0,55 m tjock. Därunder brun sandig lera.			
G:9	S178	22 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,25-0,3 m tjock. Därunder 0-15 m från NÖ: gulgrå sand, från 15 m gulgrå lera			
G:9	S180	13 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S182	8 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S184	31 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,3 meter tjock. Därunder gulgrå sand, i SV del lerig sand			
G:9	S187	9,5 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera, något sandig i NÖ del			
G:9	S189	12,5 m	1,5 m	0,25 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S191	15 m	1,5 m	0,3-0,35 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gråbrun lera			

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
G:9	S193	11 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gråbrun lera			
G:9	S195	11 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gråbrun lera			
G:9	S197	5 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gråbrun lera			
G:9	S199	21,5 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S201	4 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder gulgrå sandig lera			
G:9	S203	14 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S205	4 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S207	10,5 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S209	58 m	1,5-2,2 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m tjock. Därunder 0-25 m från SV: gulgrå sandig lera, från 25 m gulgrå sand		1 slagen slagen flinta	0-13 m från NÖ var schaktet 2,2 m brett, därefter 1,5 m. Två osäkra mörkfärgningar i schaktets mitt
G:9	S212	30 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera		2 slagen flinta	
G:9	S214	21 m	1,5 m	0,3-0,35 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:9	S216	21 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:8	S218	52 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S222	20 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S225	10,5 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,3 m. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S227	18 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m. Därunder gulgrå lera			
G:8	S229	14 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m. Därunder gulgrå lera			
G:8	S231	17 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m. Därunder gulgrå lera			
G:8	S233	13 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m. Därunder gulgrå lera			
G:8	S235	10 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S237	10 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S239	11 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:8	S241	37 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,3-0,35 m tjock. Därunder gulgrå lera, fläckvis siltig lera			
G:8	S244	18,5 m	1,5 m	0,25 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:8	S246	17,5 m	1,5 m	0,3-2,5 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder djupschakt i Ö del, cirka 2,5x1,5 m stort, 2,5 m djupt. Lagerföljden under matjorden var: gulgrå lera 1,5 m tjock, under detta grå lera.			Djupschakt
G:8	S248	4,5 m	1,5 m	0,7 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
G:8	S250	25 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
G:8	S252	22 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
G:8	S254	28,5 m	1,5 m	0,45 m	Matjord: i N del 0,40 m tjock, i S del 0,20 m tjock. Därunder 0-15 m från S: gul siltig sand, 15-19 m från S berg under matjorden, 19-28,5 m från S brun något siltig sand	A61		Schaktets norra del sluttar nedåt N
G:8	S259	23 m	1,5 m	0,25-0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder brun något siltig sand			
G:8	S262	23 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulbrun lera			
G:8	S265	4,5 m	1,5 m	0,1 m	Matjord 0,05-0,1 m tjock. Därunder block och berg			
G:8	S267	13 m	1,5 m	0,2 m	Matjord 0,15 m tjock. Därunder brun lera, i mitten av schaktet berg under matjorden			
G:8	S269	13 m	1,5 m	0,25-0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera	A3034, A3037		
G:8	S271	14 m	1,5 m	0,25-0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder gulbrun siltig lera			
G:8	S273	14 m	1,5 m	0,45-0,5 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulbrun lera, i V del något siltig			
G:2	S300	3,5 m	1,7 m	0,5 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gul sandig lera			
G:2	S304	4 m	1,7 m	0,5 m	Matjord 0,45 m tjock. Därunder gulgrå sand med stenar, lera och grus			Påförda massor från järnvägsbygge
G:2	S309	4 m	1,7 m	0,8 m	Matjord 0,45 m tjock. Därunder gulgrå sand med stenar, lera och grus			Påförda massor från järnvägsbygge
G:2	S313	8 m	1,7 m	0,4 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand med enstaka stenar och lera			Påförda massor från järnvägsbygge i N del
G:2	S317	7,5 m	1,7 m	0,4 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulbrun sand med humösa bruna sandfläckar		Flertal avslag och splitter av flinta i mitten av schaktet	
G:2	S321	4 m	1,7 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder gulbrun sand med humösa bruna sandfläckar			
G:2	S325	8 m	1,7 m	0,3 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulbrun sand med humösa bruna sandfläckar		Flertal avslag och splitter av flinta i Ö del av schaktet	Plogspår i sanden under matjord
G:2	S337	7 m	1,7 m	0,4 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock. Därunder gulbrun sand med humösa bruna sandfläckar	A286	1 svallat avslag av flinta i Ö del av schaktet	Schaktet på krönet av mindre förhöjning i åkermark
G:2	S341	7 m	1,7 m	0,3 m	Matjord 0,2-0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand med humösa bruna sandfläckar och stenar	A345	2 avslag av flinta i NV del	
G:2	S349	7,5 m	1,7 m	0,4 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand med humösa bruna sandfläckar och stenar			
G:2	S353	10 m	1,7 m	0,35 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder brun humös sand			
G:2	S357	3 m	1,7 m	0,15 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder grå sand med större stenar			
G:2	S360	5 m	1,7 m	0,6 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder grå sand (blekjord) 0,1 m tjock. Under detta brun sand. Från 0,6 m djup berg			

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
G:2	S363	5 m	2 m	0,55 m	Förna 0,2 m tjock. Därunder 0,15 m gul sand. Därunder gråbrun humös sand. Under detta brun sand			
G:2	S366	4 m	2 m	0,6 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder grå sand (blekjord) 0,1 m tjock. Under detta brun något grusig sand.			
G:2	S370	4 m	2 m	0,5 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder brun humös sand 0,15 m tjock. Därunder brungul sand 0,05-0,10 m tjock. Under detta grusig gulbrun sand med stenar			
G:2	S373	4 m	2 m	0,4 m	Förna 0,10-0,15 m tjock. Därunder brun humös sand 0,15 m tjock. Därunder brungul sand 0,05-0,10 m tjock. Under detta grusig gulbrun sand med stenar			
G:2	S376	3 m	2 m	0,3 m	Förna 0,15-0,20 m tjock. Därunder berg i N del av schakt, i S del grå sand			
G:2	S380	4 m	2 m	0,15 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder berg i N del, grå sand med större stenar i S del			
J:3	S401	4 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:3	S405	4 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:3	S409	4,5 m	1,8 m	0,5 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder något siltig gulgrå lera			
J:3	S413	4,5 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
J:3	S417	8 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:3	S421	9 m	1,8 m	0,25 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulgrå lera			Ev stendump i schaktet
J:4	S425	17,5 m	1,8 m	0,6 m	Matjord 0,4-0,5 m tjock i N del, i S del 0,20-0,25 m tjock. Därunder i N del gulgrå lerig silt som övergår i sandig silt åt S. Under matjord i S del brun stenig och grusig silt med inslag av lerfläckar och mörkbrun humös silt	A1305, A1335, A1348, A1360, A1371, A1383, A1397, A1410	Slagen flinta i matjord och silt	I sluttning nedåt N
J:4	S429	10 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,25-0,35 m tjock. Därunder gulgrå siltig sand med stenar	A1294	Enstaka slagen flinta i matjord och siltig sand	
J:4	S433	19 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,25-0,35 m tjock. Därunder gulgrå sand, i mitten gulgrå lera			
J:4	S437	4,5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå sand			
J:4	S441	8 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,1 m tjock i N del, 0,3 m tjock i S del. Därunder grus i N del, gulbrun lera i S del			VA-schakt i N del
J:4	S445	11 m	1,8 m	0,55 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sand			
J:4	S449	8,5 m	1,8 m	0,8 m	Matjord 0,5 m tjock. Därunder svart torvig silt 0,2 m tjock. Under detta gulgrå sand			Svart torvig silt troligen svämlager
J:4	S453	17 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,35-0,40 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:4	S457	14 m	1,8 m	0,55 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder gulgrå sandig silt			
J:4	S461	6 m	3 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:4	S479	15,5 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Därunder gulgrå lera, i S del något sandig			
J:4	S483	12,5 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,4 m tjock. Därunder grå lera			
G:10	S500	21 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock i SÖ del, 0,30-0,35 m tjock i NV del. Därunder framkom i SÖ del brun stenig och grusig något siltig sand, mot NV allt mindre grusig och stenig, i NV del gulbrun sandig silt	A509, A514, A523, A527, A534, A541, A548, A555, A561, A573, A581		
G:10	S593	29 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulbrun silt, i mitten av schaktet något lerig, mot sidorna sandigare	A608, A617, A624, A633, A643		
G:10	S652	34 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,25 m tjock i S del, 0,3 m tjock i N del. Därunder gulbrun silt, i mitten av schaktet mycket lerig, mot sidorna sandigare	A661, A667		
G:10	S678	36 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock, tunnast i SÖ del. Därunder framkom i SÖ del brun stenig och mycket grusig sand, mot NV allt mindre grusig och stenig	A691, A699, A706, A713, A720, A742, A749, A754		
G:10	S730	15,5 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder gulbrun sandig silt		Spån av flinta med retusch (F13)	
G:10	S736	15,5 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock, tunnast i NV. Därunder gulbrun sandig silt			
G:10	S760	23 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand i ö del, brungrå silt i V del	A781		
G:10	S766	14 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand med stenar			
G:10	S773	4 m	1,5 m	0,25 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand med stenar			
G:10	S777	8 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder brun grusig sand med stenar			
G:10	S848	4,5 m	1,5 m	0,3 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder brun stenig och grusig sand	A841		
G:6	S1058	4,5 m	1,5 m	0,25 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulbrun lera			
G:6	S1062	26 m	1,5 m	0,25 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder gulbrun lera	A1071		
G:6	S1078	115 m	1,5 m	0,4 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock i NV del, i mitten (krön av sluttning) 0,25-0,30 m tjock och i SÖ del 0,3-0,4 m tjock. Därunder framkom i NV del brun sand, från mitten och ca 20 m åt SÖ brun sand med inslag av fläckar av mörkbrun humös sand, SÖ om detta sandig gulbrun silt vilken åt SÖ övergår i gulbrun lera	A1113, A1127, A1140, A1147, A1157, A1165, A1170, A1177, A1187, A1193, A1201, A1207, A1218, A1229, A1237, A1246		Schaktet på krönet av mindre förhöjning i åkermark, från mitten sluttar marken svagt nedåt NV och något brantare åt SÖ
G:6	S1252	78 m	1,5 m	0,35 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulbrun lera, något sandig i NV del	A1266, A1267, A1268, A1269, A1270, A1278, A1288	Spridd slagen flinta, främst i SÖ del	SÖ del strax utanför Värö 213
J:5	S1420	8 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:5	S1424	19 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera med fläckar av brun humös silt		Slagen flinta i SV del	

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:5	S1429	23,5 m	1,8 m	0,5 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock, i NÖ del 0,4 m tjock. Därunder i NÖ del svart humös silt 0,05 m tjock, under denna och under matjord i SV del gulgrå lera		Slagen flinta i NÖ del	
J:5	S1433	17 m	1,8 m	0,7 m	Matjord 0,2-0,4 m tjock, tjockast i NÖ del. Därunder svart silt med stenar 0,1-0,2 m tjock. Under detta grå lera		Slagen flinta i matjorden	Det svarta lagret avtar åt SV
J:5	S1437	30,5 m	1,8 m	0,7 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Därunder i SV del svart silt med stenar 0,1-0,3 m tjock, under detta grå siltig sand, längst i SV lera. Under matjord i NV del framkom gulgrå något stenig sand	A1448, A1456, A1463, A1471, A1483	Slagen flinta främst i NÖ del, enstaka flinta i övriga schaktet	Anläggningar framkom i gulgrå sand. Det svarta lagret avtar åt NÖ
J:5	S1492	25 m	1,8 m	0,85 m	Matjord 0,35-0,40 m tjock. Därunder i S del svart silt med stenar 0,20-0,35 m tjock, under detta gulgrå sand. I N del under matjord gulgrå sand med enstaka bruna humösa sandfläckar	A1496	Slagen flinta i matjord och i gulgrå sand (under svart lager)	Det svarta lagret avtar åt N
J:5	S1540	28 m	1,8 m, i SV 3,5 m	0,8 m	Matjord 0,5 m tjock. Därunder svart silt med stenar 0,3 m tjock. Under detta grå sand		Slagen flinta i matjord och svart lager	
J:5	S1788	13,5 m	1,8 m	0,35-0,45 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Därunder grå siltig sand		Mycket slagen flinta i matjord, enstaka slagen flinta i grå siltig sand	
J:5	S1792	18 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder gulgrå sand			
J:5	S1798	12,5 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder i N del gulgrå sand, i S del gulgrå lera			
J:5	S1802	12 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder gulgrå sand			
J:5	S1806	16 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder gulgrå sand med inslag av gulgrå lera			
J:5	S1810	21 m	1,8 m	0,25 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
J:5	S1814	25 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Därunder gulgrå siltig lera			
J:5	S1912	13 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:5	S1916	36 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera, i NV del något siltig			
J:5	S1937	23,5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera, bitvis något siltig			
J:5	S1941	17 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera, fläckvis siltig och sandig			
J:5	S1945	5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulgrå lera			
J:5	S1949	62,5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder i NV del gulgrå lera, i SÖ del sandig gulgrå lera, längst i SÖ del gulgrå sand			
J:5	S1955	21,5 m	1,8 m	1,1 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder grå sand 0,7 m djup. Under detta grå lera			Djupschakt

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:5	S1989	14,5 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder i N delgrå grovsand, i S del gulgrå sand	A1993	Slagen flinta i matjord och sand	
J:5	S2007	11,5 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder mörk gråbrun sand 0,05 m tjock. Under detta grå till gulgrå sand. Fåtal stenar	A2011, A2022, A2030, A2038, A2046, A2063	Slagen flinta i sand	Anläggningar i grå till grågul sand
J:5	S2071	13,5 m	1,8 m	0,6 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder mörk brungrå sand 0,05 m tjock. Under detta grå sand 0,2 m tjock under detta gulgrå sand	A2076, A2085, A2090, A2099	Slagen flinta i grå och gulgrå sand	Anläggningar i och under grå sand. År- derspår i gulgrå sand. Grå sand troligen äldre matjordshorisont
J:5	S2110	57,5 m	1,8 m	0,6 m	Matjord 0,25 m tjock. Under denna i NV del gulgrå lera, från ca 23 m åt SÖ grå sand. Sanden alltmer kulturpåverkad åt SÖ. I SÖ del lager A2149 under matjorden, mörk brungrå siltig sand med inslag av sot, kol, skörbränd sten och skärvig sten 0,15-0,35 m tjockt. Under A2149 grå sand	A2127, A2139, A2149, A2156	Slagen flinta i sand, cylindrisk spånkärna	
J:5	S2173	9,5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder gulbrun något grusig sand	A2177	Slagen flinta i matjord och gulbruna sand	
J:5	S2183	13,5 m	1,8 m	0,5 m	Matjord 0,20-0,35 m tjock, tjockast i S del. Därunder gulbrun grusig sand, i N del något siltig	A2218, A2228, A2237	Enstaka slagen flinta i matjord och gulbrun sand, varav ett avslag med retusch	
J:5	S2187	25 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Därunder gulbrun siltig sand i V del, gulbrun siltig lera i Ö del		Enstaka slagen flinta i matjord och gulbrun sand och lera	
J:5	S2191	23 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock, tjockast i V del. Därunder gulbrun sand i Ö del, gulgrå lera i V del	A2195, A2207, A2213		
J:5	S2246	36 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,2-0,3 m tjock. Därunder i V del lager av mörkgrå till svart sand med stort inslag av sot och kol samt stenar varav flera skörbrända 0,05-0,15 m tjock. Därunder gulgrå sand. I Ö del brungrå silt under matjord	A2256, A2281, A2299, A2313, A2324, A2337, A2344	Slagen flinta i svart sand och grågul sand	A2256, A2281, A2299, A2313, A2324 botten av sammanhängande lager i V del av schaktet
J:5	S2349	14 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock, tjockast i V del. Därunder framkom i V del brun sand. I Ö del framkom svart sand med stenar 0,15 m tjock, under detta brun sand. Anläggningarna framkom i den bruna sanden	A2359, A2366, A2377, A2384, A2391, A2399	Enstaka slagen flinta i matjorden	
J:5	S2406	14 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Därunder brun sand med inslag av mörkbruna siltfläckar	A2410, A2420, A2441, A2448, A2457	Enstaka slagen flinta i matjord och brun sand	
J:5	S2467	19 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,25-0,30 m tjock. Därunder mörkbrun grusig sand med enstaka stenar och kol 0,15-0,20 meter tjockt. Under detta ljus grågul grusig sand	A2480, A2486, A2493, A2507, A2521	Slagen flinta i mörkbrun och ljusbrun sand.	Anläggningar framkom i och under mörkbrun sand
J:5	S2531	14 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder mörkgrå grusig sand med stenar 0,15-0,20 m tjock. Under detta ljus grågul grusig sand	A2537, A2547, A2560	Slagen flinta i matjord och mörkgrå sand	
J:5	S2566	5,5 m	2,7 m	0,35 m	Matjord 0,2 m tjock. Därunder i S del berg, i N del brun grusig sand			

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:5	S2583	41 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,05-0,20 m tjock i V del, i Ö del 1,20-0,25 m tjock. Där- under berg i V del, från ca 14 m från V brun grusig sand			
J:5	S2594	19 m	1,8 m	0,7 m	Matjord 0,25 m tjock. Därunder svart humös sand med stenar 0,20- 0,25 m tjock. Under detta mörk- grå sand med stenar i 0,15-0,20 m tjock. Under detta ljusgrå till gul- grå sand	Årderspår i ljus- grå sand		Mörkgrå sand sanno- likt äldre matjordsho- risont som bevarats i svacka
J:5	S2609	40 m	1,8 m	0,6 m	Matjord 0,25-0,35 m tjock. Där- under brun sand med stenar, allt mer stenar åt SV. I SV del nedgräv- da stenar	A2620, A2628		
J:5	S2639	28 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,35 m tjock. Därunder gulgrå silt med inslag av bruna hu- mösa siltfläckar			Flera möjliga stenlyft i schaktet
J:5	S2643	25 m	1,8 m	0,5 m	Matjord 0,35-0,45 m tjock. Där- under gulgrå grusig silt i V del, brungrå grusig sand i Ö del. Inslag av bruna humösa sandfläckar		Enstaka slagen flinta i matjor- den	Flera möjliga stenlyft i schaktet
J:5	S2647	17 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder brungrå grusig sand med stenar	A2651	Slagen flinta i matjord och brungrå sand	Dåligt väder försvåra- de identifieringen av lämningar i schaktet, här kan finnas fler mörkfärgningar
J:5	S2658	38 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder brungrå grusig sand med stenar		Slagen flinta i matjord och brungrå sand	Dåligt väder försvåra- de identifieringen av lämningar i schaktet, här kan finnas fler mörkfärgningar
J:5	S2664	53 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Där- under brungrå grusig sand	A2670, A2678, A2686, A2699	Slagen flinta i matjord och brungrå sand	L-format schakt. Då- ligt väder försvårade identifieringen av lämningar i schaktet, här kan finnas fler mörkfärgningar
J:5	S2751	31 m	1,8 m	0,55 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder i N del mörkbrun humös sand 0,2 m tjock, därunder brungrå grovsand. I S del brungrå grovsand under matjord	A2708, A2715, A2721, A2730, A2737	Slagen flinta i matjord och brungrå sand	
J:5	S2890	22 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock, tun- nast i NV. Därunder ljusbrun sand med inslag av grus	A2881		
J:5	S2896	32,5 m	1,8 m	0,3 m	Matjord 0,20-0,25 m tjock. Där- under ljusbrun till brun sand, fläck- vis inslag av ljusbrun silt	A2902		
J:5	S2914	15 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder grusig brun sand med stenar	A2918		
J:5	S2950	38,5 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,2-0,35 m tjock, tunnast i mitten. Därunder ljusbrun sand, i S något grusig	A2925, A2930, A2937, A2944	Enstaka slagen flinta i ljusbrun sand	Dåligt väder försvåra- de identifieringen av lämningar i schaktet, här kan finnas fler mörkfärgningar
J:5	S2968	54 m	1,8 m	0,45 m	Matjord 0,25-0,40 m tjock, tun- nast i Ö del. Därunder ljusbrun sand, fläckvis grusig och stenig	A2960	Enstaka slagen flinta i ljusbrun sand	Dåligt väder försvåra- de identifieringen av lämningar i schaktet, här kan finnas fler mörkfärgningar

Område	Schakt	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
J:5	S2974	25 m	1,8 m	0,7 m	Matjord 0,30-0,35 m tjock. Där- under svart siltig sand 0,2-0,3 m tjock. Under detta brun grusig sand			
J:5	S2978	67 m	1,8 m	0,4 m	Matjord 0,2 m tjock i V del, i Ö del 0,25-0,35 m tjock. Därunder brun grusig sand med inslag av mörk- bruna humösa sandfläckar, längst i Ö ljusbrun sandig silt	A2989, A2999, A3017		
J:5	S3022	20 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder brun grusig sand med mörkbruna humösa sandfläckar			
J:5	S3026	5 m	1,8 m	0,35 m	Matjord 0,3 m tjock. Därunder brun sand			

Bilaga 5. Tabell: Provgropar

Område	Provgrop	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Kommentar
G:2	PG 276	1,0 m	0,5 m	0,37 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder brun humös sand 0,1 m tjock. Därunder grå sand. Från 0,37 m djup berg			
G:2	PG 277	1,0 m	0,5 m	0,35 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder brun humös sand 0,1 meter tjock. Under detta grå finsand			
G:2	PG 278	1,0 m	0,5 m	0,5 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder 0,1 m tjock grå sand (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 279	0,5 m	0,5 m	0,05 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder grå sand 0,1 m tjock (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 280	1,0 m	0,5 m	0,3 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder 0,1 m tjock grå sand (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 281	0,5 m	0,5 m	0,45 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder 0,1 m tjock grå sand (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 282	1,0 m	0,5 m	0,6 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder 0,1 m tjock grå sand (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 283	1,0 m	0,5 m	0,45 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder 0,1 m tjock grå sand (blekjord). Under detta brun sand		1 avslag av flinta	
G:2	PG 284	1,0 m	0,5 m	0,4 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder grå sand 0,1 m tjock (blekjord). Under detta brun sand			
G:2	PG 285	0,5 m	0,5 m	0,5 m	Förna 0,05 m tjock. Därunder 0,15 m tjock brun humös sand. Därunder 0,1 m tjock grå sand. Därunder 0,01 m tjock brungrått humöst skikt. Under detta brun grovsand			
G:2	PG 287	0,5 m	0,5 m	0,45 m	Förna 0,1 m tjock. Därunder brun humös sand 0,1 m tjock. Därunder brungrå sand 0,10-0,15 m tjock. Under detta grov brun sand			
G:2	PG 288	0,5 m	0,5 m	0,4 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder brun humös sand 0,15 m tjock. Därunder mörkbrun humös sand 0,05 m tjock. Under detta grå sand med stenar.			
G:2	PG 289	0,5 m	0,5 m	0,4 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder brun humös sand 0,15 m tjock. Därunder mörkbrun humös sand 0,05 m tjock. Under detta grå sand med stenar.			
G:2	PG 290	0,5 m	0,5 m	0,45 m	Förna 0,15 m tjock. Därunder brun humös sand 0,1 m tjock. Därunder brun mycket humös sand 0,04 m tjock. Därunder grå sand 0,04 m tjock. Under detta brun grovsand.			

Bilaga 6. Tabell: Anläggningar

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A61	Mörkfärgning	S254	Nej	rundad	0,40 m	0,25 m		Mörk brungrå något humös sand	Fortsätter utanför schaktet
A286	Mörkfärgning	S337	Nej	rund	0,25 m Ø			Svart sand med kolbitar och stenar i kanten	
A345	Härd	S341	Nej	rundad	0,90 m	0,80 m		Svart sand med skörbränd sten och kolbitar	
A509	Mörkfärgning	S500	Nej	oval	0,20 m	0,10 m		Brunsvart något siltig sand	Bränd lera ytligt
A514	Mörkfärgning	S500	Nej	rund	0,40 m Ø			Brunsvart något grusig sand	
A523	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	0,50 m	0,20 m		Brunsvart något siltig sand	Fortsätter utanför schaktet
A527	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	0,20 m	0,20 m		Brunsvart något siltig sand	
A534	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	1,40 m	0,55 m		Brunsvart något grusig och siltig sand. Stenar ytligt	Fortsätter utanför schaktet
A541	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	0,65 m	0,50 m		Mörk brungrå något grusig siltig sand	Fortsätter utanför schaktet
A548	Mörkfärgning	S500	Nej	oval	0,40 m	0,35 m		I mitten svartbrun något siltig sand med inslag av kol. Mot kanterna mörk brungrå något siltig sand	
A555	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	0,45 m	0,35 m		Mörk brungrå något siltig sand med inslag av kol	Fortsätter utanför schaktet
A561	Härd	S500	25%	rundad	1,25 m	1,05 m		Svartbrun något humös sand med kolbitar. Därunder svart, något siltig sotig sand med mycket kol. Kollins i botten. Mycket skörbränd sten	Fortsätter utanför schaktet
A573	Dike	S500	10%	avlång	1,50 m	0,75 m	0,25 m	Mörk brungrå sandig silt. Stenar i anläggningen	Möjligen äldre dike, fortsätter utanför schaktet.
A581	Mörkfärgning	S500	Nej	rundad	1,35 m	0,75 m		Svartbrun något sandig silt. Stenar och moränflinta ytligt	Fortsätter utanför schaktet
A608	Mörkfärgning	S593	Nej	rundad	1,55 m	1,00 m		Brungrå något sandig silt	Fortsätter utanför schaktet
A617	Mörkfärgning	S593	Nej	rundad	0,50 m	0,35 m		Brungrå sandig silt	
A624	Mörkfärgning	S593	Nej	oval	0,35 m	0,25 m		Svartbrun sandig silt. Mot kanterna gråbrun sandig silt	
A633	Mörkfärgning	S593	Nej	rundad	0,60 m	0,25 m		Svartbrun sandig silt	Skuren av dike
A643	Mörkfärgning	S593	Nej	rundad	0,85 m	0,80 m		Mörk brungrå sandig silt	Fortsätter utanför schaktet
A661	Mörkfärgning	S652	Nej	oval	0,20 m	0,15 m		Svartbrun silt	
A667	Mörkfärgning	S652	Nej	rundad	0,95 m	0,75 m		Svartbrun silt	
A691	Mörkfärgning	S678	Nej	rund	0,30 m Ø			Svartbrun något sotig sand	
A699	Mörkfärgning	S678	Nej	rundad	0,35 m	0,30 m		Mörk brungrå något grusig sand	

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A706	Mörkfärgning	S678	Nej	rundad	0,25 m	0,20 m		Mörk brungrå något grusig sand	
A713	Mörkfärgning	S678	Nej	oval	0,20 m	0,15 m		Mörk brungrå sand	
A720	Mörkfärgning	S678	Nej	oval	0,40 m	0,30 m		Brunsvart sand, inslag av små stenar	
A742	Stolphål	S678	50%	rund	0,25 m Ø		0,10 m	Mörk brungrå något grusig sand	
A749	Mörkfärgning	S678	Nej	rundad	0,25 m	0,20 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A754	Mörkfärgning	S678	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörk brungrå siltig sand	
A781	Mörkfärgning	S760	Nej	rundad	0,90 m	0,75 m		Mörk brungrå något grusig sand	
A841	Stolphål	S848	50%	rund	0,22 m Ø		0,14 m	Mörk brungrå sand	
A1071	Mörkfärgning	S1062	Nej	rundad	0,20 m	0,20 m		Mörk brungrå sandig lera	
A1113	Mörkfärgning	S1078	Nej	rektangulär	0,30 m	0,25 m		Grå sandig lera	Något osäker
A1127	Mörkfärgning	S1078	Nej	oval	0,75 m	0,60 m		Svartbrun siltig sand, inslag av enstaka stenar	
A1140	Mörkfärgning	S1078	Nej	oval	0,95 m	0,65 m		Svartbrun något siltig sand, enstaka stenar i ytan	
A1147	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,95 m	0,75 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A1157	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,35 m	0,30 m		Brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A1165	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,60 m	0,30 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A1170	Mörkfärgning	S1078	Nej	oval	0,30 m	0,15 m		Svartbrun sand	
A1177	Mörkfärgning	S1078	Nej	oval	0,45 m	0,35 m		Mörk gråbrun sand	
A1187	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,55 m	0,20 m		Gråbrun sand, inslag av järnhaltig sand	Fortsätter utanför schaktet
A1193	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,45 m	0,20 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A1201	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,25 m	0,15 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A1207	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,35 m	0,30 m		Svartbrun sand i mitten, mot kanterna gråare sand	
A1218	Stolphål	S1078	100%	rund	0,42 m Ø		0,10 m	Svartbrun sand, inslag av skörbränd sten och kol	Stenskott stolphål, har sannolikt brunnit
A1229	Mörkfärgning	S1078	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörk brungrå sand	
A1237	Mörkfärgning	S1078	Nej	rundad	0,30 m	0,25 m		Gråbrun grusig sand	
A1246	Mörkfärgning	S1078	Nej	rund	0,15 m Ø			Svartbrun sand	
A1266	Mörkfärgning	S1252	Nej	oval	0,25 m	0,15 m		Svartbrun sandig silt	
A1267	Mörkfärgning	S1252	Nej	oval	0,50 m	0,45 m		Mörkbrun mycket humös silt	Sannolikt matjord
A1268	Mörkfärgning	S1252	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörkgrå humös silt	Osäker anläggning

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A1269	Mörkfärgning	S1252	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörkgrå humös silt	Osäker anläggning
A1270	Mörkfärgning	S1252	Nej	rund	0,25 m Ø			Mörk gråbrun silt	Moränflinta ytligt
A1278	Mörkfärgning	S1252	Nej	oregelbunden	0,35 m	0,30 m		Grå silt	Osäker anläggning
A1288	Mörkfärgning	S1252	Nej	rundad	0,35 m	0,20 m		Gråbrun sandig silt	Fortsätter utanför schaktet
A1294	Mörkfärgning	S429	Nej	rund	0,25 m Ø			Brungrå siltig sand	
A1305	Mörkfärgning	S425	Nej	rundad	2,80 m	1,2 m		Mörk brungrå sandig silt. Stenar i anläggningen	Keramik ytligt. Skuren av störning. Fortsätter utanför schaktet
A1335	Mörkfärgning	S425	Nej	oval	0,70 m	0,45 m		Gråbrun sandig silt	
A1348	Grop	S425	50%	rundad	0,70 m	0,50 m	0,21 m	Mörkgrå humös något lerig sand. Stenar och kol i anläggningen	
A1360	Grop	S425	50%	oval	0,56 m	0,35 m	0,18 m	Överst brungrå sand, därunder grå sand. I botten mörkgrå sand. Stenar och kol i anläggningen	
A1371	Mörkfärgning	S425	Nej	oval	0,75 m	0,40 m		Mörk brungrå sandig silt. Stenar i anläggningen	
A1383	Mörkfärgning	S425	Nej	oval	1,15 m	0,75 m		Mörk brungrå till mörkgrå sandig silt	Fortsätter utanför schaktet
A1397	Grop	S425	25%	rundad	0,90 m	0,85 m	0,21 m	Mörk brungrå siltig sand med enstaka kolbitar och skörbränd sten	Avfallsgrop. Fortsätter utanför schaktet. Keramik, flinta bränd lera och bränt ben i anläggningen
A1410	Mörkfärgning	S425	Nej	rundad	0,70 m	0,35 m		Mörk brungrå siltig sand	Fortsätter utanför schaktet
A1448	Mörkfärgning	S1437	Nej	rund	0,25 m Ø			Grå siltig sand	
A1456	Mörkfärgning	S1437	Nej	rund	0,20 m Ø			Brungrå siltig sand	
A1463	Mörkfärgning	S1437	Nej	rund	0,20 m Ø			Brungrå siltig sand	
A1471	Mörkfärgning	S1437	Nej	oval	0,70 m	0,60 m		Brungrå humös siltig sand, stenar i anläggningen	
A1483	Mörkfärgning	S1437	Nej	rund	0,30 m Ø			Svartbrun humös siltig sand	
A1496	Mörkfärgning	S1492	Nej	rundad	0,35 m	0,25 m		Brungrå siltig sand	
A1925	Grop	S1916	25%	rundad	1,15 m	0,85 m	0,14 m	Brun humös sand med enstaka stenar	Sannolikt stenlyft, ett bränt flintavslag i anläggningen
A1959	Stolphål	S1949	50%	rund	0,26 m Ø		0,12 m	Grå humös sand	
A1967	Stolphål	S1949	50%	rund	0,30 m Ø		0,13 m	Grå humös sand	
A1974	Stolphål	S1949	50%	rund	0,26 m Ø		0,10 m	Grå humös sand	

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A1993	Grop	S1989	50%	rund	0,20 m Ø		0,08 m	Ljusgrå något grusig sand	Möjlig ur-lakad fyllning. Slagen flinta i anläggningen
A2011	Stolphål	S2007	50%	rund	0,30 m Ø		0,10 m	Mörk brungrå sand. Stenar i anläggningen	Slagen flinta i ytan
A2022	Mörkfärgning	S2007	Nej	rund	0,25 m Ø			Mörk gråbrun sand	
A2030	Mörkfärgning	S2007	Nej	rundad	0,30 m	0,25 m		Mörk gråbrun sand	
A2038	Mörkfärgning	S2007	Nej	oval	0,20 m	0,15 m		Mörk gråbrun sand	
A2046	Mörkfärgning	S2007	Nej	rundad	0,95 m	0,85 m		Gråbrun sand. Stenar i anläggningen	
A2063	Stolphål	S2007	50%	rund	0,22 m Ø		0,08 m	Mörk gråbrun sand	
A2076	Härd	S2071	Nej	rundad	1,20 m	0,60 m		Svart sotig sand med kol och skörbränd sten	Framkom i grå sand. Fortsätter utanför schaktet
A2085	Härd/Kokgrop	S2071	Nej	rundad	1,05 m	0,55 m		Svart sotig sand med kol och skörbränd sten samt stora ej brända stenar	Framkom i grå sand. Fortsätter utanför schaktet
A2090	Mörkfärgning	S2071	Nej	oval	0,40 m	0,35 m		Gråbrun sand, mycket stenar i anläggningen	Framkom i gulgrå sand under grå sand
A2099	Område med årderspår	S2071	Nej		3,65 m	1,80 m			Framkom i gulgrå sand under grå sand
A2127	Härd	S2110	Nej	rundad	0,85 m	0,80 m		Svart något siltig sand med kol och skörbränd sten. Fläckar av grå sand	Fortsätter utanför schaktet
A2139	Mörkfärgning	S2110	Nej	oval	0,35 m	0,25 m		Mörkgrå sand med enstaka stenar	
A2149	Lager	S2110	Delundersökt		17 m	1,80 m	0,35 m	Mörk brungrå siltig sand med inslag av sot, kol, skörbränd sten och skärvig sten	Fortsätter utanför schaktet
A2156	Härd	S2110	Delundersökt i plan	oval	1,20 m	0,75 m		Svart något siltig sand med kol och skörbränd sten	Framkom i A2149
A2177	Mörkfärgning	S2173	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörk brungrå sand	
A2195	Lager	S2191	5%	rundad	1,05 m	0,95 m	0,14 m	Svart sand med kol och fläckar av grå sand	Fortsätter utanför schaktet
A2207	Mörkfärgning	S2191	Nej	rund	0,10 m Ø			Mörk brungrå sand	
A2213	Mörkfärgning	S2191	Nej	rund	0,10 m Ø			Svartbrun sand	
A2218	Mörkfärgning	S2183	Nej	rundad	0,75 m	0,70 m		Svartbrun grusig siltig sand. Stenar i ytan	Fortsätter utanför schaktet
A2228	Mörkfärgning	S2183	Nej	avlång	0,70 m	0,40 m		Svartbrun grusig siltig sand. Stenar i ytan	Fortsätter utanför schaktet
A2237	Mörkfärgning	S2183	Nej	rundad	0,30 m	0,25 m		Mörk brungrå siltig sand	

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A2256	Lager	S2246	Nej	oregelbunden	2,85 m	0,90 m		Gråsvart till svart sotig siltig sand med skörbränd sten och kol	Botten av sammanhängande lager i V del av S2246. Fortsätter utanför schaktet
A2281	Lager	S2246	Nej	oregelbunden	1,45 m	1,10 m		Gråsvart till svart sotig siltig sand med skörbränd sten och kol	Botten av sammanhängande lager i V del av S2246. Fortsätter utanför schaktet
A2299	Lager	S2246	Nej	oregelbunden	1,80 m	1,50 m		Gråsvart till svart sotig siltig sand med skörbränd sten och kol	Botten av sammanhängande lager i V del av S2246. Fortsätter utanför schaktet
A2313	Lager	S2246	Nej	oregelbunden	1,30 m	1,10 m		Gråsvart till svart sotig siltig sand med skörbränd sten och kol	Botten av sammanhängande lager i V del av S2246. Fortsätter utanför schaktet
A2324	Lager	S2246	50%	rundad	1,50 m	0,80 m	0,15 m	Gråsvart till svart sotig siltig sand med skörbränd sten och kol	Botten av sammanhängande lager i V del av S2246. Keramik och slagen flinta i anläggningen. Fortsätter utanför schaktet
A2337	Grop	S2246	50%	rund	0,30 m Ø		0,08 m	Grå siltig sand. Inslag av bränd lera	
A2344	Mörkfärgning	S2246	Nej	rund	0,18 m Ø			Brungrå siltig sand	
A2359	Stolphål	S2349	50%	rund	0,23 m Ø		0,12 m	Mörk brungrå sand	
A2366	Mörkfärgning	S2349	Nej	avlång	1,00 m	0,40 m		Mörk brungrå sand	Fortsätter utanför schaktet
A2377	Mörkfärgning	S2349	Nej	rund	0,25 m Ø			Mörk brungrå sand	
A2384	Mörkfärgning	S2349	Nej	rundad	0,50 m	0,60 m		Svartbrun sand	Fortsätter utanför schaktet
A2391	Mörkfärgning	S2349	Nej	oval	0,45 m	0,25 m		Svartbrun sand, inslag av kol	
A2399	Mörkfärgning	S2349	Nej	rund	0,30 m Ø			Svartbrun sand	
A2410	Mörkfärgning	S2406	Nej	rund	0,25 m Ø			Mörk brungrå sand	
A2420	Dike/ränna	S2406	5%	avlång	4,50 m	1,65 m	0,20 m	I mitten brungrå siltig sand ca 0,1 m tjock. Under detta och i en 0,15 m bred remsa utmed SV sida mörkgrå sand. Stenar i fyllning	Slagen flinta i anläggningen. Fortsätter utanför schaktet
A2441	Mörkfärgning	S2406	Nej	rundad	0,20 m	0,15 m		Mörk gråbrun sand	
A2448	Mörkfärgning	S2406	Nej	rundad	0,20 m	0,20 m		Mörk gråbrun sand	

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A2457	Härd	S2406	Nej	rundad	0,90 m	0,50 m		Svart sand med inslag av brunsvart sand, skörbränd sten	Skuren av A2420. Fortsätter utanför schaktet
A2480	Mörkfärgning	S2467	Nej	oval	0,25 m	0,20 m		Mörk brungrå grusig sand	
A2486	Mörkfärgning	S2467	Nej	rundad	0,30 m	0,25 m		Mörk brungrå sotig grusig sand	Slagen flinta intill anläggningen
A2493	Mörkfärgning	S2467	Nej	oregelbunden	4,80 m	1,80 m		Mörkgrå sand med inslag av svartbrun grusig sand med enstaka stenar varav flera skörbrända samt sot och kol	Fortsätter utanför schaktet, skuren av dike i norr .- ej avgränsad åt detta håll
A2507	Mörkfärgning	S2467	Nej	rundad	0,65 m	0,60 m		Brungrå sand med stenar och kol	Fortsätter utanför schaktet
A2521	Område med åderspår	S2467	Nej		4,80 m	1,80 m			Framkom i ljus grågul grusig sand
A2537	Mörkfärgning	S2531	Nej	rundad	2,20 m	1,10 m		Mörk brungrå sand med mycket stenar, inslag av sot och kol	Slagen flinta ytligt. Fortsätter utanför schaktet
A2547	Mörkfärgning	S2531	Nej	oval	1,15 m	0,90 m		Mörkgrå sotig sand	Slagen flinta ytligt
A2560	Mörkfärgning	S2531	Nej	rundad	1,10 m	0,70 m		Mörk brungrå sand med mycket stenar, inslag av sot och kol	Slagen flinta ytligt. Fortsätter utanför schaktet
A2598	Pinnhål	S2594	50%	rund	0,13 m Ø		0,18 m	Svartgrå sand	Intill åderspår
A2620	Mörkfärgning	S2609	Nej	rund	0,30 m Ø			Mörkgrå något grusig sand	
A2628	Mörkfärgning	S2609	Nej	rundad	0,35 m	0,30 m		Mörkgrå något grusig sand	
A2651	Härd	S2647	Nej	rundad	1,50 m	0,65 m		Svartbrun sotig sand med kol och skörbränd sten	
A2670	Stolphål	S2664	50%	rund	0,30 m Ø		0,14 m	Mörk brungrå humös sand	
A2678	Mörkfärgning	S2664	Nej	rundad	0,35 m	0,30 m		Svartgrå något grusig sand, mörkare i mitten	Möjlig stolphål med stolpfärgning
A2686	Mörkfärgning	S2664	Nej	rund	0,25 m Ø			Mörkgrå grusig sand	
A2699	Härd	S2664	Nej	rundad	1,20 m	1,10 m		Svart sand med kol och skörbränd sten	Fortsätter utanför schaktet
A2708	Mörkfärgning	S2751	Nej	rundad	0,25 m	0,20 m		Mörk brungrå grovsand	
A2715	Mörkfärgning	S2751	Nej	rundad	0,25 m	0,25 m		Mörk brungrå grovsand	
A2721	Mörkfärgning	S2751	Nej	oval	0,20 m	0,15 m		Mörkgrå grovsand	
A2730	Mörkfärgning	S2751	Nej	rund	0,15 m Ø			Svartbrun grovsand	
A2737	Ränna	S2751	5%	avlång	2,00 m	0,35 m	0,03 m	Svartgrå sand med inslag av stenar varav några skörbrända	Fortsätter utanför schaktet
A2744	Mörkfärgning	S2751	Nej	rund	0,20 m Ø			Mörkgrå grovsand	
A2881	Stolphål	S2890	50%	rund	0,26 m Ø		0,09 m	Mörk brungrå sand	

Anläggning	Typ	Schakt	Undersökt	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning/fyllning	Övrigt
A2902	Mörkfärgning	S2896	Nej	rundad	3,70 m	1,25 m		Mörk brungrå siltig sand med inslag av kol och bränd lera. Koncentrationer av bränd lera i NV hörn	Möjligen grop-hus
A2918	Mörkfärgning	S2914	Nej	rund	0,30 m Ø			Mörkgrå något grusig sand	
A2925	Mörkfärgning	S2950	Nej	rund	0,25 m Ø			Svartbrun något grusig sand	
A2930	Mörkfärgning	S2950	Nej	oval	0,15 m	0,10 m		Svart grusig sand	
A2937	Mörkfärgning	S2950	Nej	rundad	0,65 m	0,50 m		Svartbrun något grusig sand	Bränd flinta i ytan. Fortsätter utanför schaktet
A2944	Mörkfärgning	S2950	Nej	rund	0,15 m Ø			Svart något grusig sand	
A2960	Mörkfärgning	S2968	Nej	rundad	1,40 m	0,55 m		Brunsvart sand. Stenar i anläggningen	Keramik ytligt. Fortsätter utanför schaktet
A2989	Härd	S2978	Nej	rundad	0,90 m	0,90 m		Brunsvart till svart sand med kol och skörbränd sten	
A2999	Mörkfärgning	S2978	Nej	rundad	1,70 m	1,15 m		Mörk brungrå sand, mycket stenar i anläggningen	
A3017	Mörkfärgning	S2978	Nej	rund	0,20 m Ø			Svart grusig sand	
A3034	Mörkfärgning	S269	Nej	rundad	0,5 m Ø			Mörk brungrå silt	Osäker anläggning
A3037	Mörkfärgning	S269	Nej	rundad	0,3 m Ø			Mörk brungrå silt	Osäker anläggning

Bilaga 7. Beskrivning av Veddige 326

Beskrivning av Veddige 326

De påträffade objekten är, från norr till söder:

1. *Stensättning eller odlingsröse*, rund, 6 meter i diameter och cirka 0,3 meter hög. De synliga stenarna är 0,1–0,3 meter stora. Stensättningen är belägen i en fägata, den överlagras dessutom delvis av en stenmur.

2. *Jordblandat röse*, runt, övertorvad, 19 meter i diameter och 1,2 meter hög. Stenarna är cirka 0,1–0,3 meter stora. Möjligen finns ett brätte bevarat utmed den sydvästra sidan. En stenmur löper över den östra delen. Röset är skadat av täkt i norr och av odling i öster.

3. *Flack stensättning*, rund, övertorvad, 6 meter i diameter och 0,2 meter hög. En stenmur löper över den västra delen.

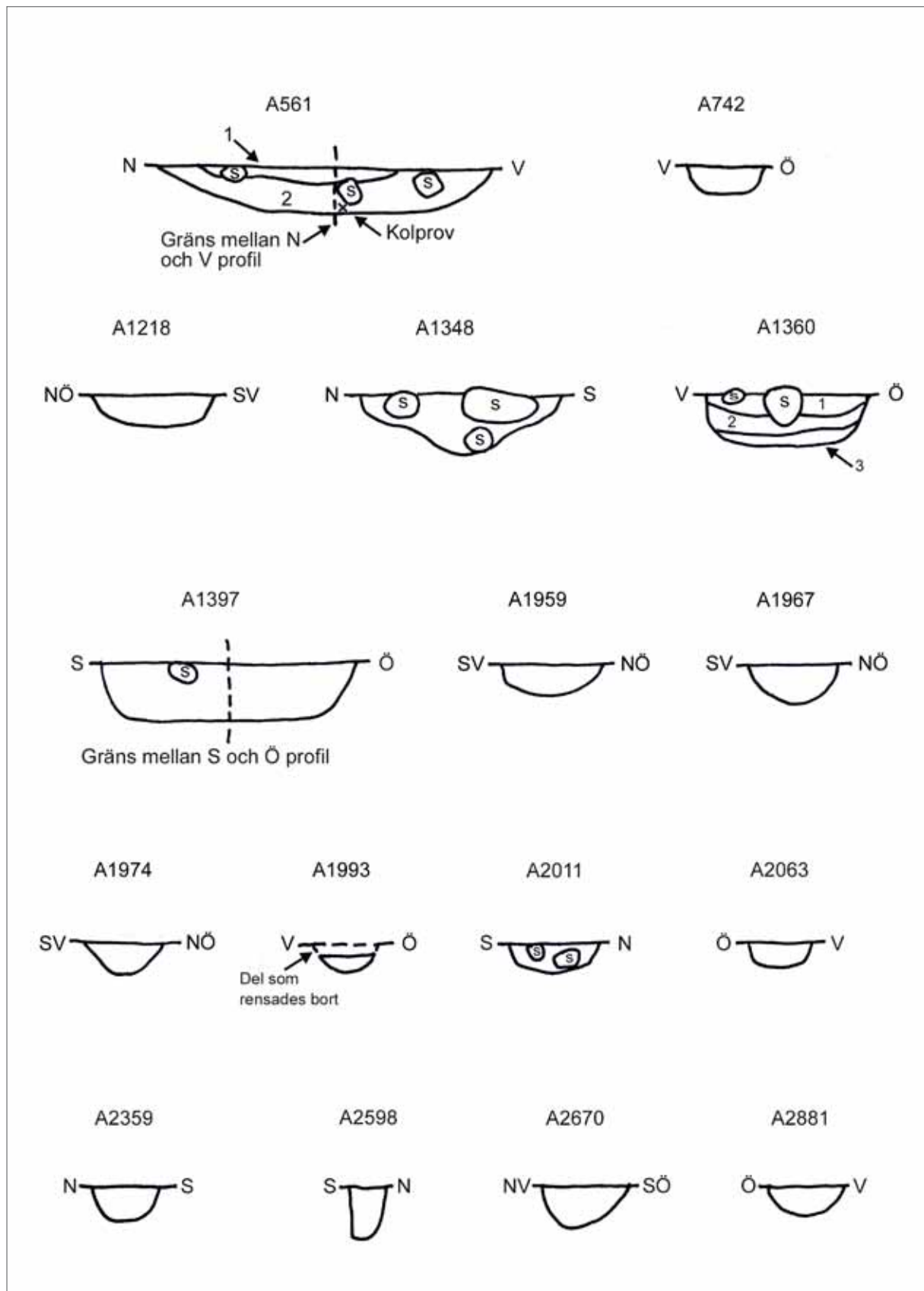
4. *Stensättning*, rund, övertorvad, 7 meter i diameter och 0,4 meter hög. De synliga stenarna är 0,1–0,3 meter stora. Två stenmurar löper över och i anslutning till stensättningen. Möjligen finns röjningssten på stensättningen.

5. *Rest av stensättning eller röjningssten*, halvcirkelformad, 5,5 x 2,5 meter stor. Den består möjligen av 1–2 lager sten som är 0,1–0,4 m stora. Den är skadad av odling i öster.

6. *Jordblandat röse*, runt, övertorvat, cirka 13 meter i diameter och intill 1 meter hög. Fyllning med stenar som är 0,1–0,4 meter stora. En stenmur löper över den västra delen. I centrum och den östra sidan finns en täktgrop, 6 meter i diameter och 1,5 meter djup. En eventuell centralgrav bör vara skadad.

7. *Välvd stensättning*, rund, övertorvad, 7 meter i diameter och cirka 0,6 meter hög. De synliga stenarna är 0,1–0,4 meter stora. En stenmur löper över den västra delen. Stensättningen är ej skadad.

Bilaga 8. Profiltitningar

Bilaga 9. Tabell: Fynd

Fynd-nummer	Område	Material	Fragmen-terings-grad	Sakord	Vikt i gram	Antal	Kontext	Kommentar
F1	J:4	Flinta	Intakt	Kärnyxa	76,5	1	Ytligt i matjord	Senmesolitisk (Lihult)
F2	J:4	Bergart	Intakt	Knacksten	807,8	1	Ytligt i matjord	Av granit
F3	J:5	Flinta	Intakt	Kölskrapa	34	1	O1437, i matjord	Senmesolitisk (Lihult), Recent påverkan
F4	J:5	Flinta	Intakt	Avslag med retusch	12,2	1	O1437, i sand	Ev. kniv
F5	J:5	Flinta	Intakt	Ev. skivvyxa	84,5	1	Ytligt i matjord	Om det är en skivvyxa atypisk, mest troligt naturlig
F6	J:5	Bergart	Intakt	Skafthålsyxa	395	1	Ytligt i matjord	
F7	J:5	Flinta	Intakt	Skrapa	38,5	1	Ytligt i matjord	Troligen neolitisk
F8	J:5	Flinta	Intakt	Kärnfragment, plattformsavslag	13	1	O2007, i gulgrå sand	
F9	J:5	Flinta	Intakt	Spånskrapa	33	1	A2149	Mellanneolitisk
F10	J:5	Flinta	Intakt	Cylindrisk spånkärna	44	1	O2110, i grå sand	Mellanneolitisk
F11	J:5	Flinta	Intakt	Mikrospån	1	1	O2531, i mörkgrå sand	Ev mellanmesolitiskt
F12	J:5	Flinta	Intakt	Spån	6	1	O1424, i matjord	Mellanneolitisk
F13	G:10	Flinta	Intakt	Spån med retusch	4	1	O730, i sandig silt	Ev. kniv
F14	G:10	Bränt ben	Fragment		0,8	1	O500, i siltig sand	
F15	G:10	Keramik	Skärva	Kärl	10	1	A561	Se keramikbedömning
F16	J:4	Keramik	Skärva	Kärl	45	1	A1371	Se keramikbedömning
F17	J:4	Keramik	Skärvor	Kärl	187	14	A1305	Se keramikbedömning
F18	J:4	Keramik	Skärvor	Kärl	3	2	A1348	Se keramikbedömning
F19	J:4	Keramik	Skärvor	Kärl	22	3	A1397	Se keramikbedömning
F20	J:4	Keramik	Skärva	Kärl	8	2	A1348	Se keramikbedömning
F21	J:5	Keramik	Skärva	Kärl	66	1	A2149	Se keramikbedömning
F22	J:5	Keramik	Skärvor	Kärl	33	6	A2149	Se keramikbedömning
F23	J:5	Keramik	Skärva	Kärl	16	1	A2149	Se keramikbedömning
F24	J:5	Keramik	Skärva	Kärl	24	2	A2149	Se keramikbedömning
F25	J:5	Keramik	Skärvor	Kärl	103	18	A2149	Se keramikbedömning
F26	J:5	Keramik	Skärvor	Kärl	34	6	A2324	Se keramikbedömning
F27	J:5	Keramik	Skärva	Kärl	3	1	A2960	Se keramikbedömning
F28	J:4	Metall	Intakt	Ring	2,2	1	Ytligt i matjord	
F29	J:4	Metall	Skadad	Mynt	0,9	1	Ytligt i matjord	
F30	G:10	Metall	Del	Kedja	6	1	Ytligt i matjord	Troligen recent
F31	J:5	Metall	Fragment	Oidentifierat föremål	4,1	1	Ytligt i matjord	
F32	J:5	Metall	Fragment	Likarmat spänne	1,3	1	O2950, i matjord	
F33	J:5	Metall	Fragment	Sölja eller spänne	0,7	1	Ytligt i matjord, direkt norr om O2968	

Keramik från projekt C150
AU2 Skanled. Halland

Värö och Veddige socknar, Varbergs kommun.

Torbjörn Brorsson
Kontoret för Keramiska Studier

På uppdrag av Mattias Öbrink, Bohusläns museum, har keramik från ovanstående projekt undersökts.

Det totala antalet skärvor uppgår till 57 st. Skärvorna har daterats från senneolitikum till vendel- eller vikingatid.

Område G:10. Veddige 325.

Fyndnr. F15, från A561.

En buxskärva med en rabbad utsida. Ingen dekor.

Boplatsen har preliminärt tolkats som järnålder och keramikskärvan kan troligtvis förläggas till förromersk järnålder. Skärvan har tillhört ett hushållskärl, avsett för matlagning, förvaring eller jäsning.

Område J:4. Värö 344.

Keramiken kommer från en aktivitetsyta som varit lågt belägen i kanten av en forntida våtmark. Aktiviteterna på platsen har tolkats vara från bronsålder.

Fyndnr. F16

Fynd i ytan. Buxskärva med en fin rabbning. Skärvan har tillhört ett hushållskärl och den kan troligtvis dateras till bronsålder.

Fyndnr. F17

Fynd i ytan. 14 keramikskärvor som sannolikt tillhört samma kärl. Fyra av skärvorna är mynningsskärvor och resterande är buxskärvor. Kärlytan har varit fint rabbad och kärlet har varit oornrat. Kärlet har sannolikt varit ett hushållskärl. Formen daterar kärlet till bronsålder period I eller II.

Fyndnr. F18

Fynd i ytan. Två keramikskärvor från samma kärl. Kärlet har sannolikt haft en fin rabbning, och det har använts som ett hushållskärl. Troligtvis är kärlet från bronsåldern.

Kontoret för Keramiska Studier

Fyndnr. F19

Fynd i SÖ kvadranten. Tre skärvor från två kärl. Kärlen har sannolikt varit glättade och varit framställda av samma typ av gods som den tidigare bronsålderskeramiken från lokalen. Kärlen har sannolikt använts som kokkärl. Datering till brons- eller järnålder. I samma kontext påträffades två bitar bränd lera. Leran bör ha ingått som någon form av lerpäckning i en ugn eller hörd.

Fyndnr. F20

Fynd i ytan. Två skärvor från samma kärl. Skärvorna har likheter med F16, och de har haft en fin rabbning och troligtvis har de använts som hushållskärl.

Område J:5. Värö 262:1.

Materialet kommer från en boplats som daterats till mellan- eller senneolitikum samt brons- eller järnålder. Större delen av keramiken påträffades i ett kulturpåverkat i utkanten av boplatsen.

Fyndnr. F21, från lager A2149

Större buxskärva med en rabbad utsida. Kärlet är sannolikt från äldre bronsålder och det har använts som ett hushållskärl.

Fyndnr. F22, från lager A2149

Sammanlagt påträffades sex skärvor från två kärl. Två skärvor härrör från en botten medan resterande är buxskärvor. Kärlytan har varit glättad, och ingen dekor har identifierats. Keramiken är av hushållskaraktär och är sannolikt från brons- eller järnålder.

Fyndnr. F23, från lager A2149

En bottenskarva som tillhört samma kärl som två av skärvorna från F22. Keramiken är sannolikt brons- eller järnålder.

Fyndnr. F24, från lager A2149

Två skärvor från samma kärl. En av skärvorna är en bottenskarva, med tydliga likheter med F22 och F23. Botten har varit flat, och kärlet är sannolikt från brons- eller järnålder.

Fyndnr. F25, från lager A2149

Från kontexten påträffades 18 keramikskärvor från två olika kärl. Två mynningskarvor från vardera ett kärl har identifierats. Ett kärl med en förhållandevis rak mynningskant och en rabbad kärllutsida bör vara från bronsåldern. Det andra kärlet har varit glättat och påminner snarast om en skål, och det skulle därmed också kunna vara från bronsåldern, och då från yngre bronsålder.

Fyndnr. F26, från A2324.

Sex skärvor från ett kärl har påträffats på boplatsen. Två av skärvorna är mynningskarvor medan resterande är buxskärvor. Det grova godset har likheter med mellan- och senneolitisk

keramik, men mynningsformen antyder en datering till äldre bronsålder. Möjligtvis skulle kärlet även kunna vara yngre. Keramiken är av hushållskaraktär.

Slutsats om keramiken från Värö 262:1.

Det finns med största sannolikhet keramik som kan dateras till brons- och järnålder. På platsen har det påträffats vissa flintföremål som kan ses som mellan-senneolitiska ledartefakter. Keramiken från A2324, F26, har ett kärlgods som påminner om keramik från övergången mellan mellanneolitikum och senneolitikum. Eftersom mynningsformen finns under senneolitikum, äldre bronsålder samt förromersk järnålder är käriformen svårdaterad. Därmed blir godset det daterande, och skärvorna tolkas därmed vara neolitiska.

Område J:5. Värö 347.

Fyndnr. F27, från A2960.

Skärvan kommer från utkanten av en vendel- eller vikingatida boplats med fynd av grophus och fragment av likarmat spänne.

En skärva som påminner om den vendel- och vikingatida AIV-keramiken har påträffats.

Kärlet har sannolikt använts som ett kokkärl.

Metalldetektorundersökning i samband med arkeologisk utredning 2008 inför gasledning i Varbergs kommun, Hallands län. Teknisk delrapport

Metalldetektor som användes

Modell: C-Scope CS-1220-XDP. En mycket känslig metalldetektor som med mätar- och ljudsignal registrerar magnetiska olikheter i undergrunden ner till ett största djup av ca 30 cm.

Arbetsmetod

Metalldetekteringen utförs systematiskt. Vid undersökningen av matjordslager negligeras utslag från järnföremål medan alla andra kontrolleras. Metallföremål som med säkerhet kan tillföras tiden före 1700 eller med osäkerhet kan dateras i fält markeras och mäts in. Metallföremål som med säkerhet kan bestämmas till nyare tid (efter 1700) tillvaratas utan inmätning. Vid detektering av anläggningar och strukturer i schakt, det vill säga under matjordslagret, markeras metallutslagen och mäts in som vägledning inför vidare arkeologiska undersökningar.

Undersökningen

Utförande

Arbetet utfördes på anvisat område, de delar inom utredningsområdet där det fanns både misstanke och indikationer på att här kan ha skett aktiviteter under metallförande perioder. Detekteringen av matjordslagret genomfördes i regel enligt söklinjeprincipen. Var sökschakten öppna vid detekteringsstillfället så undersöktes större anläggningar nere i dem. Även dumphögarna från schaktningen kontrollerades i vissa fall.

Detekteringssituationen (Ds)

Nedan redovisas enskilt för varje område den faktiska detekteringssituation som var vid handen på de undersökta delarna av utredningsområdena och som kan ha påverkat detekteringsresultatet. För övrigt utfördes undersökningarna vid så meteorologiskt gynnsamma förhållanden som möjligt.

Område J:4 (Värö 344)

Ett topografiskt höjdläge väster om järnvägen detekterades i ÖSÖ-VNV riktning med ett avstånd mellan söklinjerna på 20 meter. Högst upp minskades avståndet till 10 meter.

Ds: Fält med skördad lök. Matjorden innehöll en del magnetiskt sten som delvis störde metalldetektorn.

Område J:5. Delyta I, söder om Värö 129:2

I västra delen undersöktes endast igenlagda sökschakt samt grävmaskinsspår.

Ds: Hög stubb som gjorde att området endast var tillgängligt på ovan nämnda ytor.

Den östra delen detekterades i NÖ-SV riktning med ett avstånd mellan söklinjerna på 10 meter i NV och 20 meter längre ner i SÖ.

Ds: Höstsådd yta med en del magnetiskt störande sten.

Område J:5. Delyta II, väster och söder om tidigare utbredning för Värö 262:1

Endast igenlagda sökschakt och grävmaskinsspår var möjliga att undersöka.

Ds: Hög stubb som gjorde att området endast var tillgängligt på ovan nämnda ytor.

Område J:5. V del av delyta III (Värö 262:1)

Detekteringen utfördes i ÖNÖ-VSV riktning med ett avstånd mellan söklinjerna på 20 meter. Även dumpmassor och större anläggningar nere i sökschakten undersöktes.

Ds: Mer eller mindre nerbetad hagmark.

Område J:5. Ö del av delyta III, söder om Värö 304:1

Endast igenlagt sökschakt och grävmaskinsspår var möjliga att undersöka.

Ds: Hög stubb som gjorde att området endast var tillgängligt på ovan nämnda ytor.

Område J:5. Delyta IV (Värö 348)

Den västligaste delen detekterades i NNÖ-SSV riktning med ett avstånd mellan söklinjerna på 10 meter.

Ds: Höstsådd med mycket bra detekteringsförhållanden

Den östra delen undersöktes också i NNÖ-SSV riktning men med 20 meters avstånd mellan söklinjerna.

Ds: Fälten var plöjda med en ojämn yta som försvårade detekteringen.

Område J:5. Delyta V (Värö 347)

Norr om Värö 93 utfördes detekteringen i N-S riktning med 10 meter mellan söklinjerna. I övrigt var endast igenlagda sökschakt och grävmaskinsspår möjliga att undersöka.

Ds: Längst i öster betad hagmark, i övrigt hög stubb som gjorde att området endast var tillgängligt på ovan nämnda ytor.

Område G:6

Söklinjerna utfördes med 20 meters mellanrum i NV-SÖ riktning.

Ds: Hårt nerbetad hagmark gav bra detekteringsförhållanden.

Område G:8

I väster skedde detekteringen i anslutning till schaktningen. I öster var endast igenlagda söschakt och grävmaskinsspår var möjliga att undersöka. I öppna schakt kontrollerades större anläggningar.

Ds: Hög vegetation från långvarig träda i öst tillsammans med svagt betad hagmark gjorde att området endast var tillgängligt på ovan nämnda ytor.

Område G:9

Området detekteras med två söklinjer med 20 meters mellanrum i NÖ-SV riktning.

Ds: Plöjd och harvad yta som gav bra arbetsförhållanden.

Område G:10. V om fägata (Veddige 325)

Detekteringen utfördes i Ö-V riktning med ett avstånd på 20 meter mellan söklinjerna. Även dumpmassor och större anläggningar nere i söschakten undersöktes.

Ds: Svagt betad hagmark som inte gav de bästa förhållanden. Högst upp i öst fanns sten och magnetisk grus som påverkade detekteringen negativt.

Bilaga 12. Vedartsanalys

Wentorf, den 21. november 2008

Mattias Öbrink
Bohusläns museum
Box 403
451 19 Uddevalla

Vedanatomisk analyse af 5 trækulsprover fra Värö og Veddige socknar, Halland.

PK 1, A561 Härd, G:10, Sprängskulla 1:2:

Ca. 5 ml ej rent kol.

5 stk. = alla, analyseret med følgende resultat:

2 stk. *Corylus avellana*, hassel.

3 stk. *Betula sp.*, björk, fra yngre stamme.

C-14-prov: 1 stk. *Corylus avellana*, hassel, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 10 år.

PK 2, A1218 Stolphål, G:6, Ambjörntorp 2:17:

Ca. 1 ml sotigt sand.

En meget omhyggelig gennemgang af prøven kan ikke påvise selv de allermindste stykke kul, kun små af sot sammenkittede sandklumper, jf telefonsamtale.

PK 3, A1397 Grop, J:4, Nordvåra 10:20:

Ca. 2 ml ej rent kol.

7 stk. = alla, analyseret med følgende resultat:

7 stk. *Alnus sp.*, al, fra yngre stamme.

C-14-prov: 1 stk. *Alnus sp.*, al, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 40 år.

PK 4, A2156 Härd, J:5, Källstorp 6:6:

Ca. 25 ml ej rent kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med følgende resultat:

10 stk. *Betula sp.*, björk, fra yngre stamme.

C-14-prov: 1 stk. *Betula sp.*, björk, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 40 år.

PK 5, A2324 Sotigt lager, J:5, Källstorp 6:3:

Ca. 4 ml ej rent kol med järnockra, som besværliggør analysen.

8 stk. = alle, analyseret med følgende resultat:

2 stk. *Pinus silvestris*, tall, fra yngre stamme?

5 stk. *Alnus sp.*, al, fra yngre stamme?

1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra gren tykkere end 2 cm.

C-14-prov: 1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, med en egenalder, som bedømmes til at være max. 10 år.

C-14-prøverne fremsendes med posten i dag. Resten, når du mailer mig, at de er modtaget.

Jeg takker for oppdraget og modtager gerne fremover prøver.

Faktura vedlægges også.

Med venlig hilsen

Thomas Bartholin
Am Haidberg 18
D 21 465 Wentorf bei Hamburg.
0049 40 720 1821
thomas.bartholin@gmx.de

Bilaga 13. ¹⁴C-dateringar

Prof. Dr. P.M.Grootes
Leibniz Labor für Altersbestimmung
und Isotopenforschung
Christian-Albrechts-Universität
Kiel

Max-Eyth-Str. 11-13
D-24118 Kiel,
Deutschland
Telefon: 0049 431 880 3894
Telefax: 0049 431 880 7401
E-Mail: pgrootes@leibniz.uni-kiel.de

Mr. Mattias Obrink
Bohuslans museum
P.O. Box 403

S-45119 Uddevalla

Sweden

Kiel, 14. Januar 2009

Results of Radiocarbon dating of your samples: KIA 37988 - 37991.

Dear Mr. Obrink,

Please find enclosed the results of the radiocarbon dating of the samples mentioned above.

The samples were checked under the microscope and an appropriate amount of charcoal was selected for dating; from KIA 37988 (P1 - wood (*Corylus avellana*)) all of the material was selected for dating. The chosen material was then extracted with 1 % HCl, 1 % NaOH at 60°C and again 1 % HCl (alkali residue). The combustion to CO₂ was performed in a closed quartz tube together with CuO and silver wool at 900 °C. The sample CO₂ was reduced with H₂ over about 2 mg of Fe powder as catalyst, and the resulting carbon/iron mixture was pressed into a pellet in the target holder.

The ¹⁴C concentration of the samples was measured by comparing the simultaneously collected ¹⁴C, ¹³C, and ¹²C beams of each sample with those of Oxalic Acid standard CO₂ and coal background material. Conventional ¹⁴C ages were calculated according to Stuiver and Polach (Radiocarbon **19**/3 (1977), 355) with a δ¹³C correction for isotopic fractionation based on the ¹³C/¹²C ratio measured by our AMS-system simultaneously with the ¹⁴C/¹²C ratio (note: This δ¹³C includes the effects of fractionation during graphitization and in the AMS-system and, therefore, cannot be compared with δ¹³C values obtained per mass spectrometer on CO₂). For the determination of our measuring uncertainty (standard deviation σ) we observe both the counting statistics of the ¹⁴C measurement and the variability of the interval results that, together, make up one measurement. The larger of the two is adopted as measuring uncertainty. To this we add the uncertainty connected with the subtraction of our "blank". The quoted 1σ uncertainty is thus our best estimate for the full measurement and not just based on counting statistics.

"Calibrated" or calendar ages were calculated using "CALIB rev 5.01" (Data set: IntCal04, Reimer et al., Radiocarbon **46**:1029-1058). The overview over the calibrated results in picture 1 was prepared with OxCal version 3.9, Bronk Ramsey (2003).

All samples gave more than the 1 mg of carbon recommended for a precise measurement and produced sufficient ion beam. The δ¹³C values are in the normal range and insofar the results are reliable.

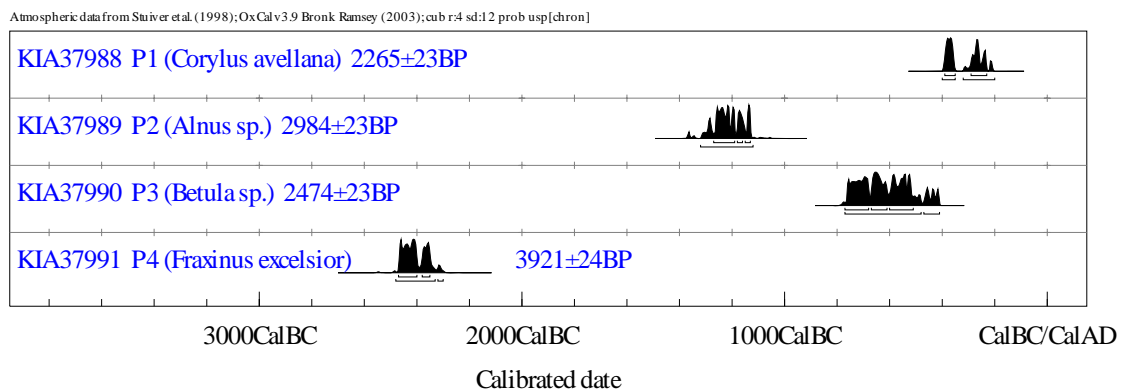
Results of Radiocarbon dating of your samples: KIA 37988 - 37991.

2

Please don't hesitate to contact me should you have any questions regarding these results.

Sincerely Yours

(P.M. Grootes)

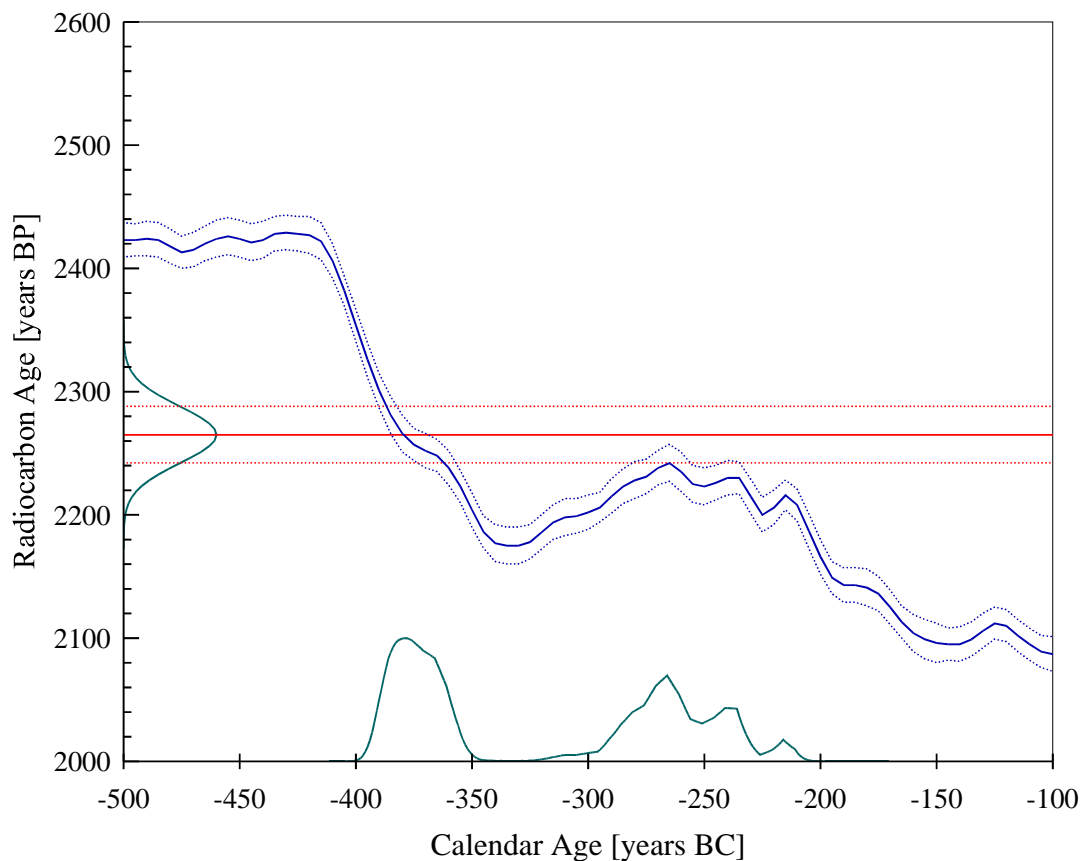
Picture 1: Overview over the calibrated dating results from Varo, Halland, Sweden.

KIA37988 P1 - wood (Corylus avellana)

Wood/charcoal (Corylus avellana), Varo, Halland, Sweden

Fraction	Corrected pMC [†]	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})$ [‡]
Charcoal, alkali residue, 2.4 mg C	75.43 ± 0.22	2265 ± 25 BP	-26.22 ± 0.18

Radiocarbon Age:	BP	2265 ± 23
One Sigma Range:	cal BC	391 - 358 (Probability 45.1 %)
(Probability 68,3 %)		279 - 258 (Probability 19.1 %)
		242 - 236 (Probability 4.1 %)
Two Sigma Range:	cal BC	395 - 352 (Probability 49.6 %)
(Probability 95,4 %)		295 - 228 (Probability 43.9 %)
		220 - 211 (Probability 1.9 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 5.01"

Data set : IntCal04, Reimer et al., Radiocarbon 46:1029-1058.,

[†] "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ¹³C measurement.

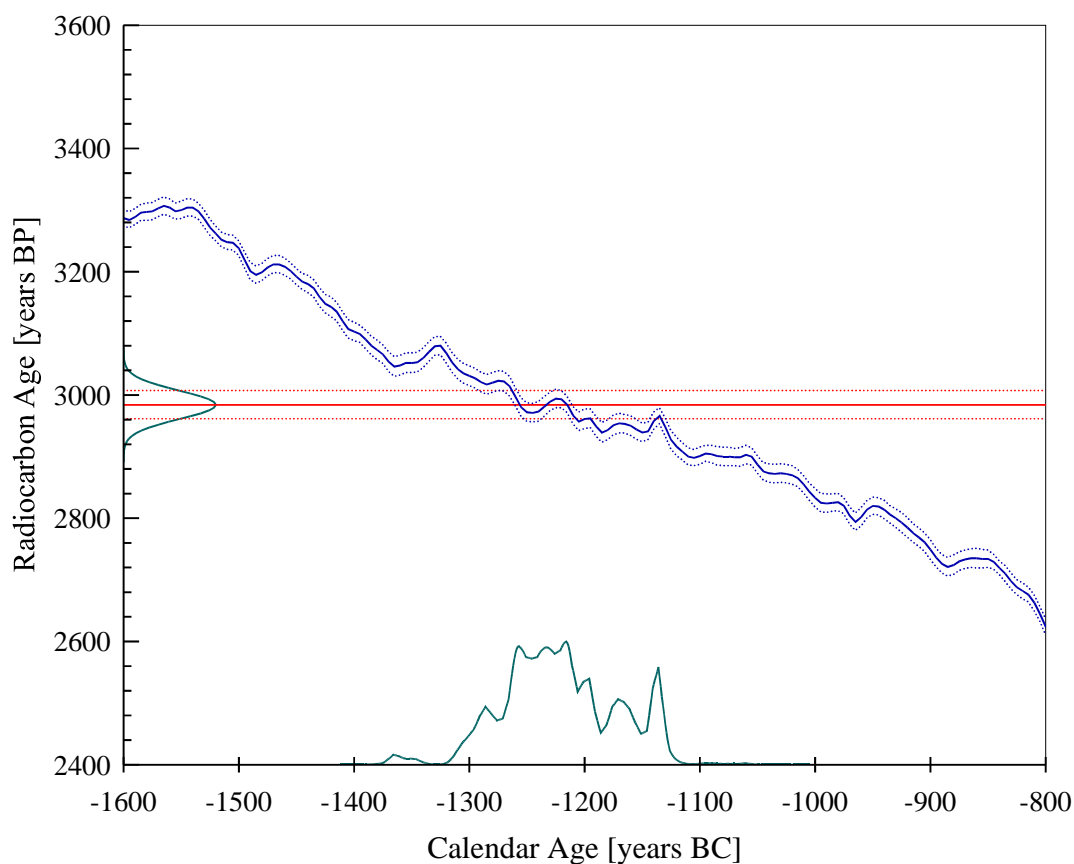
[‡] Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA37989 P2 - wood (Alnus sp.)

Wood/charcoal (Alnus sp.), Varo, Halland, Sweden

Fraction	Corrected pMC [†]	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, alkali residue, 4.9 mg C	68.97 ± 0.19	2985 ± 25 BP	-26.55 ± 0.12

Radiocarbon Age: BP 2984 ± 23
 One Sigma Range: cal BC 1267 - 1192 (Probability 58.1 %)
 (Probability 68,3 %) 1174 - 1165 (Probability 4.1 %)
 1143 - 1132 (Probability 6.1 %)
 Two Sigma Range: cal BC 1304 - 1128 (Probability 95.4 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 5.01"

Data set : IntCal04, Reimer et al., Radiocarbon 46:1029-1058.,

[†] "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ¹³C measurement.

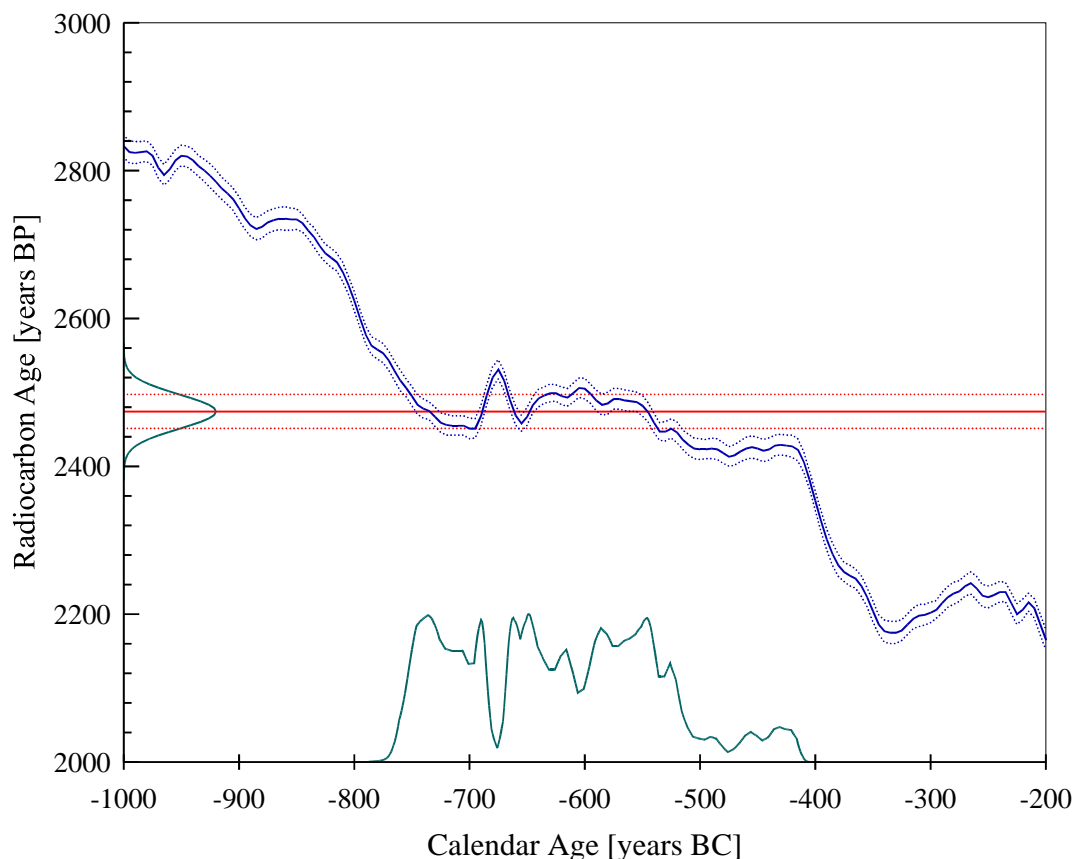
[‡] Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA37990 P3 - wood (Betula sp.)

Wood/charcoal (Betula sp.), Varo, Halland, Sweden

Fraction	Corrected pMC [†]	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})$ [‡]
Charcoal, alkali residue, 4.7 mg C	73.49 ± 0.21	2475 ± 25 BP	-25.30 ± 0.16

Radiocarbon Age:	BP	2474 ± 23
One Sigma Range:	cal BC	752 - 702 (Probability 21.2 %)
(Probability 68,3 %)		696 - 686 (Probability 4.1 %)
		667 - 635 (Probability 14.3 %)
		623 - 613 (Probability 3.4 %)
		595 - 538 (Probability 25.3 %)
Two Sigma Range:	cal BC	764 - 679 (Probability 31.5 %)
(Probability 95,4 %)		674 - 505 (Probability 60.1 %)
		462 - 450 (Probability 1.0 %)
		441 - 417 (Probability 2.9 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 5.01"

Data set : IntCal04, Reimer et al., Radiocarbon 46:1029-1058.,

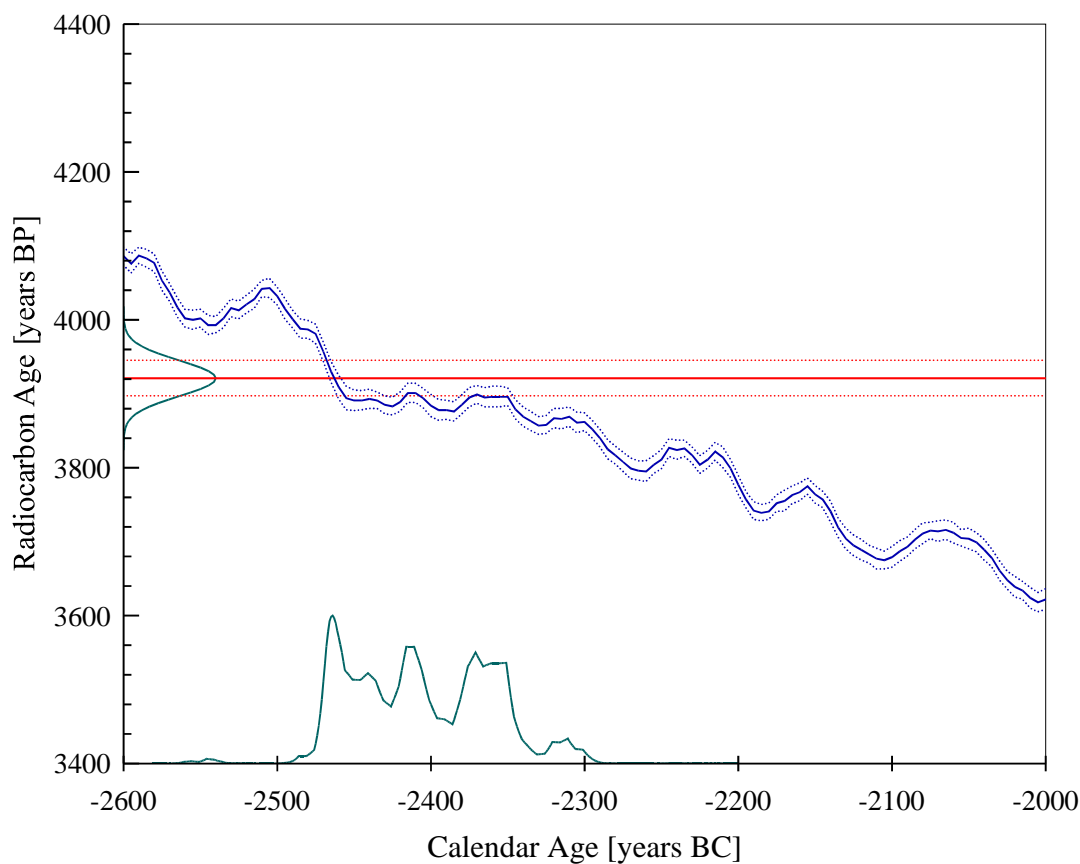
[†] "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ^{13}C measurement.

[‡] Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

KIA37991 P4 – wood/charcoal (*Fraxinus excelsior*)wood (*Fraxinus excelsior*), Varo, Halland, Sweden

Fraction	Corrected pMC [†]	Conventional Age	$\delta^{13}\text{C}(\text{‰})\ddagger$
Charcoal, alkali residue, 4.5 mg C	61.38 ± 0.18	3920 ± 25 BP	-22.74 ± 0.12

Radiocarbon Age:	BP	3921 ± 24
One Sigma Range:	cal BC	2470 - 2435 (Probability 29.4 %)
(Probability 68,3 %)		2421 - 2404 (Probability 15.0 %)
		2378 - 2349 (Probability 23.9 %)
Two Sigma Range:	cal BC	2475 - 2337 (Probability 92.5 %)
(Probability 95,4 %)		2322 - 2308 (Probability 2.9 %)

References for calibration:

The calibrated age is according to "CALIB rev 5.01"

Data set : IntCal04, Reimer et al., Radiocarbon 46:1029-1058.,

[†] "Corrected pMC" indicates the percent of modern (1950) carbon corrected for fractionation using the ¹³C measurement.

[‡] Please note that the $\delta^{13}\text{C}$ includes the fractionation occurring in the sample preparation as well as in the AMS measurement and therefore cannot be compared to a mass-spectrometer measurement.

År 2008 genomförde Västarvet och Kulturmiljö Halland en utredning etapp 2 av den planerade sträckningen för en gasledning genom Värö och Veddige socknar, Varbergs kommun. Inom tio utredningsområden påträffades totalt nio nya fornlämningar. I samband med utredningen gjordes även en historisk-geografisk analys.

De nyfunna fornlämningarna utgörs av sju boplatser och två lokaler med troliga gravar. Lämningarna är från neolitikum till yngre järnålder, på enskilda platser kan även historiska lämningar finnas.